

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΚΗΣ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ,
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ
ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΗΦΑΚΗΣ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μανούσου Ευαγγελία

Ρέθυμνο, Σεπτέμβριος 2018

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».
[Αριθμ. ΦΕΚ 635 τ.Β΄/9.3.2016]**

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος ΠΜΣ:

Καθηγητής Αναστασιάδης Παναγιώτης

Πανεπιστήμιο Κρήτης – Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ
αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης στο πλαίσιο του μαθήματος της Κοινωνικής και
Πολιτικής Αγωγής**

Νικόλαος Σηφάκης

Υπέθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Πανεπιστήμιο Κρήτης, ΠΤΔΕ,ΕΔΙΒΕΑ, 2018

Το Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, διατηρεί το δικαίωμα της χρήσης και αναπαραγωγής της παρούσας εργασίας για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ
αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
στο πλαίσιο του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής
Αγωγής»

Νικόλαος Σηφάκης

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ευαγγελία Μανούσου

Καθηγήτρια Σύμβουλος Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Παναγιωτακόπουλος Χρήστος

Καθηγητής Πανεπιστήμιο Πατρών

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Καρράς Κωνσταντίνος

Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ρέθυμνο, Σεπτέμβριος 2018

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

«Στη Δήμητρα, την Ιωάννα και την Πελαγία»

Περίληψη

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας μελετήθηκε η εφαρμογή συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πέμπτης τάξης Δημοτικού Σχολείου, στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής. Για την πραγματοποίηση της εφαρμογής αυτής ήταν απαραίτητος ο μετασχηματισμός του συμβατικού εκπαιδευτικού υλικού (σχολικού εγχειριδίου) σε πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό με τη μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Παράλληλα όμως ελήφθησαν υπόψη οι προδιαγραφές που πρέπει να έχει το υλικό τόσο από την πλευρά της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, όσο και από τη σκοπιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε, εφαρμόστηκε σε μαθητές Ε΄ Δημοτικού και με τη μεθοδολογία της έρευνας δράσης έγινε προσπάθεια να απαντηθούν δύο ερωτήματα. Πρώτον ποιες προδιαγραφές πρέπει να έχει το υλικό για τέτοιου είδους εκπαιδευτική παρέμβαση και δεύτερον αν η εν λόγω εκπαιδευτική παρέμβαση ήταν επιτυχημένη από την πλευρά της εκπλήρωσης των στόχων της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, σε συνάρτηση με τα μαθησιακά αποτελέσματα. Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι το εν λόγω εκπαιδευτικό υλικό συγκεντρώνει τα βασικά εκείνα στοιχεία που προβλέπονται από την μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και τις βασικές προδιαγραφές που πρέπει να έχει το διδακτικό υλικό για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, με την παράλληλη τήρηση βασικών αρχών της διδασκαλίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Βάσει των ευρημάτων προκύπτει επίσης ότι η συγκεκριμένη παρέμβαση είναι αποτελεσματική σε ικανοποιητικό βαθμό στο επίπεδο επίτευξης των στόχων της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής βάσει των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Λέξεις – Κλειδιά

πολυμορφική εκπαίδευση, σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό, μετασχηματισμός συμβατικού υλικού, έρευνα δράσης, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Abstract

For the needs of the present dissertation, it has been studied the implementation of the supplementary school distance learning of students in the fifth grade of primary school, connected to the subject of citizenship education. So as for this implementation to be held, the transformation of the conventional teaching material (course book) into a multiform one through the methodology of Distance Learning was a necessity. At the same time, the requirements that the material should have, regarding both the school subject of citizenship education and Primary Education, have been taken into account. The teaching material, that has been created, has been implemented on students of the fifth grade of primary school and by the using the methodology of the action research, it has been attempted for two issues to be clarified: firstly the requirements that the material should have for such an educational intervention and secondly, if the educational intervention speaking, was successful as far as the accomplishment of the educational aims of the subject of citizenship education are concerned, together with the learning results. From the research findings emerges that the teaching material speaking summons all these basic elements that are valid from the Distance Learning methodology and the basic requirements that a teaching material should have for the subject of Citizenship Education, in parallel with the abundance of basic principles of teaching in Primary Education. It also emerges that this educational intervention is effective, as far as the accomplishment of the goals of Citizenship Education, due to the student's learning results.

Keywords

Multiform education, supplementary school distance learning, multiform teaching material, transformation of conventional material, action research, Citizenship Education

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα	vii
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	ix
Κατάλογος Πινάκων	x
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xi
1. Κεφάλαιο 1ο: Εισαγωγή.....	1
1.1 Τοποθέτηση του προβλήματος	1
1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας – Τα ερευνητικά ερωτήματα.....	2
1.3 Λόγοι επιλογής του θέματος και η συμβολή του στην έρευνα	4
1.4 Η μεθοδολογία της έρευνας.....	6
1.5 Περιορισμοί της έρευνας.....	6
1.6 Δομή της εργασίας.....	7
2. Κεφάλαιο 2ο: Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και Εκπαιδευτικό υλικό	9
2.1 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση	9
2.2 Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	9
2.2.1 Ιστορική πορεία της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	10
2.2.2 Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στον κόσμο.....	11
2.2.3 Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	12
2.3 Το εκπαιδευτικό υλικό στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση	14
2.3.1 Η έννοια της πολυμορφικότητας στο εκπαιδευτικό υλικό.....	16
2.3.2 Μοντέλα σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού	17
2.4 Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού για συμπληρωματική, σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	20
2.5 Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή..	23
2.6 Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση	24
3. Κεφάλαιο 3ο: Ο μετασχηματισμός και η δημιουργία του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις».....	27
3.1 Οι αρχές του σχεδιασμού και της δημιουργίας του εκπαιδευτικού υλικού.....	27
3.1.1 Προσδιορισμός των αναγκών με βάση τα χαρακτηριστικά της ομάδας – στόχου	30
3.1.2 Λόγοι επιλογής του περιεχομένου του εκπαιδευτικού υλικού.....	31
3.1.3 Καθορισμός των στόχων	32
3.1.4 Επιλογή θεωριών μάθησης και τεχνικών διδασκαλίας	33
3.1.5 Η Δομή του εκπαιδευτικού υλικού	34
3.1.6 Οι μορφές και τα μέσα του εκπαιδευτικού υλικού	39
3.1.7 Το εκπαιδευτικό υλικό στο διαδίκτυο	39
4. Κεφάλαιο 4ο: Η μεθοδολογία της έρευνας	41
4.1 Μεθοδολογική προσέγγιση	41
4.2 Πεδίο εφαρμογής.....	44
4.3 Προφίλ των συμμετεχόντων.....	45
4.4 Εργαλεία συλλογής δεδομένων	47
4.5 Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας	47

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

4.6	Στάδια υλοποίησης της έρευνας δράσης	48
4.6.1	Πρώτη φάση της ερευνητικής διαδικασίας	48
4.6.2	Δεύτερη φάση της ερευνητικής διαδικασίας.....	53
5.	Κεφάλαιο 5ο: Δεδομένα και ευρήματα της έρευνας.....	56
5.1	Διαπιστώσεις του ερευνητή από την έρευνα δράσης	56
5.2	Δεδομένα από τους μαθητές.....	58
5.3	Δεδομένα από την κριτικό φίλη	61
5.4	Δεδομένα από τη δασκάλα – γονέα.....	63
5.5	Σύνοψη των δεδομένων.....	65
6.	Κεφάλαιο 6ο: Συζήτηση των ευρημάτων - Συμπεράσματα	69
6.1	Συζήτηση – Συμπεράσματα.....	69
6.2	Θέματα για περαιτέρω διερεύνηση	72
	Βιβλιογραφία.....	74
	Παράρτημα Α: «Ημερολόγιο ερευνητή»	80
	Παράρτημα Β: «Έκθεση δασκάλας - γονέα».....	82
	Παράρτημα Γ: «Έκθεση κριτικού φίλης».....	84
	Παράρτημα Δ: «Ενημέρωση γονέων»	88

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

Εικόνα 1: Παράδειγμα Κειμένου.....	34
Εικόνα 2: Παράδειγμα Προκειμένου	35
Εικόνα 3: Παράδειγμα Μετακειμένου	35
Εικόνα 4: Παράδειγμα Διακειμένου	36
Εικόνα 5: Παράδειγμα Επικειμένου	36
Εικόνα 6: Παράδειγμα Παρακειμένου	37
Εικόνα 7: Παράδειγμα Περικειμένου	37
Εικόνα 8: Παράδειγμα Πολυαντικειμένου	38
Εικόνα 9: Παράδειγμα Πολυκειμένου	38
Εικόνα 10: Στιγμιότυπο από τη δημιουργία του εντός τάξης ΕΥ (1η φάση)	50
Εικόνα 11: Στιγμιότυπο από την δημιουργία του υλικού στο διαδίκτυο (1η φάση).....	50
Εικόνα 12: Στιγμιότυπο από τη δημιουργία λογαριασμού χρήστη στην πλατφόρμα	51
Εικόνα 13: Στιγμιότυπο από τη διδασκαλία της 1ης ενότητας «Γνωρίζουμε τα δικαιώματά της , αναλαμβάνουμε της υποχρεώσεις της» στην τάξη.....	52
Εικόνα 14: Η ολοκλήρωση της διδασκαλίας της 1ης Υποενότητας στην τάξη.....	52
Εικόνα 15: Το υλικό της 1ης Υποενότητας στην πλατφόρμα	54
Εικόνα 16: Το υλικό της 1ης Υποενότητας στην πλατφόρμα	54
Εικόνα 17: Η μελέτη του εξ αποστάσεως υλικού (Η φωτογραφία εστάλη από τη δασκάλα – γονέα, την ώρα που η κόρη της αλληλεπιδρούσε με το υλικό στο διαδίκτυο).	55
Σχήμα 1: Το εκπαιδευτικό υλικό στην ΕΞΑΕ (Μανούσου,2008)	14
Σχήμα 2: Σχηματική απεικόνιση της τυπολογίας West - Λιοναράκη (Λιοναράκης, 2001).19	
Σχήμα 3: Άξονες δημιουργίας ΕΥ «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις»	28
Σχήμα 4: Οι μορφές του ΕΥ «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις»	28
Σχήμα 5: Η Δομή του ΕΥ «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις»	29
Σχήμα 6: Η σχέση της θεωρίας και της πράξης στην εκπαιδευτική έρευνα – δράση (Μπονίδης, χχ).....	42
Σχήμα 7: Η σπειροειδής διαδικασία της έρευνας δράσης (Zuber & Skerritt (2001, οπ. αναφ. στο Μπανίδης, χχ)	43

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Σύνοψη των ευρημάτων	68
---------------------------------------	----

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΕΞΑΕ	Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
ΑΠ	Αναλυτικό Πρόγραμμα
Α.Π.Σ	Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την υποχρεωτική εκπαίδευση
ΔΕ	Διπλωματική Εργασία
Δ.Ε.Π.Π.Σ.	Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για την υποχρεωτική εκπαίδευση
ΕΔ	Έρευνα Δράσης
ΕΚΠΑ	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΕΞΑΕ	Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
ΕΥ	Εκπαιδευτικό Υλικό
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΠΑ	Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
ΠΤΔΕ	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
ΠΤΠΕ	Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας

1. Κεφάλαιο 1ο: Εισαγωγή

Σε αυτό το εισαγωγικό κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την προβληματική που αναπτύσσεται γύρω από το θέμα μελέτης καθώς και τους λόγους που οδήγησαν στην επιλογή του. Θα ασχοληθούμε επίσης με το σκοπό και τους στόχους της συγκεκριμένης ΔΕ και θα γνωστοποιήσουμε τα ερευνητικά ερωτήματά μας. Ο αναγνώστης ακόμα μπορεί να δει τη συμβολή του θέματος στην έρευνα, την μεθοδολογία της έρευνας που επελέγη αλλά και τους περιορισμούς που συναντήσαμε στη διεξαγωγή της. Στο τέλος του κεφαλαίου παρατίθεται ενότητα με τη δομή της ΔΕ.

1.1 Τοποθέτηση του προβλήματος

Η εκπαίδευση, βάσει της μακροαίωνης ιστορίας της, θεωρείται το μέσο για ένα καλύτερο και πιο δίκαιο κόσμο (Kantzara, 2011). Στον ταχύτατα εξελισσόμενο αυτό κόσμο, τόσο από την έκρηξη της τεχνολογικής ανάπτυξης όσο και από τις ραγδαίες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές μεταβολές, η εκπαίδευση οφείλει να διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο αφουγκραζόμενη πάντοτε της ανάγκες του έμψυχου δυναμικού της. Τα εκπαιδευτικά συστήματα ανά τον κόσμο οφείλουν να προετοιμάζουν τους αυριανούς πολίτες, έτσι ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του μέλλοντος και να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του κοινωνικού γίνεσθαι. Όπως υποστηρίζουν οι Μαυρικάκη και Πυργιωτάκης (2017) ο μοχλός ανάπτυξης των δυτικών οικονομιών δεν είναι πλέον η βαριά βιομηχανία, αλλά η πληροφορία και η γνώση. Οι νέες συνθήκες που διαμορφώνονται στα πλαίσια της λεγόμενης Κοινωνίας της Πληροφορίας αναμένεται να αλλάξουν ριζικά τη δομή και τον προσανατολισμό του εκπαιδευτικού συστήματος (Τζιμογιάννης, 2002).

Με τα δεδομένα που αναπτύχθηκαν παραπάνω, γεννιούνται αρκετοί προβληματισμοί στον ερευνητή της παρούσας μελέτης. Στο επίπεδο λοιπόν της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης το σχολείο οφείλει να προετοιμάζει τους μαθητές ως αυριανούς πολίτες της χώρας του. Δεν αρκεί να έχουμε μαθητές – μελλοντικούς πολίτες με στείρες γνώσεις που δεν θα αξιοποιούνται. Οφείλει το σχολείο να καλλιεργήσει δεξιότητες και στάσεις που θα χρησιμοποιηθούν ως εφόδια από τους πολίτες του αύριο. Μαθητές που θα μπορούν να

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

αναζητήσουν τη γνώση και την πληροφορία αυτόνομα και να την αξιοποιήσουν προς όφελος τους και προς όφελος του κοινωνικού συνόλου κατ' επέκταση.

Οι παραπάνω προβληματισμοί φαίνεται να βρίσκουν μερικώς απάντηση – σε επίπεδο στοχοθεσίας - μέσα από το αυτοτελές μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής των Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεων του Δημοτικού Σχολείου. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στο Βιβλίο Δασκάλου (2009), *η διδασκαλία του μαθήματος στοχεύει όχι μόνο στην απόκτηση των κατάλληλων γνώσεων, αλλά και στην καλλιέργεια στάσεων και αξιών, ικανοτήτων και δεξιοτήτων που χαρακτηρίζουν το σύγχρονο δημοκρατικό πολίτη. Ένα πολίτη που καλείται να ζήσει και να συνυπάρξει με τους άλλους στα πλαίσια της Ελλάδας, της Ευρώπης και της Διεθνούς Κοινότητας.*

Για την ανάπτυξη όλων των παραπάνω απαιτείται εκσυγχρονισμός των διδακτικών μεθόδων. Όπως υποστηρίζει και ο Φιλιππούσης (2015), η κοινωνία της πληροφορίας χρειάζεται μια μετασχηματιστική παιδαγωγική για να καλύψει τις ανάγκες των μαθητών. Η αξιοποίηση των προηγμένων μαθησιακών τεχνολογιών με παιδαγωγικούς και κοινωνικούς όρους που ενθαρρύνουν την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και συμβάλλουν στη δημιουργία συνεργατικών περιβαλλόντων μάθησης τόσο δια ζώσης όσο και εξ αποστάσεως (Αναστασιάδης, 2006) φαίνεται να είναι ζητούμενο στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και πρόκληση για τον εκπαιδευτικό ώστε να διαπεραιώνει μια αποτελεσματική μαθησιακή διαδικασία για τους μαθητές του. Η επιλογή λοιπόν της συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ως καινοτόμος εκπαιδευτική πρακτική, φαίνεται ως λύση στην προβληματική που προαναφέρθηκε.

Σύμφωνα λοιπόν με την προβληματική που αναπτύχθηκε στην ενότητα αυτή θα προχωρήσουμε στην επόμενη ενότητα αναλύοντας το σκοπό και της στόχους της μελέτης μας.

1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας – Τα ερευνητικά ερωτήματα

Όπως διαπιστώνει και η Ραφτοπούλου (2009), σε έρευνά της, στη χώρα μας υπάρχει ερευνητικό κενό όσον αφορά την εφαρμογή στην τάξη μιας εναλλακτικής διδακτικής προσέγγισης του μαθήματος της ΚΠΑ μέσα από την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και τονίζει ότι το μάθημα αυτό είναι τόσο ευαίσθητο και ταυτόχρονα παραμελημένο.

Στην προηγούμενη ενότητα, από την άλλη, διαπιστώσαμε ότι οι στόχοι του συγκεκριμένου μαθήματος, αν επιτευχθούν, προσφέρουν στους μαθητές εφόδια που θα τους είναι απαραίτητα στη μελλοντική τους ζωή ως ενήλικες πλέον πολίτες του κράτους.

Για την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων λοιπόν είναι αναγκαίο να «σπάσει» η παραδοσιακή βιβλιοκεντρική διδασκαλία του μαθήματος και να δοκιμαστεί μια νέα μορφή προσέγγισης της γνώσης μέσω της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ και του πολυμορφικού ΕΥ που είναι κατασκευασμένο με τις αρχές της ΑΕξΑΕ. Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, είναι μια εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης που μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στο σκοπό αυτό. Εξάλλου, σύμφωνα με τη Βασάλα (οπ.αναφ. στο Manousou & Lionarakis, 2015) είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία ευρύτατα διαδεδομένη σε χώρες του εξωτερικού όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Ν. Ζηλανδία κ.α.

Σύμφωνα λοιπόν με τα προαναφερθέντα σκοπός της παρούσας ΔΕ είναι να μελετήσουμε την εφαρμογή συμπληρωματικής, σχολικής ΕξΑΕ στη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ με την ταυτόχρονη αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Σε επίπεδο στοχοθεσίας τώρα οι στόχοι που τίθενται είναι οι εξής:

- Να εντοπιστούν οι προδιαγραφές που θα πρέπει να έχει το ΕΥ στα πλαίσια της συμπληρωματικής, σχολικής ΕξΑΕ για το μάθημα της ΚΠΑ και
- Να διερευνηθεί η αποτελεσματικότητα του ΕΥ ως προς τα μαθησιακά αποτελέσματά που κατακτούν οι μαθητές.

Σε άμεση συνάρτηση με τη στοχοθεσία της παρούσας ΔΕ διαμορφώνονται και τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία είναι τα εξής:

1. Ποιες προδιαγραφές θα πρέπει να πληροί το Εκπαιδευτικό Υλικό για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στο πλαίσιο της συμπληρωματικής, σχολικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης;
2. Ποια είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης, σε επίπεδο επίτευξης στόχων της Αγωγής του Πολίτη;

Στην επόμενη ενότητα θα αναφερθούμε στους λόγους επιλογής του θέματος και στη συμβολή του στην έρευνα.

1.3 Λόγοι επιλογής του θέματος και η συμβολή του στην έρευνα

Η αγωγή του πολίτη του 21ου αιώνα είναι ίσως από τις πιο έντονες προκλήσεις που έχει να διαχειριστεί η εκπαίδευση. Όπως προαναφέρθηκε, το μάθημα της ΚΠΑ, που έχει ως κύριο σκοπό του τη διαμόρφωση της ταυτότητας του ενεργού πολίτη, είναι ένα μάθημα τόσο ευαίσθητο και ταυτόχρονα παραμελημένο (Ραφτοπούλου, 2009). Φυσικά η διαμόρφωση της ταυτότητας του ενεργού πολίτη, στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, δεν επιτυγχάνεται μόνο μέσα από ένα αυτοτελές μάθημα, όπως την ΚΠΑ. Ωστόσο η βαρύτητα της στη διαμόρφωση αξιών και στάσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που πρέπει να έχει ο πολίτης του μέλλοντος είναι μεγάλη. Το γεγονός αυτό επιτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στην επιλογή του θέματος της παρούσας ΔΕ.

Ανασταλτικός παράγοντας στην επίτευξη των στόχων του μαθήματος είναι από την άλλη ότι στο ΑΠ αφιερώνεται μία διδακτική ώρα την εβδομάδα (ΦΕΚ 1324/11-5-2016 τ. Β'). Είναι γεγονός, βασιζόμενος στην εμπειρία μου ως δάσκαλος για δεκατρία χρόνια και στις απόψεις των συναδέλφων, ότι το μονόωρο μάθημα την εβδομάδα πολλές φορές δύναται να διατεθεί σε άλλες δραστηριότητες που συμμετέχει η τάξη ή το σχολείο. Έτσι μπορεί να περάσουν μία ή και δύο εβδομάδες που οι μαθητές να μην ασχοληθούν με το εν λόγω μάθημα με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον να ατονεί και η σημασία του μαθήματος να υποβαθμίζεται. Να σημειώσουμε στο σημείο αυτό ότι η Ευέλικτη Ζώνη έχει καταργηθεί από το σχολικό έτος 2016-2017 και έπειτα για τις Ε' και ΣΤ' τάξεις του Δημοτικού Σχολείου (ΦΕΚ 1324/11-5-2016 τ. Β'). Η ΕΖ εξασφαλίζει το χρονικό και μεθοδολογικό πλαίσιο για τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές να μελετήσουν θέματα που δεν είναι εύκολο να ενταχθούν στο συμβατικό πρόγραμμα (Ματσαγγούρας, 2002) και θα έφερναν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα γύρω από την αγωγή του πολίτη. Στον Εθνικό Διάλογο για την παιδεία (2016), την άνοιξη του 2016, ανάμεσα στις προτάσεις που κατέθεσαν οι εκπαιδευτικοί ήταν η μετατροπή των μονώρων μαθημάτων σε δίωρα ή η ένταξή τους σε ζώνες μαθημάτων ώστε να μην υπάρχει κατακερματισμός της γνώσης.

Η ενιαιοποιημένη γνώση είναι απαραίτητο συστατικό της μαθησιακής διαδικασίας. Την άποψη αυτή ενισχύει και ο Αλαχιώτης (2016) λέγοντας χαρακτηριστικά ότι η επιτυχής προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος στα κελεύσματα των καιρών οριοθετείται εν πολλοίς από την εισαγωγή της εκπαιδευτικής εκείνης διαδικασίας στα σχολεία που θα συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη κατάκτηση της ενιαιοποιημένης γνώσης.

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Στον έντονο προβληματισμό μου λοιπόν, ως εκπαιδευτικός, για το ποια εκπαιδευτική παρέμβαση θα μπορούσε να καλύψει την «αδυναμία» του ωρολογίου προγράμματος σχετικά με την ΚΠΑ, η απάντηση ήρθε από τη συμμετοχή μου στο συγκεκριμένο ΠΜΣ του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης. Στο πλαίσιο αυτό και μελετώντας τα όρια και τις δυνατότητες της ΑΕΞΑΕ και πιο συγκεκριμένα της σχολικής ΕΞΑΕ ελήφθη η απόφαση να μελετηθεί η δυνατότητα εισαγωγής και πραγματοποίησης συμπληρωματικής σχολικής ΕΞΑΕ στα πλαίσια του μαθήματος της ΚΠΑ. Όπως τονίζουν εξάλλου οι Καραγιάννη & Αναστασιάδης (2009) η σχολική εκπαίδευση από απόσταση επιδρά ενισχυτικά στη συμβατική εκπαίδευση οδηγώντας σε ένα πιο περιεκτικό πρόγραμμα σπουδών με θεματικές ενότητες που δεν προσφέρονται στο παραδοσιακό σχολείο.

Μελετώντας την ελληνική βιβλιογραφία στο επίπεδο της σχολικής ΕΞΑΕ εντοπίζουμε εφαρμογές σχετικά με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Μανούσου, 2008 Ξυδιάς, 2010 Ποζίδης, 2015). Εντοπίστηκαν ακόμα εφαρμογές σχολικής ΕΞΑΕ για τα Μαθηματικά του Δημοτικού σχολείου (Μακροδήμος, et al. 2017, Μουζάκης, et al. 2017), αλλά και για τη διδασκαλία των Αγγλικών (Αναστασίου, et al. 2016). Υπάρχουν ακόμα μεμονωμένες εφαρμογές στην Ιστορία, τη Γεωγραφία και την Πληροφορική του Δημοτικού Σχολείου. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθούμε στο πρόγραμμα «Οδυσσέας» που από το 2000 μέχρι σήμερα συνδέει μαθητές από διαφορετικές περιοχές αξιοποιώντας της δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Αναστασιάδης, (2017) το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2000-2015» είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σχολικής ΕΞΑΕ, το οποίο εστιάζει στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ και ιδιαίτερα της τηλεδιάσκεψης και των εφαρμογών του WEB 2.0, στοχεύοντας στη συνεργατική διερεύνηση και οικοδόμηση της γνώσης και την καλλιέργεια κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων ανάμεσα σε μαθητές δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα και την Κύπρο.

Στην ελληνική βιβλιογραφία όμως δεν υπάρχουν αναφορές για εφαρμογές σχολικής ΕΞΑΕ για το μάθημα της ΚΠΑ, αλλά ούτε και πολλές μελέτες για την εισαγωγή καινοτόμων διδακτικών παρεμβάσεων στη διδασκαλία του εν λόγω διδακτικού αντικείμενου. Αυτό αποτέλεσε ισχυρό κίνητρο για την ενασχόληση στα πλαίσια της παρούσας ΔΕ. Επιπρόσθετα, λοιπόν, η παρούσα μελέτη συνεισφέρει στο ερευνητικό κενό που υπάρχει στην ελληνική βιβλιογραφία και είναι μια καινοτόμος παρέμβαση για το διδακτικό αντικείμενο της ΚΠΑ.

Στην ενότητα που ακολουθεί θα ασχοληθούμε με τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην παρούσα έρευνα.

1.4 Η μεθοδολογία της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα, για να απαντηθούν τα ερωτήματά της, χρησιμοποιήθηκε η έρευνα δράσης. Σύμφωνα με τον Βάμβουκα (2018) η έρευνα δράσης αποβλέπει στη λύση των πρακτικών ανησυχιών των προσώπων που βρίσκονται σε προβληματική κατάσταση, στη διάγνωση των παραγόντων της κατάστασης αυτής, στη συμμετοχή των μελών της ομάδας που προβληματίζονται στην αντιμετώπισή της. Είναι λοιπόν φανερό ότι η συγκεκριμένη μέθοδος έρευνας ενδείκνυται για να δώσει λύσεις στην προβληματική που έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια της συγκεκριμένης ΔΕ.

Στην παρούσα ΔΕ αναζητήθηκε επίσης υλικό από την ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία για να μελετηθούν παρόμοιες ή μη έρευνες και για να προσεγγιστεί θεωρητικά η εκπαιδευτική παρέμβαση που εφαρμόστηκε. Πέρα λοιπόν από την προσωπική βιβλιοθήκη του ερευνητή, έγινε αναζήτηση σε ιδρυματικά αποθετήρια, σε ελληνικά και ξένα περιοδικά, σε πρακτικά συνεδρίων, σε νόμους και εγκυκλίους, σε διδακτορικές διατριβές και διπλωματικές εργασίες κ.α.. Η ιστοσελίδα Education Resources Information Center (<https://eric.ed.gov/>) και η μηχανή αναζήτησης scholar.google (<https://scholar.google.gr/>) αποτέλεσαν τα βασικά εργαλεία πρόσβασης στο παραπάνω υλικό.

1.5 Περιορισμοί της έρευνας

Για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας σαφέστατα υπήρξαν κάποιοι περιορισμοί. Αρχικά, ο περιορισμός του χρόνου. Η έρευνα διενεργήθηκε το τρίτο τρίμηνο του σχολικού έτους 2017-2018, δεδομένων λοιπόν των πολλών υποχρεώσεων – ειδικά στο κλείσιμο του έτους – δημιουργήθηκε πειστικό χρονοδιάγραμμα εφαρμογής, δεδομένης και της μείωσης της διάθεσης των μαθητών ως προς τις σχολικές υποχρεώσεις τους κατά τις τελευταίες μέρες του τριμήνου. Επιπρόσθετα υπήρχε ο περιορισμός των μέσων. Καθώς το σχολείο βρίσκεται σε μια περιοχή με αρκετές κοινωνικοοικονομικές δυσχέρειες, δεν διέθεταν όλοι οι μαθητές υπολογιστή στο σπίτι τους, ή πρόσβαση στο διαδίκτυο με

αποτέλεσμα να πρέπει κάποια παιδιά να μετακινούνται σε σπίτια συγγενικών προσώπων για να μελετήσουν το εξ αποστάσεως ΕΥ. Τέλος, τα συμπεράσματα της έρευνας δράσης δεν μπορούν να γενικευτούν, γιατί αφορούν τους συμμετέχοντες της συγκεκριμένης ομάδας, του συγκεκριμένου σχολείου, με στόχο την αυτοβελτίωσή τους. Ως καινοτόμος, όμως, εκπαιδευτική παρέμβαση μπορεί να εφαρμοστεί και από άλλες σχολικές μονάδες ή μεμονωμένους εκπαιδευτικούς και να ερευνηθεί περαιτέρω.

1.6 Δομή της εργασίας

Η παρούσα ΔΕ αποτελείται από έξι κεφάλαια στα οποία αναπτύσσεται η μελέτη της εφαρμογής συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής. Συγκεκριμένα:

Στο 1ο κεφάλαιο, το εισαγωγικό, αναπτύσσεται η γενικότερη προβληματική γύρω από το θέμα μελέτης καθώς και οι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή του. Αναφέρονται επίσης ο σκοπός και οι στόχοι της συγκεκριμένης ΔΕ και γνωστοποιούνται τα ερευνητικά ερωτήματα. Ο αναγνώστης ακόμα μπορεί να δει τη συμβολή του θέματος στην έρευνα, την μεθοδολογία συνοπτικά και τους περιορισμούς που συναντήσαμε στη διεξαγωγή της.

Στο 2ο κεφάλαιο ορίζεται η σημασία της σχολικής ΕξΑΕ και παρουσιάζονται οι μορφές με τις οποίες αυτή εφαρμόζεται. Στη συνέχεια μελετάται η εξέλιξη της στο χρόνο και ποιες είναι οι σημαντικότερες εφαρμογές της στο εξωτερικό και στη συνέχεια στη χώρα μας. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στο εκπαιδευτικό υλικό και το ρόλο που αυτό επιτελεί στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Επιπρόσθετα μελετώνται τα κυριότερα μοντέλα κατασκευής ΕΥ και οι βασικές αρχές σχεδιασμού πολυμορφικού ΕΥ για συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ. Οι δύο τελευταίες ενότητες του κεφαλαίου αναφέρονται στις προδιαγραφές που πρέπει να έχει το ΕΥ στα πλαίσια της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής και στα πλαίσια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης γενικότερα.

Στο 3ο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι αρχές που επηρέασαν το σχεδιασμό και τη δημιουργία του ΕΥ. Θα παρουσιαστούν επίσης τα χαρακτηριστικά της ομάδας – στόχου και οι λόγοι που οδήγησαν στο να επιλεγεί το συγκεκριμένο περιεχόμενο για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

εκπαίδευση. Στη συνέχεια θα καθοριστούν οι στόχοι της διδακτικής παρέμβασης και θα παρουσιαστεί η επιλογή των θεωριών μάθησης και των τεχνικών διδασκαλίας. Ακολουθεί η ανάλυση της δομής του εκπαιδευτικού υλικού καθώς και η επιλογή των μορφών και των μέσων του. Στο τέλος του κεφαλαίου ο αναγνώστης θα αναγνώσει τις εξειδικευμένες προδιαγραφές που τηρήθηκαν για το μέρος του υλικού που σχεδιάστηκε εξ ολοκλήρου στο διαδίκτυο.

Στο 4ο κεφάλαιο αναλύονται οι λόγοι για τους οποίους η έρευνα δράσης θεωρήθηκε η καταλληλότερη μέθοδος προσέγγισης των ερευνητικών ερωτημάτων. Θα παρουσιαστούν επίσης το πεδίο εφαρμογής, ο χρόνος διεξαγωγής και το προφίλ των συμμετεχόντων σε αυτή. Αναφέρονται ακόμα τα εργαλεία συλλογής των δεδομένων της έρευνας και το κεφάλαιο κλείνει με την αναλυτική παρουσίαση των σταδίων που ακολουθεί η έρευνα δράσης, σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση.

Στο 5ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα δεδομένα της έρευνας, όπως συλλέχθηκαν από τις διαφορετικές πηγές συλλογής δεδομένων, δηλαδή τον εκπαιδευτικό – ερευνητή, τους μαθητές, την κριτικό φίλη και τη δασκάλα – γονέα που συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία.

Και η εργασία ολοκληρώνεται με το 6ο κεφάλαιο όπου παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από την όλη ερευνητική διαδικασία, οι προβληματισμοί που παραμένουν και θέματα προς περαιτέρω διερεύνηση. Ακολουθεί στη συνέχεια ο κατάλογος βιβλιογραφικών αναφορών και τα παραρτήματα της εργασίας.

2. Κεφάλαιο 2ο: Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και Εκπαιδευτικό υλικό

Ο Λιοναράκης (2001) υποστηρίζει ότι «η ιδιαιτερότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης όσον αφορά το εκπαιδευτικό/διδακτικό υλικό είναι ότι αυτό αποτελεί τον κύριο μοχλό της διαδικασίας της διδασκαλίας». Με αυτή τη θεώρηση θα ξεκινήσουμε το κεφάλαιο αυτό δείχνοντας τη σχέση αλληλεξάρτησης που έχει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με το εκπαιδευτικό υλικό. Μία σχέση που ακολουθεί και τη συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπως είναι φυσικό. Στη συνέχεια λοιπόν θα προσεγγιστούν θεωρητικά τόσο αυτή η μορφή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης όσο και η δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού.

2.1 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εφαρμόζεται σε πολλά σημεία ανά τον κόσμο, παρέχοντας ευκαιρίες εκπαίδευσης σε ανθρώπους που [για διαφορετικούς λόγους] δεν μπορούν ή δεν θέλουν να παρακολουθήσουν δια ζώσης διδασκαλία εντός τάξης (Holmberg, 2005).

Οι ορισμοί που έχουν κατά καιρούς δοθεί στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι πολλοί και αρκετές φορές αλληλοσυμπληρώνουν ο ένας τον άλλο ή τονίζουν διαφορετικές οπτικές θέασης του ρόλου και της σημασίας της ΕξΑΕ. Στα πλαίσια της παρούσας ΔΕ παραθέτουμε έναν ορισμό που δίνει ο Λιοναράκης (2001). Ορίζει λοιπόν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως την εκπαίδευση που διδάσκει κι ενεργοποιεί το μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μια ευρετική πορεία αυτομάθησης. Ο ορισμός αυτός φαίνεται να εναρμονίζεται με την προβληματική που αναπτύχθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, καθώς και με το σκοπό της παρούσας εργασίας.

2.2 Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Πιο συγκεκριμένα, για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, θεωρούμε σκόπιμο να αποσαφηνίσουμε τον όρο «σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση». Σύμφωνα με τη Βασάλα (οπ.αναφ. στο Αναστασιάδης, 2017) νοείται ως η οργανωμένη εκπαιδευτική διαδικασία που παρέχεται από απόσταση σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθιστώντας δυνατή την κάλυψη των σύγχρονων αναγκών των μαθητών, σύμφωνα με τα ζητούμενα της εποχής της κοινωνίας της γνώσης.

Η σχολική ΕξΑΕ μπορεί να διακριθεί σε τρεις μορφές σύμφωνα με της Μίμινου & Σπανακά (2013).

A) Η αυτοδύναμη σχολική ΕξΑΕ η οποία παρέχει ολοκληρωμένα προγράμματα πλήρως αναγνωρισμένα και ισότιμα με το συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης, με διαφορές στο είδος του εκπαιδευτικού υλικού και της επικοινωνίας. Όταν αυτή η μορφή εκπαίδευσης παρέχεται μέσω του διαδικτύου, σε τηλεσυναντήσεις σύγχρονης ή ασύγχρονης επικοινωνίας, τότε μιλάμε για τα εικονικά σχολεία, όπως αυτά λειτουργούν στην Αμερική και την Αυστραλία.

B) Η συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ, η οποία ακολουθεί τις μεθόδους της αυτόνομης, λειτουργεί όμως ενισχυτικά και παράλληλα με το συμβατικό σχολείο. Η συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ μπορεί να αφορά, είτε στην παρακολούθηση μεμονωμένων μαθημάτων για συγκεκριμένους λόγους, είτε σε συνεργασίες σχολείων μέσα από σχολικά δίκτυα, εντός και εκτός χώρας, με σκοπό την ολοκλήρωση κάποιων εργασιών και τη συμμετοχή σε τηλεδιασκέψεις διαφόρων μαθησιακών αντικειμένων.

Γ) Η μεικτή/ Πολυμορφική/ Συνδυαστική εκπαίδευση, η οποία συνιστά μια όσο το δυνατόν καλύτερη όσμωση μεταξύ συμβατικών τρόπων μάθησης και εξ αποστάσεως διαδικτυακών μορφών εκπαίδευσης με στόχο την ουσιαστική αλληλεπίδραση.

Η εκπαιδευτική παρέμβαση που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας ΔΕ εντάσσεται στο πεδίο της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ, αφού αφορά στην παρακολούθηση μεμονωμένου μαθήματος, της ΚΠΑ, για τους προαναφερθέντες στο εισαγωγικό κεφάλαιο ερευνητικούς σκοπούς. Κρίνουμε λοιπόν σκόπιμο να προχωρήσουμε στις επόμενες υποενότητες σε μια περαιτέρω ανάλυση της σχολικής ΕξΑΕ.

2.2.1 Ιστορική πορεία της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η ΕξΑΕ μπορεί να φαίνεται ως μια καινοτομία σήμερα, ωστόσο οι απαρχές της έχουν ζωή πάνω από ένα αιώνα. Στην αρχή ξεκίνησε με τα μαθήματα δι' αλληλογραφίας και απευθυνόταν σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες που δεν είχαν πρόσβαση στην τυπική εκπαίδευση ή σε επαγγελματικές ομάδες για την περαιτέρω επιμόρφωσή τους, σε χώρες όπως η Βρετανία, οι ΗΠΑ, η Γερμανία και η Σουηδία.

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Η εκπαίδευση παιδιών που ζούσαν σε απομακρυσμένες περιοχές και δεν υπήρχε η δυνατότητα παρακολούθησης συμβατικού σχολείου υπήρξε το έναυσμα για τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Οι απομονωμένες περιοχές και οι αντίξοες καιρικές συνθήκες ήταν οι κύριες συνθήκες ώθησης για την δημιουργία μαθημάτων δι' αλληλογραφίας με στόχο την κάλυψη των μορφωτικών αναγκών των μαθητών. (Βασάλα, οπ.αναφ. στο Παπανικολάου, 2017).

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας επηρέασε καθοριστικά την εξέλιξη της ΕξΑΕ. Κάθε νέα τεχνολογική εφεύρεση στον τομέα της επικοινωνίας εντάσσονταν αυτόματα στην υπηρεσία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έτσι έχουμε την χρήση του ραδιοφώνου, της τηλεόρασης, της κασέτας ήχου και του βίντεο και από πολύ νωρίς δημιουργείται διδακτικό υλικό αυτής της μορφής για τους εξ αποστάσεως εκπαιδευόμενους (Μανούσου, 2008).

Η εξέλιξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών [και των υπηρεσιών του διαδικτύου] στα τέλη του 20ου και της αρχές του 21ου αιώνα άλλαξαν και την σχολική ΕΞΑΕ. Στην παροχή εξ αποστάσεως προγραμμάτων προστέθηκαν μαθήματα που δεν ήταν διαθέσιμα από το συμβατικό σχολείο, φροντιστηριακά μαθήματα καθώς και μαθήματα για κατ' οίκον διδασκόμενοι μαθητές (Γκιμίσης & Αποστολάκης, 2011). Με τα σημερινά δεδομένα λοιπόν η σχολική ΕΞΑΕ έχει μπει δυναμικά στη νέα εποχή, σε παγκόσμιο επίπεδο, με διαφορές από χώρα σε χώρα ως προς την εφαρμογή της. Στις υποενότητες που ακολουθούν θα μελετήσουμε την εφαρμογή της σχολικής ΕΞ ΑΕ σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο.

2.2.2 Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στον κόσμο

Η αναζήτησή μας σε ηλεκτρονικά αποθετήρια δείχνει ότι η πλειοψηφία των δημοσιεύσεων αφορά στην εφαρμογή προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και εκπαίδευσης ενηλίκων. Μικρότερος αριθμός δημοσιεύσεων αφορά την προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια συμβατική εκπαίδευση. Γεγονός πάντως είναι ότι η σχολική ΕΞΑΕ είναι δυναμικά παρούσα και μάλιστα κερδίζει συνεχώς έδαφος στο παγκόσμιο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι.

Στην Ευρώπη υπάρχουν χώρες που πρωτοστατούν στην σχολική ΕΞΑΕ. Στη Γαλλία, τη Γερμανία και τη Νορβηγία υπάρχουν εικονικά σχολεία και εξ αποστάσεως προγράμματα που εποπτεύονται από τα αντίστοιχα Υπουργεία Παιδείας και εξακτινώνονται σε όλες τις

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

εκπαιδευτικές βαθμίδες. Η Αγγλία και η Αυστρία επίσης διαθέτουν οργανωμένα εικονικά σχολεία για τους μαθητές που δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στη συμβατική εκπαίδευση (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

Στις ΗΠΑ και τον Καναδά, που η σχολική ΕξΑΕ είναι θεσμικά κατοχυρωμένη, πολλά σχολεία παρέχουν εξ αποστάσεως φροντιστηριακά μαθήματα, τα οποία οι μαθητές επιλέγουν επειδή παρέχεται έτσι πιο εξατομικευμένη διδασκαλία. Μεγάλος είναι και ο αριθμός των εικονικών σχολείων (virtual schools) που παρέχουν αυτοδύναμη σχολική ΕξΑΕ και είναι πλήρως ισότιμα με τα συμβατικά σχολεία (Γκιμίσης & Αποστολάκης, 2011).

Η Αυστραλία κατέχει τα πρωτεία στη σχολική ΕξΑΕ, λόγω της έκτασης και της μεγάλης γεωγραφικής διασποράς του πληθυσμού. Ξεκινώντας από το «Σχολείο του Αέρα», έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο, στην παρεχόμενη σχολική ΕξΑΕ, με την ίδρυση πολλών εικονικών σχολείων. Και χώρες όμως της ασιατικής ηπείρου – και όχι μόνο οι ανεπτυγμένες – έχουν διεξάγει σημαντική πρόοδο στον τομέα αυτό. Χώρες όπως η Τουρκία, το Ισραήλ, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, η Ινδία, οι Φιλιππίνες, η Ταϊλάνδη και η Κορέα έχουν προχωρήσει στην ίδρυση και λειτουργία εικονικών σχολείων (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι και η Αφρική έχει κάνει θετικά βήματα. Παρόλο που παρατηρείται ένα παναφρικανικό πρόγραμμα προώθησης της εκπαίδευσης μέσω διαδικτύου, οι οικονομικές δυσκολίες και η έλλειψη υποδομών σε πολλές χώρες λειτουργούν ως τροχοπέδη στην εξάπλωση των εξ αποστάσεως σχολείων (Παπανικολάου, 2017). Και ενώ η διεθνής εικόνα για τη σχολική ΕξΑΕ παρουσιάζει μια εξαιρετική δυναμική τόσο στην αυτοδύναμη όσο και την συμπληρωματική και μικτή μορφή της, στη χώρα μας οι εξελίξεις κινούνται με αργούς ρυθμούς, όπως θα διαφανεί στην επόμενη υποενότητα.

2.2.3 Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα

Θα περίμενε κανείς ότι η Ελλάδα, μια χώρα με τόσο έντονο κατακόρυφο και οριζόντιο διαμελισμό, με εκατοντάδες νησιά της άγονης γραμμής, να πρωτοστατεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο στην εξάπλωση της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, προσφέροντας ισότητα ευκαιριών πρόσβασης στη γνώση μεταξύ των μαθητών σχολικής ηλικίας, αλλά

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

και των ενηλίκων. Αντίθετα, η σχολική ΕξΑΕ στη χώρα μας θα λέγαμε ότι είναι σε εμβρυικό στάδιο.

Σύμφωνα με της Μίμινου & Σπανακά (2013), σημαντικά προγράμματα σχολικής ΕξΑΕ, περιορισμένης έστω εμβέλειας, έχουν υλοποιηθεί μόνο από:

Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, χάρη στη πρωτοβουλία καθηγητών της

Διεθνείς οργανισμούς, που αφορούν σε μεμονωμένες διαδραστικές συναντήσεις και

Σοβαρές πρωτοβουλίες ιδιωτικών φροντιστηριακών οργανισμών, για συγκεκριμένους όμως σκοπούς.

Η μόνη ολοκληρωμένη προσπάθεια δημιουργίας αυτόνομου εξ αποστάσεως συστήματος τηλεεκπαίδευσης στην Ελλάδα, αποτέλεσε το τηλεγυμνάσιο στην Ψέριμο, το οποίο όμως λειτούργησε ως το 2011.

Το μόνο πρόγραμμα συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ που υλοποιείται με εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας, είναι το ευρωπαϊκό πρόγραμμα e-twinning που στόχο έχει την αδελφοποίηση σχολείων εντός και εκτός Ελλάδος, χάρη στην αξιοποίηση των ΤΠΕ, με σκοπό την παραγωγή έργου. (<https://www.minedu.gov.gr/dimotiko-2/ekpprog-ma8ites-dimotikou-m/32827-31-01-18-sxediasmos-kai-ylopoiisi-ton-programmaton-aspnet-unesco-kai-etwinning-gia-to-sxoliko-etos-2017-2022>)

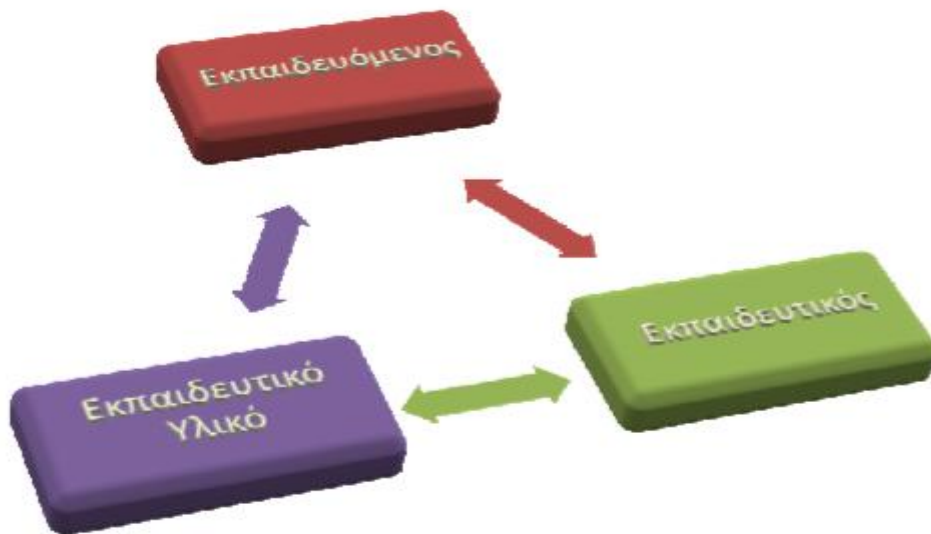
Άλλα προγράμματα που αξίζει να αναφερθούν ως αξιόλογες προσπάθειες είναι τα «Παιδεία Ομογενών» και «Οδυσσέας» τα οποία υλοποιούνται από το ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Όσον αφορά στο πρώτο βασική στόχευση της διεπιστημονικής ομάδας σχεδιασμού ήταν η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου περιβάλλοντος συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για τους μαθητές της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στη Διασπορά (Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης, 2013). Αναφορικά με το πρόγραμμα «Οδυσσέας» είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σχολικής ΕξΑΕ, το οποίο εστιάζει στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ και ιδιαίτερα της τηλεδιάσκεψης και των εφαρμογών του Web 2.0, στοχεύοντας στη συνεργατική διερεύνηση και οικοδόμηση της γνώσης και την καλλιέργεια κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων. (Αναστασιάδης, 2017).

Παρά την ασθενή παρουσία στην Ελλάδα το ενδιαφέρον για τη σχολική ΕξΑΕ αυξάνει διαρκώς (Κελενίδου, Αντωνίου και Παπαδάκης, 2017). Έτσι έχουμε αρκετές προσπάθειες εφαρμογής της, κυρίως από πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών είτε λόγω της συμμετοχής του σε σχολικά δίκτυα, είτε στα πλαίσια μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών.

2.3 Το εκπαιδευτικό υλικό στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Το εκπαιδευτικό υλικό (ΕΥ) – κείμενο, εικόνα, ήχος, βίντεο και οτιδήποτε άλλο μπορεί να συμβάλει στη μαθησιακή διαδικασία – έχει κυρίαρχο ρόλο. Ειδικά στην ΕξΑΕ που ο διδάσκοντας και ο μαθητευόμενος βρίσκονται σε απόσταση ο ρόλος του είναι ακόμα πιο ενισχυμένος. Ο Λιοναράκης (2001) χαρακτηρίζει το ΕΥ ως τον κύριο μοχλό της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τονίζει ότι ο σχεδιασμός του είναι από τα πιο βασικά ζητήματα. Η Μανούσου (2008) δείχνει τη σπουδαιότητα του μέσα από το σχήμα που ακολουθεί.

Σχήμα 1: Το εκπαιδευτικό υλικό στην ΕξΑΕ (Μανούσου,2008)

Αναμφισβήτητα το ΕΥ για να είναι μαθησιακά αποτελεσματικό θα πρέπει να πληροί ποιοτικά κριτήρια. Ο Garisson (2000), σε μελέτη του, διαπιστώνει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ασκούντων εξ αποστάσεως εκπαίδευση συγκλίνουν στο ότι το ζήτημα της ποιότητας στην ΕξΑΕ είναι το πιο σημαντικό. Δεδομένου λοιπόν του ρόλου που διαδραματίζει το ΕΥ στην ποιότητα της εξ αποστάσεως παρεχόμενης εκπαίδευσης, η Μανούσου (2008) ορίζει μια σειρά από λειτουργίες που θα πρέπει αυτό να επιτελεί:

Να παρουσιάζει την πραγματικότητα στους εκπαιδευόμενους μέσα από επιλεγμένο πληροφοριακό υλικό, διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο που να προωθεί την αυτόνομη, αυτενεργό και ανακαλυπτική μάθηση.

Να παρέχει συγκεκριμένες παιδαγωγικές κατευθύνσεις, μέσα από ένα πλούσιο σε ερεθίσματα αλληλεπιδραστικό περιβάλλον, στο οποίο οι εκπαιδευόμενοι εμπλεκόμενοι ενεργά, να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν.

Να κινητοποιεί παρέχοντας συνεχώς κίνητρα για μάθηση, εμπύχωση και ενθάρρυνση.

Να δίνει τη δυνατότητα μέσα από πολύπλευρες δραστηριότητες να γίνεται σε βάθος εμπέδωση του περιεχομένου.

Να συμβάλλει συστηματικά στην ανάπτυξη και καλλιέργεια των δεξιοτήτων, οι οποίες είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη και την εξέλιξη των εκπαιδευομένων.

Να εξοικειώνει τους εκπαιδευόμενους με πολύπλευρες διαδικασίες αξιολόγησης.

Η κατασκευή ενός τέτοιου ποιοτικού εκπαιδευτικού υλικού σίγουρα δεν είναι εύκολη υπόθεση. Σε κάθε εκπαιδευτική προσπάθεια, ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών είναι πρωταρχικής σημασίας. Στην ΕξΑΕ όμως υπάρχουν ειδικές συνθήκες που κάνουν τον τομέα αυτό ακόμα πιο σημαντικό (Moore, 2013). Ο Λιοναράκης (2001, 2006) τονίζει ότι το ΕΥ στην εκπαίδευση από απόσταση είναι ένα πολυμορφικό υλικό έντυπης και οπτικοακουστικής μορφής, που σχεδιάζεται και αναπτύσσεται σύμφωνα με της αρχές που θέτει η εξ αποστάσεως εκπαιδευτική μεθοδολογία.

Στην υποενότητα που ακολουθεί κρίνεται σκόπιμο να αναλυθεί η έννοια της πολυμορφικότητας στο ΕΥ και η επιρροή της στην ποιότητά του.

2.3.1 Η έννοια της πολυμορφικότητας στο εκπαιδευτικό υλικό

Ο Λιοναράκης (2001) ορίζει την πολυμορφικότητα ως βασικό κριτήριο ποιότητας στην παρεχόμενη εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Με την τεχνολογική εξέλιξη των μορφών επικοινωνίας και την είσοδό της στην εκπαιδευτική διαδικασία η «φυσική απόσταση» τείνει να εκμηδενιστεί. Αυτό που έρχεται να αντικαταστήσει την έννοια της απόστασης, να την εμπλουτίσει, να την μεταμορφώσει σε μια διαδικασία ποιοτικής εκπαίδευσης είναι η ποικιλία στα μέσα εκπαίδευσης και επικοινωνίας και ο πλουραλισμός στις αρχές μάθησης και διδασκαλίας. Υπογραμμίζει λοιπόν τρία βασικά σημεία της πολυμορφικότητας:

Την ποιοτική της διάσταση στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία.

Την πολυλειτουργικότητα της ως προς την ευελιξία της διαχείρισής της από τη μεριά των διδασκόντων και διδασκομένων.

Την υιοθεσία και ευχρηστία όλων των ευέλικτων μέσων και εργαλείων που στηρίζουν μια ευέλικτη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης.

Σε αυτή την κατεύθυνση κινούνται ο Tait (2000) και ο Keegan (2001), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η ευρωπαϊκή τάση της τελευταίες δεκαετίες στρέφει το ενδιαφέρον της στον εκπαιδευόμενο και τον προσωπικό του χώρο και χρόνο, προσδιορίζοντας μια συγκεκριμένη μεθοδολογία ευέλικτης και αλληλεπιδραστικής πολυμορφικής μάθησης. Στο πλαίσιο της πολυμορφικής εκπαίδευσης το πολυμορφικό – εκπαιδευτικό υλικό αποτελείται από: το κυρίως διδακτικό κείμενο, τα παράλληλα κείμενα (readers), τον αναλυτικό οδηγό σπουδών και μελέτης, τα βιβλιογραφικά βοηθήματα, τον φάκελο εργασίας των ασκήσεων, δραστηριοτήτων και εργασιών (assignments), τα οπτικοακουστικά μέσα και της νέες τεχνολογίες (Λιοναράκης, οπ. αναφ. στο Χουλιάρη, Λιοναράκης, Σπανακά, 2011).

Γίνεται εύκολα αντιληπτό από τα παραπάνω ότι ο σχεδιασμός και η δημιουργία του ΕΥ είναι πρωταρχικής σημασίας, αφού αποτελεί καθοριστικό παράγοντα ποιότητας της ΕΞΑΕ. Στην υποεπένδυση που ακολουθεί θα παρουσιαστούν ορισμένα μοντέλα σχεδιασμού ΕΥ και πως άσκησαν επιρροή στα πλαίσια της παρούσας ΔΕ.

2.3.2 Μοντέλα σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού

Για το σχεδιασμό και την παραγωγή του ΕΥ υπάρχουν πολλά μοντέλα που συνδέουν το εκπαιδευτικό υλικό με της θεωρίες μάθησης. Στη διδακτορική διατριβή της Μανούσου (2008) παρουσιάζονται ορισμένα κυρίαρχα μοντέλα τα οποία μελετήθηκαν από τον ερευνητή και παρουσιάζονται επιγραμματικά:

Το μοντέλο IDDE (Instructional Design in Distance Education) το οποίο οργανώθηκε από της Carr & Carr (2000) και στην ουσία προτείνει ένα συνδυασμό τεχνικών και θεωριών από τα μοντέλα που παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Το μοντέλο ADDIE (Analyze, Design, Develop, Implement, Evaluate) που βασίζεται στη μεθοδολογία επίλυσης προβλήματος (Oliver, Herrington, 2002)

Το μοντέλο ISD (Instructional Systems Development) και είναι ταυτόσημο με το προηγούμενο (Molenda, 2003).

Το μοντέλο των Dick & Carey (1978) κατά το οποίο ο σχεδιασμός του υλικού βασίζεται στην κατάτμηση σε μικρότερα τμήματα της διδακτέας ύλης.

Το μοντέλο του Robert Gagne (1985) που θέτει εννιά προϋποθέσεις στο σχεδιασμό του υλικού (Nine Events of Instruction) και δίνει μεγάλη βαρύτητα στην κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητευόμενων.

Το μοντέλο της δημιουργίας κινήτρων του John Keller (2006) (Attention, Relevance, Confidence, Satisfaction – ARCS), το οποίο δίνει βάση στη δημιουργία θετικών κινήτρων για μάθηση, στη δημιουργία εμπιστοσύνης και στην ικανοποίηση των μαθητευόμενων από τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Το Μινιμαλιστικό μοντέλο. Σύμφωνα με το δημιουργό του J.M. Carroll (1990), το υλικό θα πρέπει να περιέχει μικρό όγκο πληροφοριών και δραστηριότητες, τα οποία να έχουν νόημα για το μαθητευόμενο για να μπορεί ταυτόχρονα να αξιοποιήσει τη δική του εμπειρία.

Θεωρία της προοδευτικής κατανόησης (Elaboration Theory) του Charles Reigeluth. (1999) Στη θεωρία που αναπτύχθηκε, και στο μοντέλο που βασίζεται σε αυτή, τονίζεται η σημασία δημιουργίας του υλικού βάση των μαθησιακών βημάτων, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη εμπλοκή των μαθητών στη διαδικασία και καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

Το μεταμοντέλο των Fischer & Giaccardi (2004), το οποίο προτείνει μέσω του μετα – σχεδιασμού τη συμμετοχή των μαθητευόμενων ως συν-σχεδιαστές του ΕΥ.

Το μοντέλο – κατηγοριοποίηση κειμένων των West – Λιοναράκη

Σύμφωνα με το Λιοναράκη (2001), το μοντέλο αυτό αποτελεί μια ποιοτική προσέγγιση της τυπολογίας που είχε κάνει ο Richard West (1996). Στην εξελιγμένη τυπολογία αυτή υπάρχουν τρεις βασικές δέσμες οι οποίες συνδέονται σε ένα λειτουργικό σύνολο που αποτελεί τον κορμό του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

Πιο συγκεκριμένα:

Πρώτη δέσμη: Κείμενο –προκείμενα-μετακείμενα

Κείμενο : Το βασικό κείμενο που αναπτύσσει το γενικό και ειδικό πλαίσιο του διδακτικού υλικού

Προκείμενα: Διαγνωστικά τεστ, δραστηριότητες, ασκήσεις, ερμηνευτικοί τίτλοι, περιεχόμενα, αριθμοί, λέξεις-κλειδιά, στόχοι γενικοί / επιμέρους

Μετακείμενα: Συνόψεις δραστηριότητες / ασκήσεις, επαλήθευση γνώσεων δεξιοτήτων, προσαρτήματα, παραρτήματα, τελικές περιλήψεις, βιβλιογραφία, παραπομπές, οδηγοί για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια

Δεύτερη δέσμη: διακείμενα-επικείμενα-παρακείμενα-περικείμενα

Διακείμενα: Συμπεράσματα, συνόψεις, περιλήψεις, δραστηριότητες, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, μηχανισμοί ανατροφοδότησης, μηχανισμοί κατανόησης / εφαρμογής

Επικείμενα: Ορισμοί, διασαφηνίσεις, γλωσσάρια, κείμενα γέφυρες, συνδεδεμένα κείμενα, κρίκοι, εγκάρσια θέματα / έννοιες

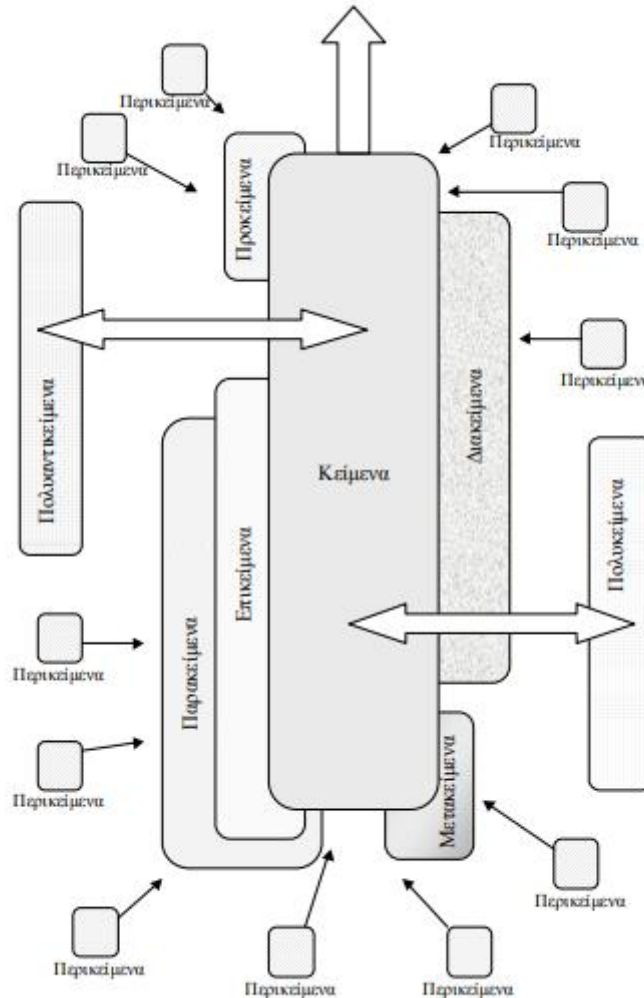
Παρακείμενα: Μη γλωσσικά / ημι-γλωσσικά στοιχεία, φωτογραφίες τυπογραφικές ιδιαιτερότητες, γραμματοσειρές, οδηγίες σχήματα, εικόνες

Περικείμενα: Κείμενα σε παράθυρα, αναφορές, οδηγοί για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια, μελέτες περίπτωσης, παραδείγματα, σενάρια, παράλληλα κείμενα, κείμενα αναφοράς

Τρίτη δέσμη: Πολυκείμενα –Πολυαντικείμενα

Πολυαντικείμενα: Οπτικοακουστικό Υλικό σε μορφές πολυμέσων, κασετών ήχου, βίντεο κασετών

Πολυκείμενα: Οδηγίες Γραπτών εργασιών, Σχόλια Καθηγητή / Συμβούλου, Αξιολόγηση Γραπτών Εργασιών, Βοηθήματα Ανάπτυξης Δεξιοτήτων, Έντυπες Μορφές Επικοινωνίας.

Σχήμα 2: Σχηματική απεικόνιση της τυπολογίας West - Λιοναράκη (Λιοναράκης, 2001)

Το συγκεκριμένο μοντέλο παρουσιάζεται αναλυτικότερα σε σχέση με τα υπόλοιπα και αυτό δεν έγινε τυχαία, αφού αποτέλεσε την κύρια μεθολογική πηγή έμπνευσης σχεδιασμού του ΕΥ που δημιουργήθηκε και εφαρμόστηκε για της ανάγκες της παρούσας ΔΕ. Αυτό όμως σε καμιά περίπτωση δεν σημαίνει ότι η επιλογή της μοντέλου ακυρώνει ή υποβαθμίζει την ποιότητα των άλλων. Αντίθετα η ομάδα σχεδιασμού – ή ο σχεδιαστής εν προκειμένω – έχει την ελευθερία επιλογής μοντέλου ή και συνδυασμού μεθοδολογικών προσεγγίσεων από διάφορα μοντέλα, εφόσον το κρίνει απαραίτητο σύμφωνα πάντα με της ανάγκες της ομάδας – στόχου στην οποία απευθύνεται το ΕΥ. Στην ενότητα που

ακολουθεί θα μελετήσουμε τις βασικότερες αρχές στις οποίες στηρίζεται ο σχεδιασμός πολυμορφικού ΕΥ για την συμπληρωματική, σχολική ΕΞΑΕ.

2.4 Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού για συμπληρωματική, σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η δημιουργία του πολυμορφικού υλικού για τη συμπληρωματική σχολική ΕΞΑΕ διέπεται από ένα πλέγμα αρχών και κανόνων που συνδυάζει το σχεδιασμό του ΕΥ της ΑΕΞΑΕ, με το σχεδιασμό του ΕΥ της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και την κατασκευή Εκπαιδευτικών Περιβαλλόντων στο διαδίκτυο, αφού στα πλαίσια της παρούσας δημιουργήθηκε υλικό για μαθητές πρωτοβάθμιας και σε περιβάλλον διαδικτύου. Στη συνέχεια λοιπόν αναλύεται περαιτέρω αυτό το πλέγμα αρχών.

Πριν σχεδιάσουμε εκπαιδευτικό υλικό για ΕΞΑΕ είναι απαραίτητο να αναζητήσουμε πρωτίστως το λόγο της δημιουργίας του (Rowntree, 1994). Η απάντηση έρχεται από το ρόλο που επιτελεί το υλικό στην ΑΕΞΑΕ. Όπως τονίστηκε και στην προηγούμενη ενότητα, αποτελεί τον κύριο μοχλό της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ο οποίος στηρίζει τον μαθητεύομενο στην ευρετική πορεία αυτομάθησης, σεβόμενο τον προσωπικό του χρόνο, ρυθμό και της προσωπικές ανάγκες (Λιοναράκης, 2001, Holmberg, 1995).

Σε δεύτερο χρόνο πρέπει να καθοριστεί το κοινό στο οποίο απευθύνεται το υλικό, δηλαδή την ομάδα – στόχο, λαμβάνοντας υπόψη τα προσωπικά χαρακτηριστικά, τα μαθησιακά στυλ και τις γνώσεις και δεξιότητες (προϋπάρχουσες και αυτές που αναμένεται να αποκτηθούν) (Μανούσου, 2008).

Βασική αρχή που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η στοχοθεσία. Σύμφωνα με το Ματσαγγούρα (2001) υπάρχει το μοντέλο των αντικειμενικών στόχων, το μοντέλο των γενικευμένων στόχων και το συνδυαστικό μοντέλο. Το πρώτο μοντέλο στηρίζεται στη θεωρία των συμπεριφοριστών ενώ τα άλλα δύο περισσότερο στον εποικοδομητισμό, όπου δίνεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να κάνει τους αναγκαίους μετασχηματισμούς στη στοχοθεσία. Στο ΕΥ όμως για εξ αποστάσεως εκπαίδευση, λόγω της ιδιαιτερότητάς της, επειδή ο μαθητεύομενος μελετά μόνος του πρέπει να υπάρχουν σαφείς αντικειμενικοί στόχοι (Μανούσου, 2008), για να μπορεί ανά πάσα στιγμή να κάνει τον αυτοέλεγχο της μάθησής του.

Το ίδιο υποστηρίζεται και από τους Σπανακά και Λιοναράκη (2017), όπου ξεκινώντας από τη διατύπωση των αντικειμενικών στόχων καταλήγουν, μέσα από μια απλουστευμένη αλλά εξαιρετικά ουσιώδη ανάλυση στη διατύπωση επτά αρχών για το σχεδιασμό και τη δημιουργία του ΕΥ για την ΕΞΑΕ, αλλά και γενικότερα. Συγκεκριμένα:

1^η Αρχή: Διδακτικοί Στόχοι – Μαθησιακά αποτελέσματα

Αφού έχουμε προσδιορίσει το προφίλ των εκπαιδευομένων, διατυπώνουμε με σαφήνεια τους διδακτικούς στόχους, δηλαδή τι είναι σκόπιμο να του διδάξουμε για να μάθουν, τι δεξιότητες επιθυμούμε να αναπτύξουν και τι στάσεις θα διαμορφώσουν. Η υλοποίηση των διδακτικών στόχων είναι εκείνη που θα οδηγήσει στα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία εξίσου θα πρέπει να είναι στοχευμένα σαφή και ρεαλιστικά ως προς την επίτευξή τους.

2^η Αρχή: Ο προφορικός λόγος

Ο γραπτός λόγος θα πρέπει να είναι σε μορφή προφορικού λόγου. Οι οδηγίες, επεξηγήσεις, ερμηνείες και σχολιασμοί θα πρέπει να είναι γραμμένοι σε μορφή προφορικού, σαν να γινόταν ένας διάλογος με τους μαθητευόμενους, αφού πρωταρχικός στόχος είναι η σαφήνεια και η κατανοησιμότητα.

3^η Αρχή: Ανακαλυπτική μάθηση

Οι σύγχρονες αρχές της Παιδαγωγικής βασίζονται στην ανακαλυπτική μάθηση, δηλαδή, στη μάθηση όπου οι εκπαιδευόμενοι ανακαλύπτουν τη γνώση βήμα βήμα μέσα από το υλικό και την καθοδήγηση του διδάσκοντα.

4^η Αρχή: Τι είμαι ικανός να κάνω με αυτά που έμαθα;

Το συγκεκριμένο ερώτημα συνδέεται με την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων ανάλογα με το υλικό μελέτης. Θα πρέπει λοιπόν, σε κάθε φάση, να τους γνωστοποιούνται τα βήματα που θα τους οδηγήσουν στην επίτευξη των δεξιοτήτων που έχουν εξ αρχής οριστεί.

5^η Αρχή: Τα αυτονόητα

Σε όλες τις σημειώσεις και οδηγίες που συγγράφουμε σε οποιαδήποτε μορφής εκπαιδευτικό υλικό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα πρέπει να ορίζονται τα αυτονόητα. Δηλαδή, αυτά που θεωρούμε ως δεδομένο ότι γνωρίζουν οι εκπαιδευόμενοι, τα οποία όμως τελικά δεν ισχύει ότι όντως τα γνωρίζουν.

6^η Αρχή: Γιατί αυτό και όχι το άλλο;

Το ερώτημα αυτό αναφέρεται στο ότι πάντοτε πρέπει να υπάρχει αιτιολόγηση για την επιλογή των συγκεκριμένων πηγών και σύνδεση των προηγούμενων με τα επόμενα στοιχεία του υλικού.

7^η Αρχή: Οι Εικόνες στις Έννοιες

Τέλος, πέρα από τον γραπτό λόγο, θα πρέπει να υπάρχουν και εικόνες (οπτική απεικόνιση), που να οπτικοποιούν τις αφηρημένες έννοιες, γιατί χωρίς εικόνες (ή και βίντεο, φωτογραφίες, και γενικότερα οπτικό και εποπτικό υλικό κάθε μορφής) είναι δύσκολο να υπάρξει κατανόηση των (αφηρημένων) αυτών εννοιών (Σπανακά & Λιοναράκης, 2017).

Οι Αναστασιάδης και Σπαντιδάκης (2013) κατά το σχεδιασμό του ΕΥ, για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε μαθητές της Διασποράς, μέσω της ολοκληρωμένου περιβάλλοντος συμπληρωματικής ΕξΑΕ, υιοθετούν τις Αρχές που θέτει η Αμερικανική Ένωση για την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (American Distance Education Consortium). Συγκεκριμένα:

- Το περιβάλλον μάθησης από απόσταση θα πρέπει να διέπεται από ξεκάθαρους μαθησιακούς στόχους και να εστιάζει σε σαφώς καθορισμένα προσδοκώμενα αποτελέσματα, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων στα πλαίσια μια ανοιχτής, ευέλικτης, μαθητοκεντρικής προσέγγισης.
- Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να ενθαρρύνεται έτσι ώστε να λαμβάνει ενεργά μέρος σε όλη την πορεία μάθησης, συνδυάζοντας την μάθηση μέσα από την πράξη (learning by doing), την Μάθηση με αναστοχασμό (learning by reflection), την Μάθηση μέσα από τη μελέτη περιπτώσεων (case – based learning), Μάθηση μέσα από την εξερεύνηση (learning by exploring). Η σύνδεση των μαθησιακών στόχων με μαθησιακές εμπειρίες από την πραγματική ζωή αποτελεί σημαντική προτεραιότητα.
- Το περιβάλλον μάθησης θα πρέπει να συνδυάζει την χρήση των τεχνολογικών μέσων στην βάση της επίτευξης των μαθησιακών στόχων που έχουν τεθεί καλύπτοντας της διαφορετικές ανάγκες μάθησης των εκπαιδευομένων. Η επιλογή

των τεχνολογικών μέσων που θα χρησιμοποιηθούν εξαρτάται από την φύση του εκπαιδευτικού υλικού, της τεχνολογικές δυνατότητες της ομάδας στόχου αλλά και από την γενικότερη εκπαιδευτική φιλοσοφία που διέπει το διδακτικό προσωπικό.

- Το περιβάλλον μάθησης θα πρέπει να ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπινων πόρων του, δημιουργώντας τις συνθήκες και υποστηρίζοντας ενεργά την ανάπτυξη κοινοτήτων κοινών ενδιαφερόντων με στόχο την υλοποίηση της συνεργατικής μάθησης.

Προχωρώντας τη μελέτη μας για τις αρχές που διέπουν τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού για την συμπληρωματική σχολική ΕΞΑΕ θα δούμε στη συνέχεια τις προδιαγραφές που πρέπει να έχει το ΕΥ για την ΚΠΑ.

2.5 Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Καθοριστικός παράγοντας στο σχεδιασμό του ΕΥ στα πλαίσια της συμπληρωματικής σχολικής ΕΞΑΕ για το μάθημα της ΚΠΑ είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Ο Henry Giroux αναφέρει ότι η επίτευξη των στόχων της Πολιτικής Αγωγής στηρίζεται σε ένα σύνολο παιδαγωγικών αρχών της:

- Η ενεργός συμμετοχή των μαθητών στη γνωστική διαδικασία.
- Η εξάσκηση της κριτικής σκέψης.
- Ο σεβασμός και η αξιοποίηση του πολιτιστικού κεφαλαίου των μαθητών.
- Η καλλιέργεια των ανθρώπινων αξιών.
- Η κατανόηση των ιδεολογικο-πολιτικών δυνάμεων του συστήματος, μέσω της διδακτικής των κοινωνικών επιστημών.(Giroux, οπ.αναφ. στο Μουσένα, 2004)

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική αναζήτηση για το θέμα αυτό (Verdhuis, 1997, Μουσένα, 2004, Ραφτοπούλου, 2010, Gollob, et al., 2010, ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ, 2003), οι κυριότερες προδιαγραφές του ΕΥ είναι οι εξής:

- Να διαμορφώνει ένα εννοιολογικό πλαίσιο, βάσει του οποίου οι μαθητές θα μπορούν να προσεγγίσουν τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου δημοκρατικού, ενεργού πολίτη.
- Να ωθεί την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, απέναντι σε κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα.
- Να συμβάλλει στη διαμόρφωση αξιών, στάσεων και συμπεριφορών που θα επιτρέψουν στους μαθητές να κατανοήσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών στη σύγχρονη κοινωνία
- Να προωθεί την απόκτηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων που θα πρέπει να έχουν οι μαθητές ως μελλοντικοί πολίτες, για να συμβάλλουν ενεργά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή ανάπτυξη του κόσμου.
- Να καλλιεργεί την εθνική και πολιτισμική ταυτότητα, αλλά και κάνει τους μαθητές να συνειδητοποιούν το ρόλο τους μέσα σε ένα ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο
- Να υποστηρίζει τη διαφορετικότητα και τον πλουραλισμό.
- Να προωθεί την καλλιέργεια της ατομικής ευθύνης, σε συνάρτηση με την κοινωνική αλληλεγγύη και την κοινωνική συνοχή.
- Να είναι αμερόληπτο.
- Να αξιοποιεί σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις και τεχνικές.
- Να ωθεί τους μαθητές στην ενεργό εμπλοκή με τη μαθησιακή διαδικασία.

Προκύπτει επίσης από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, ότι η βιωματική προσέγγιση, η συνεργατική προσέγγιση της μάθησης, η μέθοδος project, η επίλυση προβλήματος, η προσομοίωση κοινωνικών καταστάσεων, η μεθοδολογία εκπαιδευτικού σεναρίου και η μελέτη περίπτωσης είναι της από της πιο αποτελεσματικές τεχνικές για την προσέγγιση των στόχων της ΚΠΑ, μέσω του εκπαιδευτικού υλικού.

2.6 Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Ο τελευταίος καθοριστικός άξονας δημιουργίας του εκπαιδευτικού υλικού για την ΚΠΑ είναι οι προδιαγραφές που τίθενται μέσα από το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση. Οι βασικές αρχές των Δ.Ε.Π.Π.Σ και Α.Π.Σ. που επηρεάζουν και καθορίζουν το περιεχόμενο, τη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία των Διδακτικών Υλικών (Βιβλίων και όχι μόνο) που χρησιμοποιούνται σήμερα στα σχολεία αλλά και του Εκπαιδευτικού Υλικού που διαμορφώθηκε για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας και θα εξεταστούν στη συνέχεια, είναι η διαθεματικότητα, η ανακαλυπτική μάθηση, η ομαδοσυνεργατικότητα και η καλλιέργεια δεξιοτήτων.

❖ Διαθεματική προσέγγιση

Στο Δ.Ε.Π.Π.Σ (2003: 3737) η Διαθεματική Προσέγγιση ορίζεται ως «ο όρος γενικότερος του όρου διεπιστημονικότητα, και δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να συγκροτήσει ένα ενιαίο σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων, μια ολιστική εν πολλοίς αντίληψη της γνώσης, που του επιτρέπει να διαμορφώνει προσωπική άποψη, για θέματα των επιστημών τα οποία σχετίζονται μεταξύ τους, καθώς και με ζητήματα της καθημερινής ζωής. Με τον τρόπο αυτό ο μαθητής μπορεί να διαμορφώσει το δικό του κοσμοείδωλο, τη δική του κοσμοθεωρία, τη δική του άποψη για τον κόσμο που πρέπει να γνωρίσει, να αγαπήσει και να ζήσει. Η διαθεματική προσέγγιση υποστηρίζεται από μεθόδους ενεργητικής απόκτησης της γνώσης, οι οποίες εφαρμόζονται κατά τη διδασκαλία κάθε γνωστικού αντικείμενου και εξειδικεύονται στις διαθεματικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της διδασκαλίας κάθε θεματικής ενότητας».

Διαφάνεται έντονα από τα παραπάνω ότι η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού υλικού αυξάνεται μέσα από τη διαθεματικότητα.

❖ Ανακαλυπτική μάθηση

Στα Δ.Ε.Π.Π.Σ και Α.Π.Σ. (2003:3742) η διερεύνηση και η ανακάλυψη της γνώσης θεωρείται πως συμβάλλουν ενεργά στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και στο χειρισμό πολύπλοκων εννοιών. Στόχος της δεν είναι η συσσώρευση γνώσεων αλλά η καλλιέργεια δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών που δίνουν στους μαθητές την ικανότητα αντιμετώπισης προβλημάτων και την δυνατότητα της αυτομάθησης.

❖ Συνεργατική μάθηση

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Τα Δ.Ε.Π.Π.Σ και Α.Π.Σ. (2003:3741) οργανώθηκαν με τη θεώρηση ότι οι μαθητές στο πλαίσιο μιας μικρής ομάδας μπορούν να προσεγγίσουν τη γνώση αποτελεσματικότερα αφού μέσα σε αυτό το πλαίσιο οι κοινωνικές δεξιότητες της επικοινωνίας, της παρουσίασης σκέψεων, απόψεων και πληροφοριών, η υποστήριξη επιχειρημάτων καλλιεργούνται σε πολύ μεγάλο βαθμό.

❖ **Βιωματική προσέγγιση**

Ως μεθοδολογική τεχνική η βιωματική προσέγγιση προτείνεται από τα Δ.Ε.Π.Π.Σ και Α.Π.Σ. (2003) γιατί προσφέρει εμπειρίες της μαθητές και τη δυνατότητα να μελετήσουν από κοντά αντικείμενα, καταστάσεις ή φαινόμενα αλλά και να συμμετέχουν ενεργά σε αυτά είτε εκτός σχολείου σε πραγματικές συνθήκες είτε εντός σχολείου με προσομιώσεις καταστάσεων με πειράματα, χρήση υπολοστών κ.α. έτσι μέσα από το βίωμα και την εμπειρία προσεγγίζουν πιο αποτελεσματικά τη γνωστική διαδικασία.

Σε αυτό το κεφάλαιο μελετήθηκαν τα είδη της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και αναφέρθηκαν οι σημαντικότερες εφαρμογές της στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Μελετήθηκε επίσης το εκπαιδευτικό υλικό και ο κυρίαρχος ρόλος που επιτελεί στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Τέλος, μελετήθηκαν οι αρχές που διέπουν το σχεδιασμό και την κατασκευή του για συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση από τη σκοπιά της ΑΕΞΑΕ αλλά και οι προδιαγραφές του ΕΥ στα πλαίσια της ΚΠΑ που προορίζεται για μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

3. Κεφάλαιο 3ο: Ο μετασχηματισμός και η δημιουργία του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις»

Για τις ανάγκες της διδακτικής παρέμβασης μετασχηματίστηκε το συμβατικό εκπαιδευτικό υλικό, δηλαδή το σχολικό εγχειρίδιο της ΚΠΑ σε πολυμορφικό ΕΥ για την εφαρμογή της συμπληρωματικής σχολικής ΕΞΑΕ. Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι αρχές που επηρέασαν το μετασχηματισμό ή σχεδιασμό και τη δημιουργία του ΕΥ. Θα παρουσιαστούν επίσης τα χαρακτηριστικά της ομάδας – στόχου και οι λόγοι που οδήγησαν στο να επιλεγεί το συγκεκριμένο περιεχόμενο για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στη συνέχεια θα καθοριστούν οι στόχοι της διδακτικής παρέμβασης και θα παρουσιαστεί η επιλογή των θεωριών μάθησης και των τεχνικών διδασκαλίας. Ακολουθεί η ανάλυση της δομής του εκπαιδευτικού υλικού καθώς και η επιλογή των μορφών και των μέσων του. Στο τέλος του κεφαλαίου ο αναγνώστης θα αναγνώσει τις προδιαγραφές που τηρήθηκαν για το μέρος του υλικού που σχεδιάστηκε εξ ολοκλήρου στο διαδίκτυο.

3.1 Οι αρχές του σχεδιασμού και της δημιουργίας του εκπαιδευτικού υλικού

Ο σχεδιασμός Ε.Υ. είναι μια διαδικασία, η οποία βασίζεται στις θεωρίες μάθησης, με κεντρικό άξονα τη θέση ότι «αφορά οτιδήποτε πραγματοποιείται προκειμένου να διευκολύνει τη μάθηση» (Holmberg, 1995, Winn, 1997, Reigeluth, 1997, Λιοναράκης, 2001, οπ. αναφ. στο Μανούσου, 2008).

Ο σχεδιασμός και η δημιουργία του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού για την εφαρμογή συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Ε΄ Δημοτικού με τίτλο «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις» στηρίχτηκε σε 3 άξονες, οι οποίοι παρουσιάστηκαν αναλυτικά στο προηγούμενο κεφάλαιο και είναι οι εξής:

- Στα χαρακτηριστικά του υλικού για εξ αποστάσεως εκπαίδευση
- Στα χαρακτηριστικά του υλικού για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
- Στα χαρακτηριστικά του υλικού για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Στο Σχήμα 3 που ακολουθεί αποτυπώνονται σχηματικά οι άξονες οι αρχές των οποίων επηρέασαν τη δημιουργία του ΕΥ.

Σχήμα 3: Άξονες δημιουργίας ΕΥ «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις»

Το ΕΥ που μετασχηματίστηκε και εφαρμόστηκε παρουσιάζεται σε δύο μορφές. Η πρώτη περιελάμβανε έντυπο και ψηφιακό υλικό που αξιοποιήθηκε εντός τάξης και η δεύτερη μορφή περιελάμβανε υλικό στο διαδίκτυο με το οποίο οι μαθητές ήρθαν σε επαφή στο χώρο τους. Η εξίσωση στο σχήμα 4, που ακολουθεί, αποτυπώνει τις δύο μορφές – φάσεις του ΕΥ.

Σχήμα 4: Οι μορφές του ΕΥ «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις»

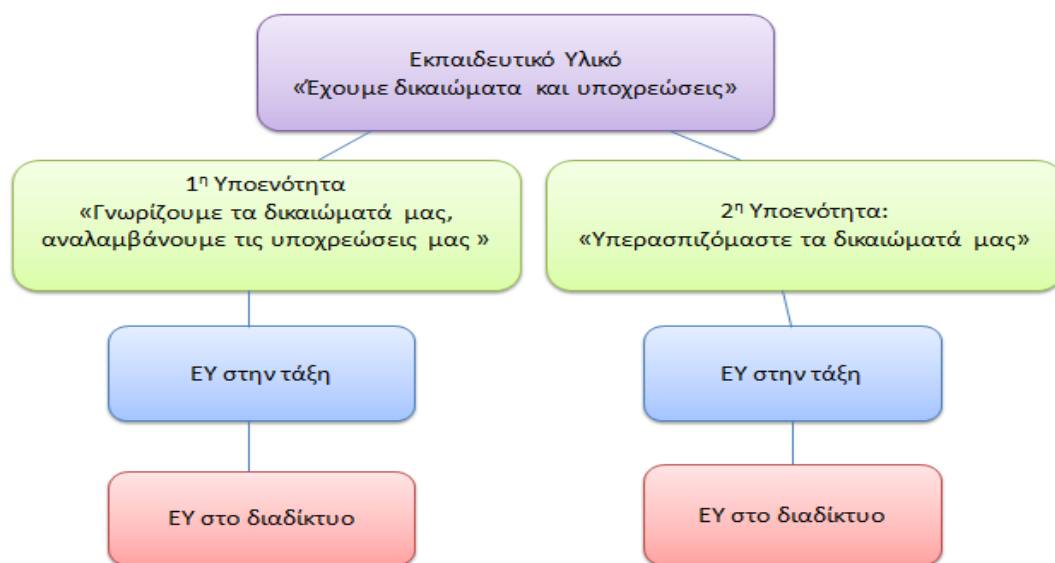
Πιο συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν να διδαχθούν δύο κεφάλαια από το σχολικό βιβλίο της ΚΠΑ, που αποτέλεσαν και τη βάση για μετατροπή του συμβατικού εκπαιδευτικού υλικού

σε πολυμορφικό με τη μεθοδολογία της ΕΞΑΕ. Τα δύο αυτά κεφάλαια βρίσκονται στη Β' Ενότητα του σχολικού βιβλίου και έχουν τίτλο:

1ο Κεφάλαιο: Γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας, αναλαμβάνουμε τις υποχρεώσεις μας

2ο Κεφάλαιο: Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας

Το Σχήμα 5 που ακολουθεί αναπαριστά τη δομή που έχει το εκπαιδευτικό υλικό, που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας ΔΕ, και ακολουθεί τα στάδια της έρευνας δράσης.

Σχήμα 5: Η Δομή του ΕΥ «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις»

Βασικό χαρακτηριστικό του είναι η πολυμορφικότητα, η οποία επιτυγχάνεται εκτός των άλλων και με την αξιοποίηση των πολυμέσων και της οπτικοακουστικής γλώσσας. Έχει ήδη αναφερθεί και στο προηγούμενο κεφάλαιο ότι η πολυμορφικότητα στο ΕΥ είναι και βασικός παράγοντας της ποιότητας και της αποτελεσματικότητάς του, αφού το υλικό αποτελεί τον κύριο μοχλό της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Λιοναράκης, 2001).

Η ποιότητα του εκπαιδευτικού υλικού εξαρτάται από το γενικότερο παιδαγωγικό σχεδιασμό, στο πλαίσιο του οποίου καθορίζονται οι θεωρίες μάθησης, με τις οποίες θα αναπτυχθεί, ο βαθμός αλληλεπίδρασής του με τους εκπαιδευόμενους, τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν και η μέθοδος αξιοποίησής του ώστε να είναι αποτελεσματικά (Μακράκης 2000).

Γενικότερος σκοπός ήταν η δημιουργία ΕΥ, το οποίο σύμφωνα με τον Holmberg (1995) «καθοδηγεί, διδάσκει με το να προκαλεί ανακαλυπτική μάθηση και / ή με το να δίδει ολοκληρωμένες εξηγήσεις με διασαφηνισμένα παραδείγματα, παρέχοντας διαφόρων ειδών ασκήσεις, με το να αναφέρονται διαρκώς αυτά που ο μαθητής έχει ήδη μάθει και με το να προετοιμάζει το δρόμο για πετυχημένες λύσεις προβλημάτων».

Το περιεχόμενο του Εκπαιδευτικού Υλικού επιλέχτηκε να αφορά στην αγωγή του σύγχρονου πολίτη. Πρόκειται για ένα πολυμορφικό υλικό για συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, το οποίο, εκτός των άλλων, οφείλει να:

- ✓ Προσεγγίζει τα ζητήματα από διάφορα πεδία της επιστήμης (διαθεματικότητα)
- ✓ Δημιουργεί ευαισθητοποίηση σχετικά με σημαντικά κοινωνικοπολιτικά θέματα
- ✓ Καλλιεργεί κρίσιμες δεξιότητες και στάσεις
- ✓ Αξιοποιεί καινοτόμες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και διδακτικές στρατηγικές
- ✓ Παρέχει ένα πλούσιο μαθησιακό περιβάλλον στους μαθητές ώστε να έχουν τη δυνατότητα να μετασχηματίσουν της πληροφορίες σε γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις
- ✓ Διευκολύνει τις ανακαλυπτικές και ερευνητικές διαδικασίες μάθησης
- ✓ Κινητοποιεί το ενδιαφέρον των μαθητών

Στη συνέχεια θα αναλύσουμε τα στάδια μέσα από τα οποία έγινε ο σχεδιασμός και η δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού, για τις ανάγκες της παρούσας ΔΕ.

3.1.1 Προσδιορισμός των αναγκών με βάση τα χαρακτηριστικά της ομάδας – στόχου

Πρωταρχικό βήμα στη δημιουργία του υλικού είναι να προσδιοριστεί το προφίλ των μαθητεύμενων (Σπανακά & Λιοναράκης, 2017). Οι μαθητές του ερευνητή και παράλληλα σχεδιαστή του εκπαιδευτικού υλικού, ήταν μαθητές Ε' τάξης Δημοτικού – 11 ετών – και συγκεντρώνουν κάποια χαρακτηριστικά που επιτρέπουν την εφαρμογή μιας τέτοιας εκπαιδευτικής παρέμβασης. Πιο συγκεκριμένα:

- ✓ Έχουν ανεπτυγμένες δεξιότητες γραπτής και προφορικής επικοινωνίας σε σχέση με μαθητές μικρότερης ηλικίας και διαθέτουν αφηρημένη σκέψη και συνδυαστική ικανότητα.
- ✓ Έχουν μεγαλύτερη εξοικείωση με την τεχνολογία και τις εφαρμογές της.
- ✓ Αναπτυξιακά, σύμφωνα με τη θεωρία του Piaget, βρίσκονται στο μεταίχμιο του σταδίου των συγκεκριμένων νοητικών διεργασιών (7-12) της το στάδιο των τυπικών διεργασιών (11 και εξής), στα οποία διαμορφώνουν συγκεκριμένα γνωστικά σχήματα (Μανούσου, 2008).

- ✓ Σε αυτή την ηλικία καλλιεργείται αποτελεσματικότερα η αυτονομία και η αυτορρύθμιση. Και σύμφωνα με την Κριτική Σχολή Παιδαγωγικής απώτερος σκοπός κάθε δραστηριότητας είναι η αυτονομία και η χειραφέτηση του ατόμου (Ματσαγγούρας, 2001^α). Το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό, εξ άλλου, απαιτεί, αλλά και καλλιεργεί, δεξιότητες αυτονομίας και αυτορρύθμισης.

3.1.2 Λόγοι επιλογής του περιεχομένου του εκπαιδευτικού υλικού

Η επιλογή της συγκεκριμένης ενότητας από την ύλη της ΚΠΑ της Ε' τάξης για μετατροπή της σε εκπαιδευτικό υλικό με τη μεθοδολογία της ΕΞΑΕ έγινε για τους παρακάτω λόγους:

- ✓ Το αυτοτελές μάθημα της ΚΠΑ στο Δημοτικό Σχολείο είναι ένα μάθημα παραμελημένο, όπως διαπιστώνει και η Ραφτοπούλου (2009) στη διατριβή της. Μέσα από την καινοτόμο αυτή παρέμβαση, ευελπιστούμε στο να κερδίσει το έντονο ενδιαφέρον των μαθητών.
- ✓ Η μονόωρη διδασκαλία του δεν δίνει τον απαιτούμενο χρόνο για να αναπτυχθούν όλα τα ζητήματα που πραγματεύεται αλλά και οι προεκτάσεις τους.
- ✓ Η γνώση και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων θεωρείται καίριας σημασίας σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο.
- ✓ Το προηγούμενο σχολικό έτος 2016 - 2017, στα πλαίσια της δράσης Teachers For Europe, ο ερευνητής της παρούσας μαζί με τους συγκεκριμένους μαθητές πραγματοποιήσαμε project με τίτλο «Χάρτης Δικαιωμάτων του Ευρωπαίου Πολίτη». Βασιστήκαμε λοιπόν στην αξιοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης, η οποία στα πλαίσια του εποικοδομισμού έχει πρωτεύοντα ρόλο.
- ✓ Το περιεχόμενο αυτό προσφέρεται να προσεγγιστεί διαθεματικά με πολλά άλλα γνωστικά αντικείμενα.
- ✓ Κάποιοι από τους μαθητές παρουσιάζουν έντονα στοιχεία παραβατικής συμπεριφοράς η οποία επηρεάζει τη συνύπαρξη και συνεργασία με τους συμμαθητές εντός και εκτός τάξης. Η εμβάθυνση, λοιπόν, μέσω του συγκεκριμένου ΕΥ σε ευαίσθητα κοινωνικά ζητήματα και η καλλιέργεια κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων και στάσεων θεωρήθηκε επιβεβλημένη.

3.1.3 Καθορισμός των στόχων

Βασικό στάδιο στη δημιουργία του ΕΥ είναι ο καθορισμός των στόχων, καθώς καθορίζει και τις επόμενες φάσεις σχεδιασμού (Holmberg 1995). Οι στόχοι του ΕΥ «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις» βασίζονται στον εποικοδομισμό, όπως και ο σχεδιασμός του ΕΥ. Για τον καθορισμό των στόχων βασιστήκαμε στην ταξινομία της κριτικής σκέψης (Ματσαγγούρας, 2001). Σύμφωνα λοιπόν με το Ματσαγγούρα τα επίπεδα της στοχοταξινομίας είναι τα εξής:

- Σχηματισμός εννοιών
- Διατύπωση κρίσεων και γενικεύσεων
- Απόκτηση γνώσεων δηλωτικής φύσης
- Στη σχηματοποίηση δεξιοτήτων διαδικαστικής γνώσης
- Στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στρατηγικών παραγωγικής σκέψης
- Στην απόκτηση κοινωνικο-πολιτικών στάσεων και δεξιοτήτων
- Στην καλλιέργεια μεταγνωστικών στρατηγικών

Σύμφωνα με τη στοχοθεσία της διδακτικής παρέμβασης αναμένουμε οι μαθητές:

- ✓ Να κατανοήσουν τη σημασία των εννοιών δικαίωμα και υποχρέωση
- ✓ Να διακρίνουν την έννοια της πραγματικής ανάγκης από την επιθυμία
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν ότι οι ανάγκες δημιουργούν δικαιώματα
- ✓ Να γνωρίσουν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα
- ✓ Να είναι σε θέση να διακρίνουν τις βασικές πανανθρώπινες ανάγκες
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν ότι η ικανοποίηση των βασικών αναγκών είναι κοινή για όλους
- ✓ Να αντιληφθούν ότι η αθέτηση των υποχρεώσεων επιφέρει επιπτώσεις στη ζωή τους
- ✓ Να κατανοήσουν ότι τα δικαιωμάτά τους οριοθετούνται ως εκεί που ξεκινούν τα δικαιώματα των άλλων
- ✓ Να αντιληφθούν την ιστορική διαδρομή της κατάκτησης των δικαιωμάτων
- ✓ Να εμβαθύνουν στις διεθνείς συμβάσεις που προστατεύουν τα δικαιώματα των ανθρώπων
- ✓ Να κατανοήσουν ότι η μη τήρηση βασικών δικαιωμάτων επιφέρει επιπτώσεις

- ✓ Να συνειδητοποιήσουν ότι η παραβίαση των δικαιωμάτων είναι αξιόποινη πράξη
- ✓ Να ευαισθητοποιηθούν με περιπτώσεις μη τήρησης θεμελιωδών δικαιωμάτων και τις επιπτώσεις που επιφέρει
- ✓ Να αναζητούν και να εισηγούνται λύσεις σε περιπτώσεις καταπάτησης δικαιωμάτων ή μη τήρησης υποχρεώσεων
- ✓ Να αξιοποιούν σε προσωπικό επίπεδο τα δικαιώματά τους
- ✓ Να συναισθάνονται την ευθύνη που απορρέει από τις υποχρεώσεις τους
- ✓ Να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, με χρήση επιχειρημάτων

3.1.4 Επιλογή θεωριών μάθησης και τεχνικών διδασκαλίας

Το εκπαιδευτικό υλικό βασίστηκε ως επί το πλείστον στη θεωρία του Κοινωνικού Εποικοδομισμού, κατά την οποία η μάθηση δεν είναι μια διαδικασία «απορρόφησης» των πληροφοριακών δεδομένων, αλλά μια διαδικασία εσωτερικής επεξεργασίας ερεθισμάτων του περιβάλλοντος στην οποία προβαίνει το άτομο για να προσδώσει νόημα της εμπειρίας του (Ματσαγγούρας, 2001α). Γι' αυτό γίνεται λόγος για οικοδόμηση της γνώσης και όχι απόκτηση γνώσης στη θεωρία μάθησης του «εποικοδομισμού» (Lambert, 1990, οπ. αναφ. στο Ματσαγγούρας, 2001α). *Η νέα γνώση είναι προϊόν της συνεχούς αλληλεπίδρασης που συμβαίνει μεταξύ της προηγούμενης, της παρούσας αλλά και της της εμπειρίας που πρόκειται να αποκτηθεί. Η διαδικασία αυτή δεν σταματά ποτέ, της η σπείρα που συνεχώς γυρνά* (Piaget, 1977, οπ.αναφ. στο Μανούσου, 2008).

Επιπρόσθετα, η τυπολογία των West-Λιοναράκη, που ήταν το κύριο μοντέλο επιρροής στην κατασκευή του ΕΥ, βασίζεται στην θεωρία του εποικοδομισμού. Ο εποικοδομιστικός χαρακτήρας της παρέμβασης φροντίσαμε να ενισχυθεί μέσα από διάφορες τεχνικές διδασκαλίας. Αναφέρουμε τις κυριότερες από αυτές:

- Εννοιολογική χαρτογράφηση
- Μελέτες περίπτωσης
- Παιχνίδια ρόλων
- Επίλυση προβλήματος
- Συζήτηση
- Ομάδες εργασίας

3.1.5 Η Δομή του εκπαιδευτικού υλικού

Η δομή του εκπαιδευτικού υλικού βασίστηκε κυρίως στην κατηγοριοποίηση κειμένων κατά της West – Λιοναράκη, όπως προαναφέρθηκε (Λιοναράκης, 2001). Σύμφωνα με την τυπολογία αυτή, το υλικό αναπτύσσεται σε τρεις δέσμες. Στη συνέχεια θα αναλύσουμε τα είδη των κειμένων με παραδείγματα από το υλικό που κατασκευάστηκε στα πλαίσια της διδακτικής παρέμβασης. Αναλυτικά:

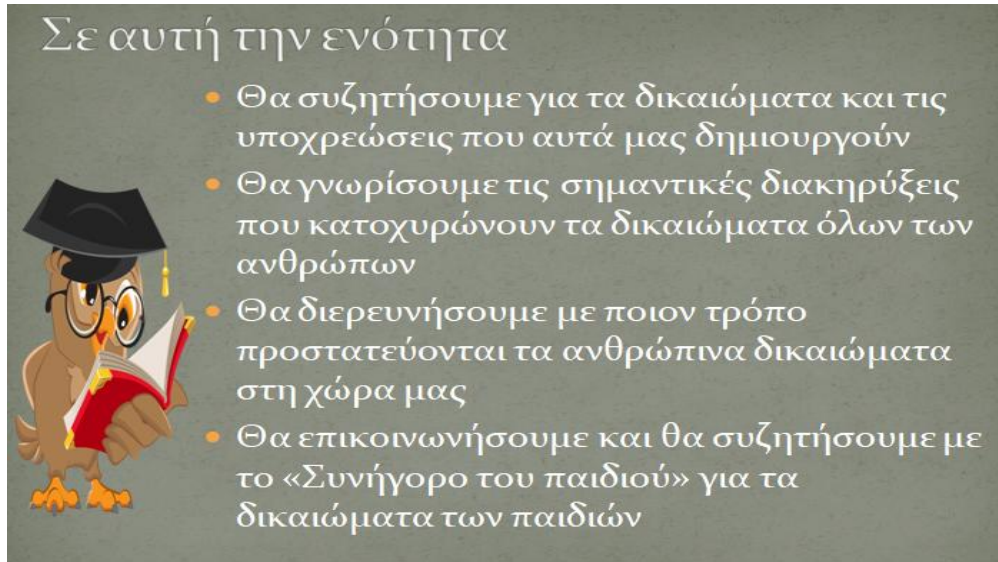
Πρώτη δέση: Κείμενο –προκείμενα-μετακείμενα

Κείμενο : Οικουμενική Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Διακήρυξη Δικαιωμάτων του παιδιού.

Η οικουμενική διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων		
1 Όλοι γεννιόμαστε ελεύθεροι και ίσοι	2 Όχι στις διακρίσεις	3 Δικαίωμα στη ζωή
4 Όχι στη σκλαβιά	5 Όχι στα βασανιστήρια	6 Έχουμε δικαιώματα σε όλα τα μέρη του κόσμου
7 Είμαστε όλοι ίσοι ενώπιον του νόμου	8 Τα δικαιώματα προστατεύονται από τον νόμο	9 Όχι στην άδικη κράτηση
10 Δικαίωμα για δίκη	11 Πάντοτε αθώοι μέχρι αποδείξεως του εναντίου	12 Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή
13 Ελευθερία μετακίνησης	14 Δικαίωμα στο άσυλο	15 Δικαίωμα στην ιθαγένεια

Εικόνα 1: Παράδειγμα Κειμένου

Προκείμενα: Διαγνωστικά τεστ, δραστηριότητες, ασκήσεις, ερμηνευτικοί τίτλοι, περιεχόμενα, αριθμοί, λέξεις-κλειδιά, στόχοι γενικοί / επιμέρους

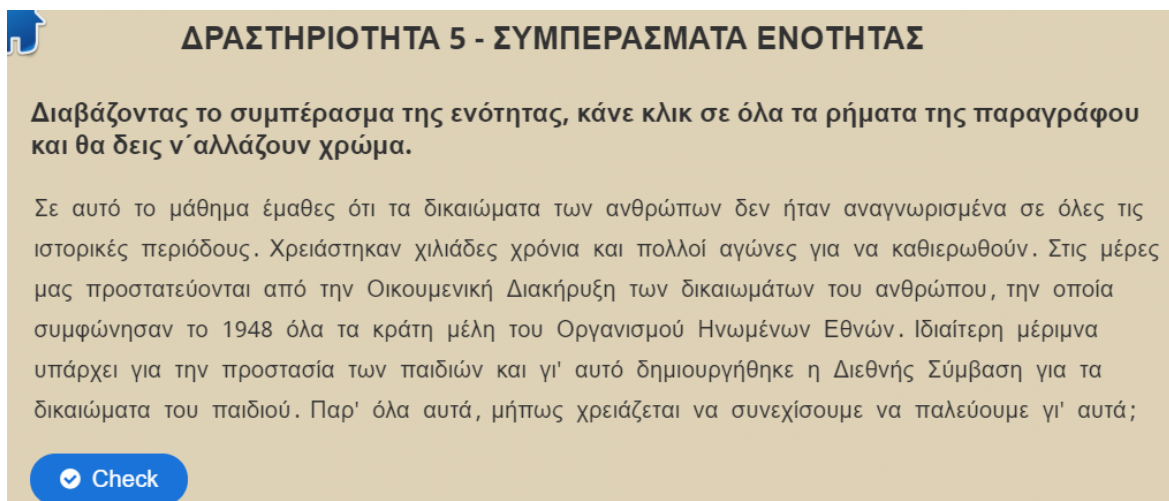

Σε αυτή την ενότητα

- Θα συζητήσουμε για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αυτά μας δημιουργούν
- Θα γνωρίσουμε τις σημαντικές διακηρύξεις που κατοχυρώνουν τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων
- Θα διερευνήσουμε με ποιον τρόπο προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα στη χώρα μας
- Θα επικοινωνήσουμε και θα συζητήσουμε με το «Συνήγορο του παιδιού» για τα δικαιώματα των παιδιών

Εικόνα 2: Παράδειγμα Προκειμένου

Μετακείμενα: Συνόψεις δραστηριότητες / ασκήσεις, επαλήθευση γνώσεων δεξιοτήτων, παραρτήματα, τελικές περιλήψεις, βιβλιογραφία, παραπομπές, οδηγοί για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5 - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Διαβάζοντας το συμπέρασμα της ενότητας, κάνε κλικ σε όλα τα ρήματα της παραγράφου και θα δεις ν' αλλάζουν χρώμα.

Σε αυτό το μάθημα έμαθες ότι τα δικαιώματα των ανθρώπων δεν ήταν αναγνωρισμένα σε όλες τις ιστορικές περιόδους. Χρειάστηκαν χιλιάδες χρόνια και πολλοί αγώνες για να καθιερωθούν. Στις μέρες μας προστατεύονται από την Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την οποία συμφώνησαν το 1948 όλα τα κράτη μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Ιδιαίτερη μέριμνα υπάρχει για την προστασία των παιδιών και γι' αυτό δημιουργήθηκε η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού. Παρ' όλα αυτά, μήπως χρειάζεται να συνεχίσουμε να παλεύουμε γι' αυτά;

✓ Check

Εικόνα 3: Παράδειγμα Μετακειμένου

Δεύτερη δέσμη: διακείμενα-επικείμενα-παρακείμενα-περικείμενα

Διακείμενα: Συμπεράσματα, συνόψεις, περιλήψεις, δραστηριότητες, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, μηχανισμοί ανατροφοδότησης, μηχανισμοί κατανόησης / εφαρμογής

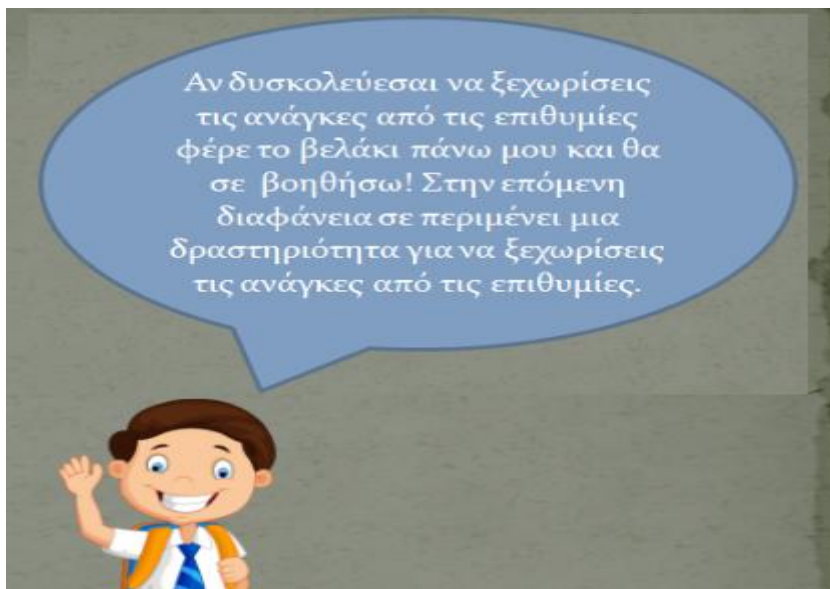
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6

Συμπληρώνω από την παρένθεση τις λέξεις που λείπουν.
(δικαιώματα, επιθυμίες, ανάγκες, υποχρέωση, υποχρεώσεις, ανάγκες)

Συνοψίζοντας, σε αυτό το μάθημα έμαθα ότι όλοι έχουμε παρόμοιες και την ελευθερία να τις ικανοποιούμε, δηλαδή έχουμε . Κάθε δικαίωμά μας όμως έχει και την αντίστοιχη . Έμαθα επίσης να ξεχωρίζω τις πραγματικές από τις . Διαπίστωσα, τέλος, ότι αν δεν τηρούμε τις μας θα έχουμε επιπτώσεις.

Εικόνα 4: Παράδειγμα Διακειμένου

Επικείμενα: Ορισμοί, διασαφηνίσεις, γλωσσάρια, κείμενα γέφυρες, συνδετικά κείμενα.

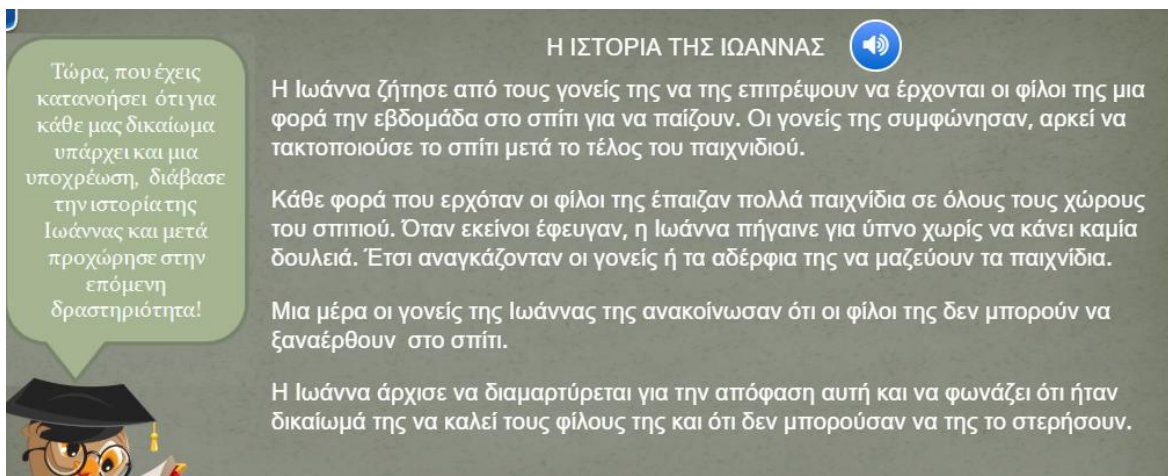
Εικόνα 5: Παράδειγμα Επικειμένου

Παρακείμενα: Μη γλωσσικά / ημι-γλωσσικά στοιχεία, φωτογραφίες τυπογραφικές ιδιαιτερότητες, οδηγίες σχήματα, εικόνες

Εικόνα 6: Παράδειγμα Παρακειμένου

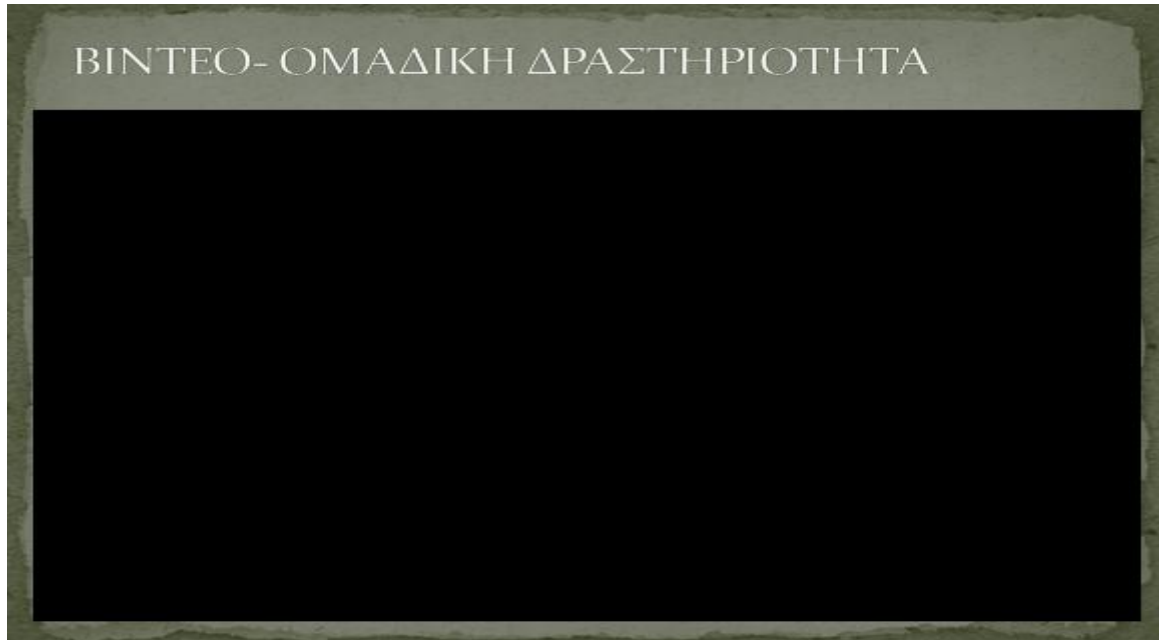
Περικείμενα: Κείμενα σε παράθυρα, αναφορές, οδηγοί για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια, μελέτες περίπτωσης, παραδείγματα, σενάρια, παράλληλα κείμενα

Εικόνα 7: Παράδειγμα Περικειμένου

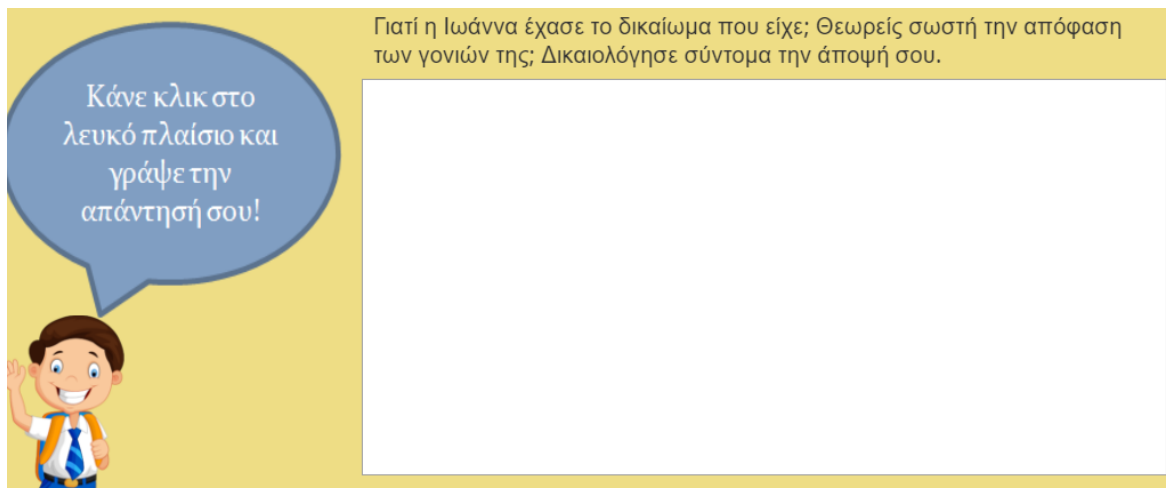
Τρίτη δέσμη: Πολυκείμενα – Πολυαντικείμενα

Πολυαντικείμενα: Οπτικοακουστικό Υλικό σε μορφές πολυμέσων

Εικόνα 8: Παράδειγμα Πολυαντικειμένου

Πολυκείμενα: Οδηγίες Γραπτών εργασιών, Σχόλια, Βοηθήματα Ανάπτυξης Δεξιοτήτων, Έντυπες Μορφές Επικοινωνίας.

Εικόνα 9: Παράδειγμα Πολυκειμένου

Κλείνοντας την υποενότητα αξίζει να σημειώσουμε, ότι τα μία εικόνα μπορεί να συνδυάζει διαφορετικά είδη «κειμένων», αλλά αυτό ενδυναμώνει την πολυμορφική ταυτότητα του υλικού.

3.1.6 Οι μορφές και τα μέσα του εκπαιδευτικού υλικού

Το εκπαιδευτικό υλικό που σχεδιάστηκε στα πλαίσια της εκπαιδευτικής παρέμβασης για τη συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ περιλαμβάνει τις εξής μορφές και μέσα:

- Σχολικό βιβλίο (βιβλίο μαθητή) της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής (που αποτέλεσε, μαζί με το βιβλίο δασκάλου, τη βάση για το μετασχηματισμό του υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ)
- Έντυπο υλικό (φύλλα εργασίας, οδηγίες εγγραφής στην πλατφόρμα, οδηγίες πλοήγησης)
- Παρουσίαση σε Microsoft Powerpoint
- Βίντεο
- Εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό στην πλατφόρμα <http://chamilo.datacenter.uoc.gr> που σχεδιάστηκε μέσω του <https://h5p.org>
- Έντυπο υλικό από την πλατφόρμα. Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι το ΕΥ που σχεδιάστηκε αποκλειστικά στο διαδίκτυο προσαρμόστηκε σε έντυπη μορφή – στο μέτρο του δυνατού – για τους μαθητές που δεν κατάφεραν να μελετήσουν το υλικό στο διαδίκτυο, χάνοντας βέβαια στοιχεία της πολυμορφικότητας, αφού στο έντυπο υλικό δεν μπορούν να αποτυπωθούν όλες οι τεχνολογικές δυνατότητες.

3.1.7 Το εκπαιδευτικό υλικό στο διαδίκτυο

Για το εξ αποστάσεως ΕΥ που σχεδιάστηκε αποκλειστικά στο διαδίκτυο ελήφθησαν υπόψη οι αρχές που θέτουν για το εκπαιδευτικό λογισμικό οι Παναγιωτακόπουλος, Καρατράντου και Πιντέλας (2012). Σύμφωνα με αυτές, που αφορούν στο εν λόγω υλικό, φροντίσαμε ώστε το υλικό:

- ✓ Να προσελκύει την προσοχή των μαθητών.
- ✓ Να πληροφορεί το χρήστη για της στόχους του μαθήματος.
- ✓ Να ανακαλεί την προϋπάρχουσα γνώση.
- ✓ Να παρουσιάζει το περιεχόμενο του μαθήματος αμερόληπτα.
- ✓ Να παρέχει καθοδήγηση στους μαθητές που για πρώτη φορά εμπλέκονται με τέτοιας μορφής εκπαιδευτικό υλικό.

- ✓ Να ενθαρρύνει το μαθητή να συνεχίσει μέσω των δραστηριοτήτων είτε είναι επιτυχημένες είτε όχι.
- ✓ Να εξάγει συμπεράσματα, αποτελέσματα και συνόψεις.
- ✓ Να παρέχει ανατροφοδότηση μέσω των δραστηριοτήτων.
- ✓ Να δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να ελέγχουν το ρυθμό και τη σειρά της παρουσίασης του περιεχομένου.
- ✓ Να διατηρεί την ακολουθία της ύλης παρουσιάζοντας το περιεχόμενο σε αλληλουχία ενοτήτων.
- ✓ Να παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας σύνοψης και ανακεφαλαίωσης της πληροφορίας.
- ✓ Να παρέχει βοήθεια σε συγκεκριμένα σημεία στους μαθητές προκειμένου αυτοί να συνεχίσουν.
- ✓ Να χρησιμοποιεί τα πολυμέσα όχι για εντυπωσιασμό αλλά για μαθησιακή βοήθεια.
- ✓ Να παρέχει τη δυνατότητα παρουσίασης του περιεχομένου με διάφορα μέσα, ανάλογα με τον τύπο της γνώσης που προσπαθεί να διαπραγματευθεί.
- ✓ Να διαθέτει υψηλό βαθμό ευχρηστίας.
- ✓ Να εξασφαλίζει ένα ευχάριστο περιβάλλον για το μαθητή.
- ✓ Να διατηρεί το συνηθισμένο τρόπο χειρισμού τον οποίο οι μαθητές της ηλικίας της έχουν συνηθίσει εργαζόμενοι με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.
- ✓ Να διαθέτει υψηλό βαθμό λειτουργικότητας.
- ✓ Να διατηρεί στοιχεία πρωτοτυπίας.
- ✓ Να κρατά – κατά το δυνατόν – αμείωτο το ενδιαφέρον των μαθητών.

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάστηκαν όλα τα απαραίτητα στάδια, βάσει του θεωρητικού πλαισίου, που ακολουθήθηκαν για το μετασχηματισμό και τη δημιουργία του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού για παροχή συμπληρωματικής σχολικής ΕΞΑΕ σε μαθητές της Ε΄τάξης Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.

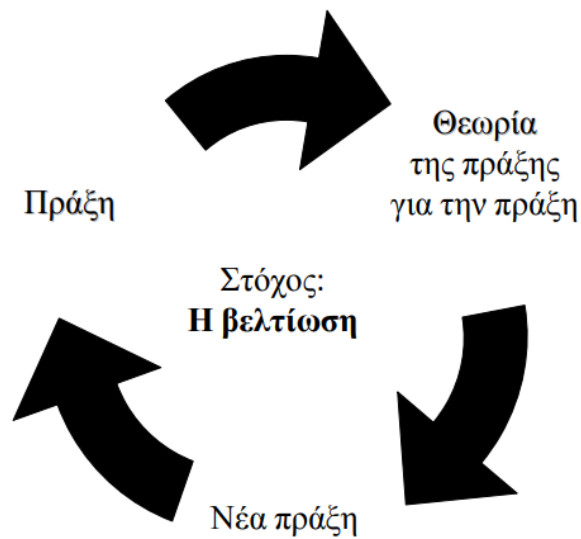
4. Κεφάλαιο 4ο: Η μεθοδολογία της έρευνας

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλύσουμε τους λόγους για τους οποίους η έρευνα δράσης θεωρήθηκε η καταλληλότερη μέθοδος προσέγγισης των ερευνητικών ερωτημάτων. Θα παρουσιάσουμε επίσης το πεδίο εφαρμογής, το χρόνο διεξαγωγής και το προφίλ των συμμετεχόντων σε αυτή. Θα αναφερθούμε ακόμα στα εργαλεία συλλογής των δεδομένων της έρευνας και θα κλείσουμε το κεφάλαιο με την αναλυτική παρουσίαση των σταδίων που ακολουθεί η έρευνα δράσης, σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση.

4.1 Μεθοδολογική προσέγγιση

Στην παρούσα εργασία επιλέχθηκε η εκπαιδευτική έρευνα δράσης γιατί συνδυάζει την ουσιαστική δράση μέσα στο σχολείο με τη διαδικασία της έρευνας. Η έρευνα δράσης εμπλέκοντας τον εκπαιδευτικό σε μια ερευνητική διαδικασία τον προτρέπει να συνδυάσει την έρευνα με τη διδασκαλία, καθιστώντας τον ουσιαστικά εκπαιδευτικό – ερευνητή (Κατσαρού & Τσάφος, 2003). *Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης, εφόσον ενοποιεί διαδικασίες, που συνήθως αντιμετωπίζονται χωριστά, της διδασκαλία και έρευνα, ανάπτυξη και αναμόρφωση ή αξιολόγηση Αναλυτικού Προγράμματος, εκπαιδευτική έρευνα και επαγγελματική ανάπτυξη, επιτρέπει στον εκπαιδευτικό ερευνητή να ασχοληθεί με πολλά και ποικίλα εκπαιδευτικά θέματα και να αποκτήσει μια πιο συνολική αντίληψη για την εκπαιδευτική πραγματικότητα και το ρόλο του μέσα σε αυτή* (McNiff, Lomax & Whitehead, 1996).

Η σχέση της εκπαιδευτικής έρευνας – δράσης με τη θεωρία και την πράξη αλλά και η βελτίωση ως βασικός της στόχος αποτυπώνονται στο Σχήμα 5 που ακολουθεί.

Σχήμα 6: Η σχέση της θεωρίας και της πράξης στην εκπαιδευτική έρευνα – δράση (Μπονίδης, χχ)

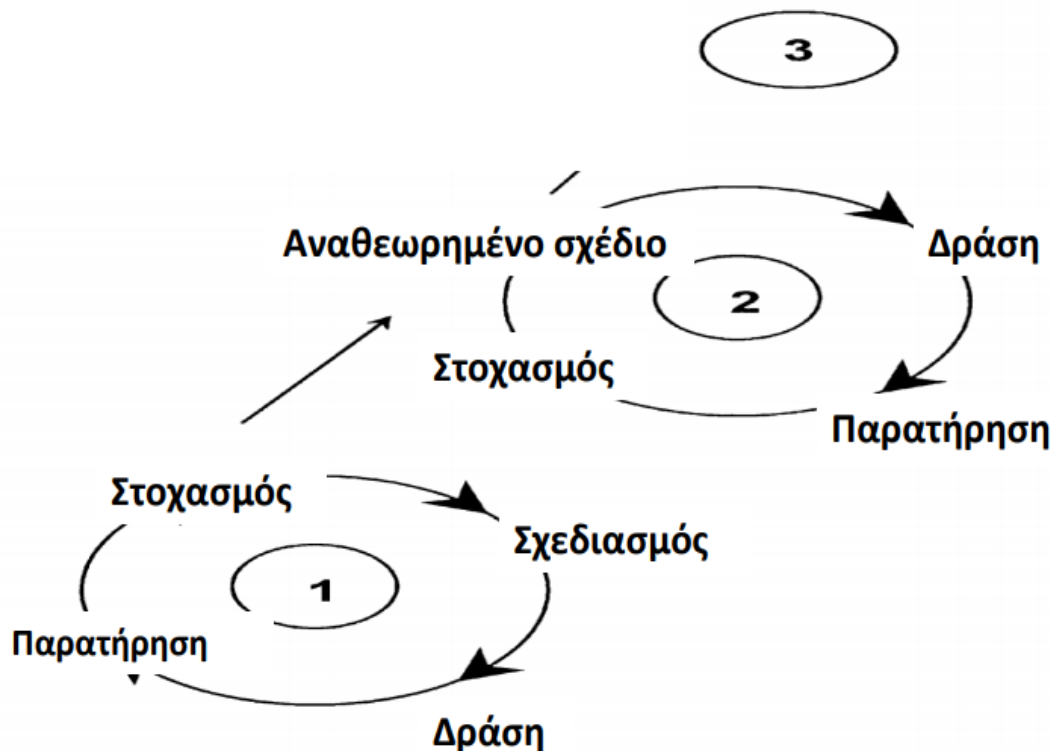
Από τον ορισμό που δίνει ο Elliot, ότι η έρευνα – δράσης είναι η μελέτη μιας κοινωνικής κατάστασης με σκοπό τη βελτίωση της κατάστασης μέσα σε αυτή (Elliot, 1991, οπ. αναφ. στο Μπονίδης, χχ), γίνεται σαφής ο λόγος επιλογής του συγκεκριμένου είδους έρευνας για την εκπόνηση της παρούσας ΔΕ. Πρωταρχικός της στόχος ήταν η βελτίωση της διδακτικής πρακτικής τόσο από την πλευρά του εκπαιδευτικού όσο και από την πλευρά των μαθητών με την επίτευξη καλύτερων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης (ΕΔ) εκτός από τη σύνδεση θεωρίας και πράξης, που είναι βασικό χαρακτηριστικό της έχει έντονα συμμετοχικό και συνεργατικό χαρακτήρα (Κατσαρού & Τσάφος, 2003). Στο πλαίσιο μάλιστα της πολυπρισματικής ερμηνείας της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε μια εκπαιδευτική έρευνα δράσης δεν εμπλέκονται μόνο διδάσκοντες ή μαθητές αλλά ακόμη και γονείς ή άλλοι κοινωνικοί παράγοντες που συνδέονται άμεσα με το σχολείο, της για παράδειγμα οι Σχολικοί Σύμβουλοι ή εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (McNiff, Lomax & Whitehead, 1996). Εκπαιδευτικός και μαθητές, στην περίπτωση της, αποτελούν μια ομάδα που από κοινού συμμετέχουν και δρουν με κοινό στόχο τη αυτοβελτίωση.

Η έρευνα – δράση των συμμετεχόντων δεν είναι μια γραμμική ερευνητική διαδικασία που ξεκινά με τη διατύπωση κάποιων υποθέσεων, που ελέγχονται μέσα από τη διαδικασία της έρευνας, για να καταλήξει στην επιβεβαίωση ή τη διάψευση της. *Η έρευνα δράσης αναπτύσσεται μέσα από τη σπείρα του-στοχασμού: έναν έλικα από κύκλους σχεδιασμού,*

δράσης (υλοποίησης του σχεδιασμού), συστηματικής παρατήρησης, στοχασμού... και μετά επανα-σχεδιασμού, περαιτέρω υλοποίησης, παρατήρησης και στοχασμού... Αποτελεί ουσιαστικά μια αλυσίδα επάλληλων κύκλων χωρίς τέλος (McNiff, Lomax & Whitehead, 1996).

Η σπειροειδής αυτή διαδικασία αποτυπώνεται εύστοχα στο σχήμα των Zuber & Skerritt (2001, οπ. αναφ. στο Μπανίδης, χχ).

Σχήμα 7: Η σπειροειδής διαδικασία της έρευνας δράσης (Zuber & Skerritt (2001, οπ. αναφ. στο Μπανίδης, χχ)

Η σπειροειδής αυτή πορεία ακολουθήθηκε στην περίπτωση της παρούσας έρευνας διαμορφώνοντας τα στάδια υλοποίησης της, τα οποία θα παρουσιαστούν στις ενότητες που ακολουθούν.

Στην εκπαιδευτική ΕΔ μπορεί εκτός από την ερευνητική ομάδα, να συμμετέχει με ενεργό ρόλο και κάποιος κριτικός φίλος – συνεργάτης (McNiff, Lomax & Whitehead, 1996).

Στην δική μας περίπτωση ο κριτικός φίλος συνεργάστηκε και προσέφερε τα μέγιστα στη

διαδικασία του στοχασμού που θεωρούμε πολύ βασική για την σπειροειδή εξέλιξη της ερευνητικής διαδικασίας.

Ανάλογα με το σκοπό της Ε.Δ., τους ρόλους των συμμετεχόντων, τη χρήση των αποτελεσμάτων, το αντικείμενο της έρευνας, διαμορφώνεται μέσω της Ε.Δ. ένα είδος γνώσης που είναι είτε τεχνική, είτε πρακτική, είτε χειραφετική (Κατσαρού & Τσάφος, 2003). *Η πρακτική έρευνα δράσης επιδιώκει την ανάπτυξη της πρακτικής γνώσης ή της επαγγελματικής σοφίας, προσπαθώντας να αποκαλύψει τα νοήματα και τη γνώση που ενσωματώνονται στην πρακτική. Αυτή η προσέγγιση απορρίπτει την αναζήτηση των σχέσεων αιτίας και αποτελέσματος, που θα οδηγήσει σε γενικευτικού τύπου πορίσματα. Αντιθέτως, θεωρώντας κάθε εκπαιδευτική πράξη μοναδική, περιγράφει με επαγωγικό τρόπο και προσπαθεί να ερμηνεύσει το όποιο πρόβλημα και τα αίτιά του, την εμπειρία, τη διαδικασία της αλλαγής και της συνέπειές της (McNiff, Lomax & Whitehead, 1996).*

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι η εκπαιδευτική ΕΔ, όπως αναφέρει και ο Μπανίδης (χχ), είναι μια παρέμβαση μικρής κλίμακας στη λειτουργία του αυθεντικού – πραγματικού «κόσμου» - η τάξη της εν προκειμένω – και μια κλειστή εξέταση των αποτελεσμάτων αυτής της παρέμβασης. Αποτελεί μια μικρής κλίμακας επιτόπια έρευνα με συμμετοχικό, διαλεκτικό και ισότιμα συνεργατικό χαρακτήρα ως προς τα εμπλεκόμενα μέλη της (εκπαιδευτικό – ερευνητή, μαθητές και κριτικό φίλο).

4.2 Πεδίο εφαρμογής

Η έρευνα διενεργήθηκε στο 23ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου, όπου ο συγγραφέων υπηρετεί ως μόνιμος δάσκαλος τα τελευταία 7 συναπτά έτη. Οι μαθητές που συμμετείχαν στην έρευνα είναι οι 27 μαθητές της Ε' τάξης του σχολείου. Χρονική περίοδος εφαρμογής της ερευνητικής διαδικασίας υπήρξε το Γ' τρίμηνο (Μάρτιος – Ιούνιος) του τρέχοντος σχολικού έτους 2017 – 2018.

Να σημειώσουμε στο σημείο αυτό, ότι το σχολείο βρίσκεται σε μια περιοχή, όπου οι κάτοικοί της αντιμετωπίζουν αρκετές κοινωνικές και οικονομικές δυσχέρειες και αυτό αποτυπώνεται στην καθημερινή σχολική πραγματικότητα. Τα τελευταία χρόνια, με την ανανέωση του προσωπικού, έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η υλοποίηση πολλών προγραμμάτων (Σχολικών δραστηριοτήτων, Erasmus +,

Teachers 4 Europe κ.α.), - σε κάποια από αυτά ο συγγραφέων είχε το συντονιστικό ρόλο – έχουν αναβαθμίσει το εκπαιδευτικό έργο και έχουν οδηγήσει στο άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία.

Μια τέτοια, λοιπόν, καινοτόμος παρέμβαση, βρήκε τη θετική αποδοχή της Δ/ντριας και του συλλόγου διδασκόντων αλλά και των γονέων που ενημερώθηκαν για δεοντολογικούς λόγους. Αξίζει να αναφέρουμε ότι οι γονείς, παρόλο που θα μπορούσαν να συμμετέχουν ισότιμα στην ερευνητική διαδικασία, σκοπίμως δεν επελέγησαν γιατί θεωρήσαμε ότι στα πλαίσια της καλλιέργειας της αυτονομίας των μαθητών θα ήταν καλύτερο να ασχοληθούν μόνοι τους χωρίς άμεση ανάμειξη των γονιών τους. Από τους γονείς αξιοποιήθηκε μία συνάδελφος, δασκάλα, - συνηπηρετεί στο ίδιο σχολείο με τον ερευνητή - που είναι ταυτόχρονα και γονέας μαθήτριας της Ε΄ τάξης, και λόγω της διπλής ιδιότητάς της, θα μπορούσε να προσφέρει πολύτιμες συμβουλές για την όλη εκπαιδευτική παρέμβαση.

Η κριτικός φίλη που συμμετείχε στην έρευνα δεν υπηρετεί στο ίδιο σχολείο, αλλά αυτό δεν αποτέλεσε εμπόδιο στην εξέλιξη της διαδικασίας. Η συγκεκριμένη εκπαιδευτικός επελέγη ως συνεργάτης γιατί ήταν γνώστης της μεθοδολογίας που ακολουθεί η έρευνα δράση αλλά και ως συμφοιτήτρια στο ίδιο ΠΜΣ με τον εκπαιδευτικό – ερευνητή είχε πολύ καλή γνώση του θεωρητικού πεδίου της συμπληρωματικής σχολικής ΕΞΑΕ αλλά και του σχεδιασμού και δημιουργίας πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού, που έγινε στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

4.3 Προφίλ των συμμετεχόντων

Όπως προαναφέρθηκε οι συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία ήταν ο εκπαιδευτικός – ερευνητής, οι μαθητές της Ε΄ τάξης του σχολείου, η κριτικός φίλη που ανέλαβε το ρόλο σχολιασμού και ανατροφοδότησης στο εκπαιδευτικό υλικό και η δασκάλα - γονέας. Αναλύοντας το προφίλ της, διαπιστώνουμε τα εξής:

Ο εκπαιδευτικός – ερευνητής:

Έχει 13 έτη διδακτική εμπειρία και είναι ένα δημιουργικό και ανήσυχο πνεύμα ως της το εκπαιδευτικό του έργο. Αναζητά πάντοτε τρόπους εκσυγχρονισμού των διδακτικών μεθόδων, που να οδηγούν σε καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα. Έχει στο ενεργητικό

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

του την διενέργεια πολλών προγραμμάτων, όπως το Erasmus + (ως συντονιστής του σχολείου), Teachers 4 Europe, προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων και το πρόγραμμα της Ομαλής Μετάβασης από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό του ΠΤΠΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης, για το οποίο έχει πραγματοποιήσει δημοσίευση στον υπο έκδοση τόμο των Πρακτικών του Συνεδρίου, που είχε πραγματοποιηθεί στο πλαίσια αυτό. Η φοίτησή του στο συγκεκριμένο ΠΜΣ του έδωσε πολλά εφόδια και την κατάρτιση για να εισάγει νέες μεθόδους και τεχνικές στη διδασκαλία και την παρόθηση για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης ερευνητικής διαδικασίας. Είναι δάσκαλος των μαθητών για δύο συναπτά έτη 2016 – 2017 και 2017 – 2018, οπότε γνωρίζει καλά το προφίλ και τις ιδιαιτερότητές τους.

Οι μαθητές:

Είναι πάντοτε ανοιχτοί σε τέτοιου είδους καινοτόμες παρεμβάσεις, οπότε και η συμμετοχή τους στην ερευνητική διαδικασία έτυχε ενθουσιώδους υποδοχής. Στην ηλικία των 11 ετών, που είναι οι περισσότεροι, βρίσκονται εξελικτικά στο στάδιο των τυπικών νοητικών διεργασιών, οπότε μπορούν να αντιληφθούν και να συμμετέχουν ενεργά στην ερευνητική διαδικασία. Μπορούν επίσης να διατυπώνουν κρίσεις και προβληματισμούς και να εξάγουν συμπεράσματα για τον τρόπο της μάθησής τους.

Η κριτικός φίλη:

Είναι δασκάλα που υπηρετεί σε Δημοτικό Σχολείο του Ηρακλείου και έχει αντίστοιχη εκπαιδευτική εμπειρία με τον εκπαιδευτικό – ερευνητή. Είναι ταυτόχρονα και υποδιευθύντρια του σχολείου. Τη χαρακτηρίζει, και αυτήν πνεύμα δημιουργικότητας και διαρκούς αναζήτησης μεθόδων εκσυγχρονισμού της διδασκαλίας και αύξηση της αποτελεσματικότητας της. Η συνύπαρξή της με τον εκπαιδευτικό – ερευνητή στο Πανεπιστήμιο Κρήτης ως πτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές της εξασφαλίζει ένα αρμονικό πλαίσιο συνεργασίας. Είναι καλή γνώστης της συγκεκριμένης ερευνητικής διαδικασίας αλλά και της μεθοδολογίας σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Η δασκάλα – γονέας:

Είναι δασκάλα, που συνυπηρετεί μαζί με τον ερευνητή της παρούσας στο 23ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου και έχουν συνεργαστεί από κοινού στο πρόγραμμα της Ομαλής Μετάβασης που προαναφέρθηκε. Έχει 18 χρόνια εκπαιδευτικής υπηρεσίας και τη

χαρακτηρίζει το πάθος για το διδακτικό της έργο και είναι πάντα πρόθυμη να συμμετέχει σε τέτοιου είδους δράσεις. Είναι παράλληλα μητέρα μαθήτριας που φοιτά στην Ε΄ τάξη και συμμετείχε στην έρευνα.

4.4 Εργαλεία συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν τόσο ανοιχτές και ελεύθερες τεχνικές (ημερολόγιο εκπαιδευτικών ή μαθητών, ηχογραφήσεις και μαγνητοσκοπήσεις διδακτικών διαδικασιών κ.α.) όσο και πιο αυστηρές και ποσοτικές (όπως ερωτηματολόγιο με κλειστές ερωτήσεις, κλείδες παρατήρησης, δομημένη συνέντευξη) (McNiff, Lomax & Whitehead, 1996). Στα πλαίσια της παρούσας ερευνητικής διαδικασίας επελέγησαν τα παρακάτω ερευνητικά εργαλεία:

- Ημερολόγιο εκπαιδευτικού
- Συζήτηση με τους μαθητές
- Σχολιασμός κριτικού φίλης
- Σχολιασμός δασκάλας - γονέα

4.5 Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας

Η επιστημονική έρευνα πρέπει να ακολουθεί κανόνες δεοντολογίας. Η έρευνα είναι σωστό να σέβεται τα υποκείμενα της και τα αποτελέσματά της να ωφελούν και να βελτιώνουν τη ζωή τους (Cohen, Manion & Morrison, 2008:82). Για τη διασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας της έρευνας τηρήθηκαν από τον ερευνητή όλα τα απαραίτητα στάδια που προβλέπει το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας δράσης, μέσα από τη μελέτη της βιβλιογραφίας. Για την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων εφαρμόστηκε η τριγωνοποίηση κατά την οποία, όταν οι τρεις οπτικές συμφωνούν μεταξύ τους, η ερμηνεία θεωρείται πιο αξιόπιστη (Altrichter, Posch & Somekh, 2001:175). Η επιλογή επομένως της τεχνικής αυτής ακολουθεί την γενικότερη φιλοσοφία του κριτικοδιαλεκτικού παραδείγματος όπου δεν υπάρχει μία μονοδιάστατη και αντικειμενική γνώση. Έτσι δεν θα μπορούσε να υπάρχει μία μονομερής και αποκλειστική πηγή συλλογής δεδομένων (Σπανακά, 2016). Με τα εργαλεία συλλογής δεδομένων ενισχύθηκε η εγκυρότητα των αποτελεσμάτων που συλλέχθηκαν με τη μέθοδο του «τριγωνισμού», της τριπλής δηλαδή διασταύρωσης των στοιχείων αφενός με τη χρήση τριών διαφορετικών μεθόδων συλλογής

δεδομένων (συζήτηση και μη δομημένη συνέντευξη με τους μαθητές, ημερολόγιο εκπαιδευτικού και παρατηρήσεις και σχόλια της κριτικού φίλης και σχόλια δασκάλας - γονέα) και αφετέρου με την άντληση των δεδομένων από διαφορετικές πηγές (εκπαιδευτικό, μαθητές, κριτικό φίλη και δασκάλα - γονέα).

4.6 Στάδια υλοποίησης της έρευνας δράσης

Η έρευνα δράσης υλοποιήθηκε με βάση το μοντέλο του Kemmis, όπου η έρευνα δράσης παρουσιάζεται ως μία σπειροειδής κίνηση με τέσσερις φάσεις (σχεδιασμός – δράση - παρατήρηση – στοχασμός) και μπορεί να προστίθεται επαλληλία των κύκλων της σπείρας (McNiff, Lomax & Whitehead, 1996), της φαίνεται και στο Σχήμα 6 στην ενότητα 4.1.

4.6.1 Πρώτη φάση της ερευνητικής διαδικασίας

1. Αρχικός σχεδιασμός

Όπως έχει αναφερθεί στην προβληματική που αναπτύχθηκε στο ξεκίνημα της εργασίας, τον εκπαιδευτικό πάντοτε απασχολούσε ότι το μάθημα της ΚΠΑ πραγματεύεται τόσο ενδιαφέροντα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, που άπτονται άμεσα με τη διαμόρφωση της ταυτότητας των μαθητών – μελλοντικών πολιτών, αλλά η μονόωρη διδασκαλία του υποβαθμίζει το ρόλο του. Αναζητούσε λοιπόν τρόπους να εμβαθύνει τη μελέτη του συγκεκριμένου διδακτικού αντικειμένου, χωρίς να λειτουργήσει εις βάρος άλλων μαθημάτων και όλο αυτό να γίνει με ένα καινοτόμο τρόπο διδασκαλίας.

Η ιδέα γεννήθηκε κατά τη διάρκεια της φοίτησης του εκπαιδευτικού – ερευνητή στο συγκεκριμένο ΠΜΣ, λαμβάνοντας νέα γνώση γύρω από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό υλικό, την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και τη μεθοδολογία έρευνας. Μελετώντας τη βιβλιογραφία και μαθαίνοντας τις δυνατότητες της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ, η ιδέα άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά. Το πρακτικό σχέδιο υλοποίησης της έρευνας μπήκε σε τροχιά εκκίνησης στα τέλη Φεβρουαρίου του 2018, όταν άρχισε η εποπτεία και καθοδήγηση της διπλωματικής εργασίας, από την Ευαγγελία Μανούσου, ΣΕΠ του Ανοιχτού Πανεπιστημίου, που οι κατευθυντήριες γραμμές ήταν εξαιρετικά σημαντικές για την πραγματοποίηση και ολοκλήρωση της έρευνας δράσης.

Αφού λοιπόν, οργανώθηκε η όλη παρέμβαση με την προαναφερθείσα ακαδημαϊκά υπεύθυνη της έρευνας, προχωρήσαμε στην ενημέρωση των μαθητών για να ελεγχθεί το ενδιαφέρον και η αποδοχή συμμετοχής σε μια τέτοια ερευνητική προσπάθεια. Η αφορμή ήρθε από τους ίδιους τους μαθητές. Την ώρα του μαθήματος της ΚΠΑ, και ενώ ήταν σε εξέλιξη μια πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση, χτύπησε το κουδούνι για διάλειμμα. Τότε η μαθήτριά Μ.Β. είπε χαρακτηριστικά: «Μα γιατί ενώ μαθαίνουμε τόσο ωραία πράγματα στην ΚΠΑ, ποτέ δεν προλαβαίνουμε να τα ολοκληρώσουμε;». Ο ερευνητής, δρᾶττοντας την ευκαιρία, παρουσίασε συνοπτικά την ιδέα της υλοποίησης της έρευνας δράσης, η οποία έλαβε ένθερμης υποδοχής.

Αμέσως μετά ζητήθηκε από την κριτικό φίλη να συνεισφέρει στην έρευνα παρέχοντας την πολύτιμη αξιολογική της ματιά στο εκπαιδευτικό υλικό που θα δημιουργούνταν για τις ανάγκες της παρέμβασης αυτής, η οποία δέχτηκε με χαρά καθώς είναι καλός γνώστης του αντικειμένου. Επίσης, ζητήθηκε και από συνάδελφο, με τη διπλή ιδιότητά της, του εκπαιδευτικού και γονέα παιδιού που συμμετείχε στην έρευνα, να προσφέρει τη δική της άποψη και δέχτηκε με μεγάλη προθυμία. Μπορεί βέβαια να μην είναι γνώστης του αντικειμένου της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, αλλά η πολυετής εμπειρία της σαν εκπαιδευτικός – γονέας είναι πολύτιμη για το καινοτόμο εκπαιδευτικό υλικό.

Ο Μάρτιος αφιερώθηκε στη μελέτη της βιβλιογραφίας γύρω από το σχεδιασμό και την δημιουργία του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού για συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη μεθοδολογία της έρευνας δράσης. Παράλληλα συζητήθηκε με τους μαθητές αναλυτικότερα η υλοποίηση της ερευνητικής διαδικασίας και διαπιστώθηκε αν διατίθενται από τους μαθητές οι τεχνολογικοί πόροι (όπως αναφέρονται στο Αναστασιάδης, 2006), δηλαδή υπολογιστή ή τάμπλετ, όπου θα επεξεργάζονταν το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό.

Ο Απρίλιος αφιερώθηκε στην περαιτέρω μελέτη της βιβλιογραφίας και στη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού που σχεδιάστηκε με δύο μορφές. Η πρώτη αφορούσε στο πολυμορφικό υλικό που αξιοποιήθηκε εντός τάξης και η δεύτερη στο εξ αποστάσεως υλικό που σχεδιάστηκε εξ ολοκλήρου στο διαδίκτυο και δούλεψαν οι μαθητές από το χώρο τους. (Αναλυτικά το υλικό παρατίθεται στο Παράρτημα). Το εξ αποστάσεως υλικό προσαρμόστηκε σε έντυπη μορφή – στο μέτρο του δυνατού – για να καλύψει τις ανάγκες

τριών μαθητών που δεν διέθεταν καμία πρόσβαση σε υπολογιστή, τάμπλετ ή κινητό smartphone.

Εικόνα 10: Στιγμιότυπο από τη δημιουργία του εντός τάξης ΕΥ (1η φάση)

Submitted by Nikossif on Wed, 04/11/2018 - 20:06

Εικόνα 11: Στιγμιότυπο από την δημιουργία του υλικού στο διαδίκτυο (1η φάση)

Στις αρχές Μαΐου ενημερώθηκαν η Διευθύντρια του Σχολείου, ο σύλλογος διδασκόντων και οι γονείς των μαθητών για δεοντολογικούς λόγους. Στους γονείς ειδικά εστάλη ενημερωτικό σημείωμα για την διεξαγωγή της έρευνας ενώ παράλληλα τους ζητήθηκε λογαριασμός ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (για όσους μαθητές δεν διέθεταν), με τον οποίο δημιουργήθηκε, από τον εκπαιδευτικό – ερευνητή, λογαριασμός χρήστη για κάθε μαθητή

στην

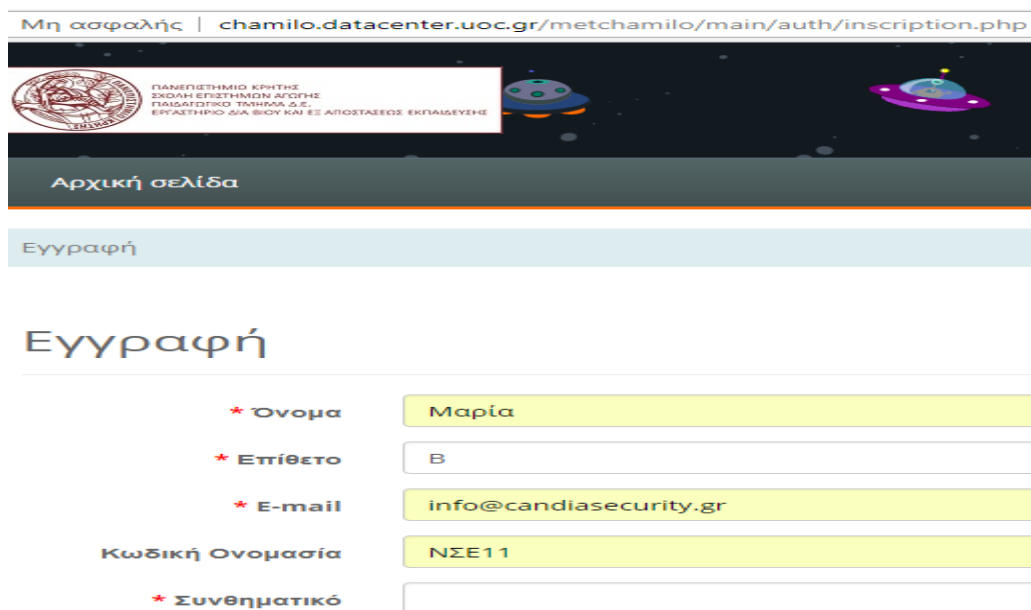
πλατφόρμα

μάθησης

<http://chamilo.datacenter.uoc.gr/metchamilo/main/auth/inscription.php>

του

Εργαστηρίου Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕΔΙΒΕΑ), που ανήκει στο ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης.

The screenshot shows the registration page of the Chamilo platform. At the top, there is a security warning: "Μη ασφαλής | chamilo.datacenter.uoc.gr/metchamilo/main/auth/inscription.php". Below this is a header with the University of Crete logo and the text "ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΣΧΟΛΗ ΕΡΕΤΗΝΩΝ ΑΡΧΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ". The main content area has a dark background with a rocket and a satellite. It contains the text "Αρχική σελίδα" and "Εγγραφή". Below this is a form titled "Εγγραφή" with the following fields: "Όνομα" (Name) with the value "Μαρία", "Επίθετο" (Surname) with the value "B", "E-mail" with the value "info@candiasecurity.gr", "Κωδική Ονομασία" (Username) with the value "NΣΕ11", and "Συνθηματικό" (Password) which is empty.

Εικόνα 12: Στιγμιότυπο από τη δημιουργία λογαριασμού χρήστη στην πλατφόρμα

Μόλις φτιάχτηκαν οι λογαριασμοί ακολούθησε η διάθεση μιας διδακτικής ώρας για ενημέρωση των μαθητών γύρω από το νέο τρόπο παρουσίασης των πληροφοριών μέσω της πλατφόρμας, την πλοήγησή και τις οδηγίες εισόδου σε αυτήν. Τις οδηγίες αυτές και τους προσωπικούς κωδικούς εισόδου πήραν οι μαθητές σε έντυπο φύλλο οδηγιών (παρατίθεται και αυτό στο παράρτημα), για να μειώσουμε τις πιθανές δυσκολίες που μπορεί να συναντούσαν. Ενημερώθηκαν επίσης για τις ομάδες που θα συμμετείχαν, αφού η διδασκαλία είχε ομαδοσυνεργατικό χαρακτήρα, όπως είχε προαποφασιστεί, σύμφωνα και με τη βιβλιογραφική μελέτη.

2. Η Δράση

Μετά το μακροχρόνιο στάδιο του σχεδιασμού περάσαμε στη φάση της δράσης. Στις 24 Μαΐου πραγματοποιήθηκε η πρώτη διδασκαλία με το πολυμορφικό διδακτικό υλικό, που είχε δημιουργηθεί, η οποία διήρκεσε μία διδακτική ώρα (45').

Εικόνα 13: Στιγμιότυπο από τη διδασκαλία της 1ης ενότητας «Γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας , αναλαμβάνουμε τις υποχρεώσεις μας» στην τάξη

Η παρουσίαση σε Microsoft Powerpoint, που είχε προετοιμαστεί ήταν στην ουσία ο οδηγός μας για την πορεία της διδακτικής διαδικασίας, βάσει της οποίας πραγματοποιήθηκαν όλες οι δραστηριότητες στην τάξη. Μόλις ολοκληρώθηκε, όπως φαίνεται και στην Εικόνα 14, δόθηκε το έναυσμα στους μαθητές να συνεχίσουν το ταξίδι στη γνώση μελετώντας το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό στην πλατφόρμα συμπληρώνοντας τις γνώσεις τους γύρω από το θέμα καλύπτοντας ταυτόχρονα την αδυναμία του διδακτικού 45λεπτου να προσεγγίσει το θέμα πιο αποτελεσματικά.

Εικόνα 14: Η ολοκλήρωση της διδασκαλίας της 1ης Υποενότητας στην τάξη

Στη συνέχεια η μαθησιακή διαδικασία πέρασε αποκλειστικά στα χέρια των μαθητών και στην αλληλεπίδρασή τους με το εκπαιδευτικό υλικό στο διαδίκτυο. Στους μαθητές δόθηκε χρόνος μίας εβδομάδας, έως τις 29 Μαΐου, να αλληλεπιδράσουν με το υλικό. Σε αυτό το διάστημα φυσικά ο εκπαιδευτικός ήταν ανοιχτός στην επίλυση αποριών που προέκυπταν.

3. Παρατήρηση

Στο διάστημα αυτό που οι μαθητές επεξεργάζονταν το υλικό ο εκπαιδευτικός – ερευνητής παρατηρούσε την πορεία υλοποίησης, τα προβλήματα που προέκυπταν και τις αντιδράσεις των μαθητών από την επεξεργασία του υλικού. Στις 30 Μαΐου διατέθηκε μία διδακτική ώρα για την αξιολόγηση της διαδικασίας, μέσω συζήτησης με τους μαθητές. Οι απόψεις και οι παρατηρήσεις καταγράφηκαν από τον εκπαιδευτικό ερευνητή. Σε κάποιους μαθητές χρειάστηκε να δοθεί επιπλέον χρόνος για επεξεργασία του υλικού, αφού είχαν αντιμετωπίσει δυσκολίες με την πρόσβαση στους υπολογιστές.

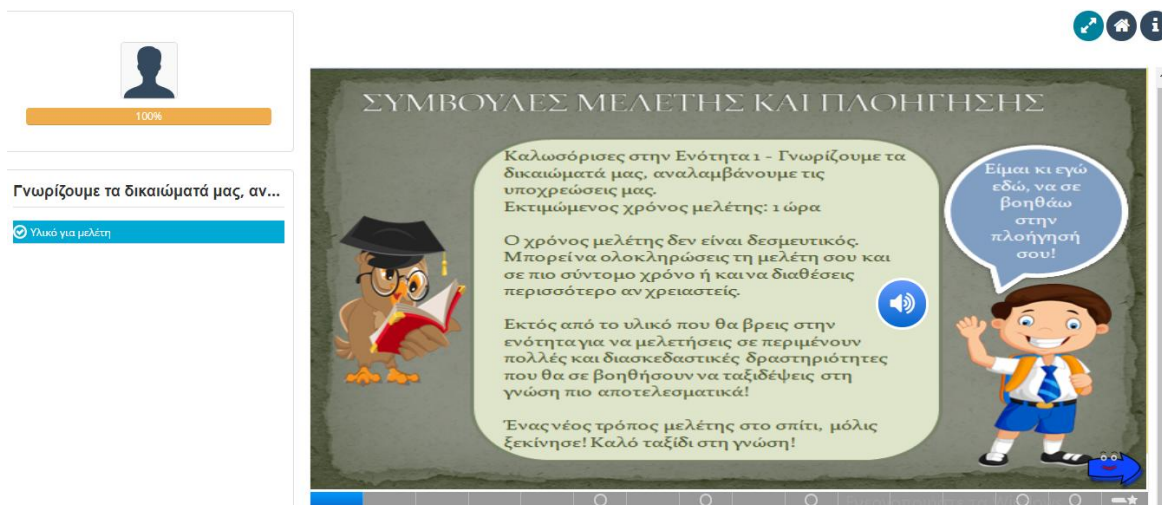
4. Στοχασμός

Αφού συλλέχθηκαν όλα τα δεδομένα, αξιοποιήθηκαν οι πληροφορίες από όλες τις πηγές άντλησης δεδομένων. Στην ουσία έγινε μια διαμορφωτική αξιολόγηση για να προχωρήσουμε στην επεξεργασία του υλικού για τη διδασκαλία της δεύτερης υποενότητας.

4.6.2 Δεύτερη φάση της ερευνητικής διαδικασίας

1. Σχεδιασμός

Μετά το στοχασμό της προηγούμενης φάσης της έρευνας σχεδιάστηκε το εκπαιδευτικό υλικό της δεύτερης υποενότητας με τίτλο: «Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας», αφού ελήφθησαν υπόψη τα δεδομένα από τους μαθητές και η εμπειρίες τους από τη μελέτη του υλικού. Το εξ αποστάσεως υλικό στο διαδίκτυο απέκτησε μια πιο εμπλουτισμένη μορφή, μετά την αξιοποίηση των δεδομένων και αφού οι μαθητές είχαν εξοικειωθεί περισσότερο με τη χρήση της πλατφόρμας. Προστέθηκε επίσης, και ένα τελικό τεστ αυτοαξιολόγησης για να αποτυπωθούν και εκεί τα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών. Από τη σύγκριση των εικόνων 15 και 16, που ακολουθούν, διαφαίνεται και ο εμπλουτισμός του υλικού κατά τη δεύτερη φάση.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΛΟΗΓΗΣΗΣ

Καλωσόρισες στην Ενότητα 1 - Γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας, αναλαμβάνουμε τις υποχρεώσεις μας. Εκτιμώμενος χρόνος μελέτης: 1 ώρα

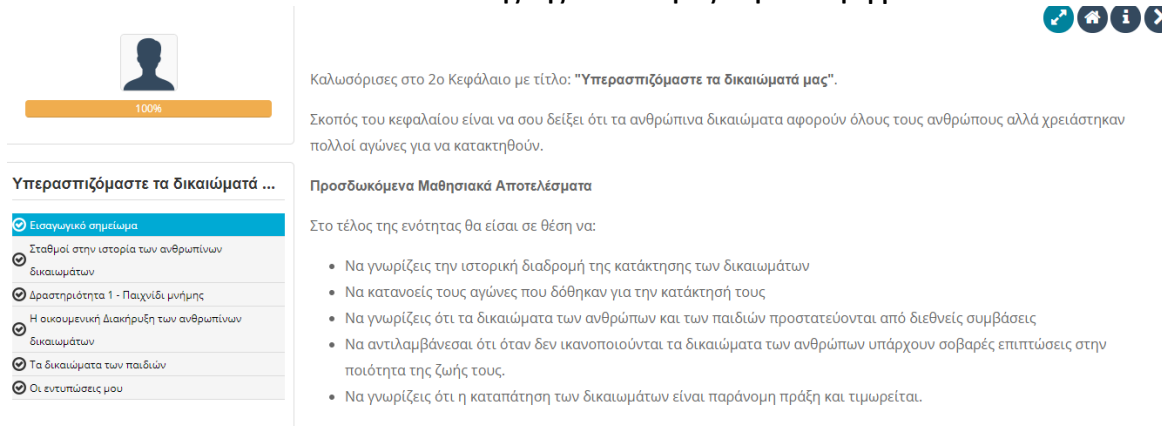
Ο χρόνος μελέτης δεν είναι δεσμευτικός. Μπορεί να ολοκληρώσεις τη μελέτη σου και σε πιο σύντομο χρόνο ή και να διαθέσεις περισσότερο αν χρειαστείς.

Εκτός από το υλικό που θα βρεις στην ενότητα για να μελετήσεις σε περιμένουν πολλές και διασκεδαστικές δραστηριότητες που θα σε βοηθήσουν να ταξιδέψεις στη γνώση πιο αποτελεσματικά!

Ένας νέος τρόπος μελέτης στο σπίτι, μόλις ξεκίνησε! Καλό ταξίδι στη γνώση!

Είμαι κι εγώ εδώ, να σε βοηθήσω στην πλοήγησή σου!

Εικόνα 15: Το υλικό της 1ης Υποενότητας στην πλατφόρμα

Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας ...

Καλωσόρισες στο 2ο Κεφάλαιο με τίτλο: "Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας".

Σκοπός του κεφαλαίου είναι να σου δείξει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα αφορούν όλους τους ανθρώπους αλλά χρειάστηκαν πολλοί αγώνες για να κατακτηθούν.

Προσδωκόμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Στο τέλος της ενότητας θα είσαι σε θέση να:

- Να γνωρίζεις την ιστορική διαδρομή της κατάκτησης των δικαιωμάτων
- Να κατανοείς τους αγώνες που δόθηκαν για την κατάκτησή τους
- Να γνωρίζεις ότι τα δικαιώματα των ανθρώπων και των παιδιών προστατεύονται από διεθνείς συμβάσεις
- Να αντιλαμβάνεσαι ότι όταν δεν ικανοποιούνται τα δικαιώματα των ανθρώπων υπάρχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ποιότητα της ζωής τους.
- Να γνωρίζεις ότι η καταπάτηση των δικαιωμάτων είναι παράνομη πράξη και τιμωρείται.

Εικόνα 16: Το υλικό της 1ης Υποενότητας στην πλατφόρμα

2. Δράση

Στις 7 Ιουνίου πραγματοποιήθηκε η διδασκαλία της 2ης Υποενότητας με τίτλο: «Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας» στην τάξη, η οποία είχε και πάλι διάρκεια 45' και μετά την ολοκλήρωσή της, δόθηκε χρονικό περιθώριο μίας εβδομάδας στους μαθητές για να μελετήσουν το υλικό της δεύτερης υποενότητας ή και να ξαναμελετήσουν εξ ολοκλήρου το υλικό.

3. Παρατήρηση

Στο διάστημα μετά την διδασκαλία και της 2ης υποενότητας, παρατηρήθηκαν και πάλι οι αντιδράσεις και η αλληλεπίδραση των μαθητών με το εξ αποστάσεως υλικό και παρεχόταν καθοδήγηση σε αυτούς που το ζητούσαν.

Εικόνα 17: Η μελέτη του εξ αποστάσεως υλικού (Η φωτογραφία εστάλη από τη δασκάλα – γονέα, την ώρα που η κόρη της αλληλεπιδρούσε με το υλικό στο διαδίκτυο).

Δόθηκε χρόνος επίσης στην κριτικό φίλη και στη δασκάλα – γονέα να μας παρέχουν την ανατροφοδότησή τους για τη δράση. Στις 14 Ιουνίου έγινε η τελική συνάντηση με τους μαθητές όπου συζητήθηκαν οι τελικές απόψεις τους, οι εντυπώσεις και τα συναισθήματα τους από την παρέμβαση αυτή, αλλά και το πόσο έχει συνεισφέρει μαθησιακά. Όλες οι απόψεις και πάλι καταγράφηκαν από τον εκπαιδευτικό – ερευνητή.

4. Στοχασμός

Στο τελικό στάδιο του δεύτερου ερευνητικού κύκλου συγκεντώθηκαν όλα τα δεδομένα από όλους τους συμμετέχοντες της έρευνας, αξιολογήθηκαν, και έτσι προχωρήσαμε στην εξαγωγή των ευρημάτων τα οποία θα παρουσιαστούν στο 5ο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Συνοψίζοντας, σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάστηκε όλο το μεθοδολογικό πλαίσιο που ακολουθήθηκε στη συγκεκριμένη έρευνα δράσης και τα στάδια της, που μας οδήγησαν στη συλλογή των δεδομένων.

5. Κεφάλαιο 5ο: Δεδομένα και ευρήματα της έρευνας

Βαίνοντας προς την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, θα παρουσιάσουμε στο κεφάλαιο αυτό τα δεδομένα της έρευνας, όπως συλλέχθηκαν από τις διαφορετικές πηγές συλλογής δεδομένων, δηλαδή τον εκπαιδευτικό – ερευνητή, τους μαθητές, την κριτικό φίλη και τη δασκάλα – γονέα που συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία.

5.1 Διαπιστώσεις του ερευνητή από την έρευνα δράσης

Η αρχική ανακοίνωση της ιδέας της διεξαγωγής της έρευνας βρήκε τους μαθητές λίγο μωδιασμένους, αφού όπως ήταν λογικό δεν ήξεραν τι σημαίνει η έρευνα. Με την παροχή όμως διευκρινίσεων και εξηγήσεων και την λεπτομερέστερη περιγραφή των βημάτων που θα ακολουθούνταν, η αποδοχή ήταν θετική και ενθουσιώδης. Έχουν εξάλλου εμπλακεί ξανά σε καινοτόμες δράσεις και ειδικά για το εν λόγω ΠΜΣ, με την κατασκευή animation, στα πλαίσια μιας υποχρεωτικής εργασίας.

Ειδικά, η εμπλοκή των υπολογιστών και των δυνατοτήτων της τεχνολογίας στη διαδικασία της μάθησης είναι ένα θέμα που κεντρίζει και ενεργοποιεί το ενδιαφέρον των μαθητών και αυτό επιτέλεσε σημαντικό ρόλο στη θετική αποδοχή της ιδέας και στην συμμετοχή τους στην υλοποίηση της παρέμβασης. Έχει ιδιαίτερη σημασία, ότι οι μαθητές ενεργοποιήθηκαν για το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, που συνήθως συμμετέχουν στις δραστηριότητες εντός τάξης αλλά δεν δείχνουν ζήλο στις δραστηριότητες που ανατίθενται στο σπίτι.

Αξίζει να τονίσουμε ότι υπήρξε και μια μικρή μερίδα μαθητών οι οποίοι δεν έδειξαν τόσο έντονο ενθουσιασμό, αλλά στα πλαίσια μιας τάξης, που είναι ένα σύνολο ετερόκλητων ατόμων και συμπεριφορών, αυτό ήταν αναμενόμενο. Άλλη μια διαπίστωση που έγινε κατά την υλοποίηση της δράσης είναι ότι δεν έχουν όλοι οι μαθητές την ίδια πρόσβαση στους υπολογιστές, παρόλο που έχουν εξοικείωση με το χειρισμό τους σαν εργαλείο. Αυτό αποτέλεσε και έναν από τους περιορισμούς της έρευνας, όπως αναφέρθηκε και στο 1ο Κεφάλαιο.

Οι μαθητές αντιμετωπίζουν τους υπολογιστές και γενικά τις συσκευές τεχνολογίας (tablet, smartphone) σαν ένα εργαλείο για να παίζουν παιχνίδια και άλλες διασκεδαστικές εφαρμογές και να μετέχουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, παρά σαν εργαλείο μάθησης.

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Έδειξαν ιδιαίτερο ενθουσιασμό λοιπόν, όταν αντιλήφθηκαν ότι η μελέτη του υλικού τους θα γινόταν μέσα από τον υπολογιστή ή το tablet. Ο ενθουσιασμός και η έντονη διάθεση για ενασχόληση με το εκπαιδευτικό υλικό δεν ήταν σταθερή σε όλη τη διάρκεια της παρέμβασης.

Κατά τη φάση του σχεδιασμού και στην περίοδο της μελέτης της 1ης υποενότητας υπήρχε μεγαλύτερη διάθεση και ζήλος για την ενασχόληση με το εξ αποστάσεως υλικό. Στη φάση της μελέτης του υλικού της 2ης υποενότητας παρατηρήθηκε μείωση του ενδιαφέροντος, δεδομένου και του γεγονότος ότι το υλικό ήταν πιο εμπλουτισμένο και απαιτούσε περισσότερο χρόνο ενασχόλησης. Να σημειώσουμε βέβαια ότι οι περισσότεροι μαθητές πάντοτε προς τα τέλη του σχολικού έτους παρουσιάζουν μειωμένη δυναμική ως προς τις μαθησιακές «υποχρεώσεις» τους, λόγω του φορτωμένου προγράμματος που ακολουθούν όλη τη σχολική χρονιά.

Διαπιστώσαμε επίσης ότι το περιεχόμενο ήταν πολύ ενδιαφέρον για τους μαθητές. Συμμετείχαν ενεργά στις συζητήσεις, εκφράζοντας τις απόψεις τους αλλά και υποβάλλοντας σημαντικές απορίες για το θέμα. Χρησιμοποιούσαν ακόμα και παραδείγματα από τις προσωπικές τους εμπειρίες για να κατανοήσουν το περιεχόμενο. Η παρουσίαση της πληροφορίας με διάφορες μορφές (πολυμορφικότητα) εκτός του κειμένου (βίντεο, φωτογραφίες) έδειξε να κρατά το ενδιαφέρον τους αμείωτο κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και να προσεγγίζουν τις δραστηριότητες που ακολουθούσαν τα βίντεο είτε ατομικές, είτε ομαδικές, με αποτελεσματικότητα. Ενεπλάκησαν επίσης έντονα σε συναισθηματικό επίπεδο στα σημεία εκείνα όπου το υλικό έθιγε ευαίσθητα ζητήματα και έδειχναν όχι απλά να συμπονούν αλλά να αναζητούν τρόπους αντιμετώπισης τέτοιων καταστάσεων.

Είχε ιδιαίτερη αξία το γεγονός ότι τα σημεία του περιεχομένου που γινόταν αναφορά σε άλλες εθνότητες είχαν ιδιαίτερη απήχηση στους αλλοδαπούς μαθητές, αλλά και οι υπόλοιποι μαθητές έδειχναν με τις αντιδράσεις τους και τα λεγόμενά τους ότι η αρμονική συνύπαρξη είναι καιρίας σημασίας, παρόλο που στο παρελθόν με συγκεκριμένους μαθητές έχουν υπάρξει συμπεριφορές χλευασμού της διαφορετικότητας της καταγωγής.

Όπως φάνηκε από την παρατήρηση η εργασία σε ομάδες ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντική για τους μαθητές όπως και οι στιγμές που αυθόρμητα ή μη προσέγγιζαν τα μελετώμενα θέματα μέσα από τις δικές τους εμπειρίες και βιώματα. Γενικότερα, μέσα από τη δράση,

τις δραστηριότητες είτε στο εντός τάξης υλικό είτε στο υλικό στο διαδίκτυο ενεργοποιούνταν περισσότερο οι μαθητές γιατί τους έφερναν στο επίκεντρο της διδασκαλίας και τους έδιναν μεγαλύτερη διάθεση αυτονομίας στη μαθησιακή διαδικασία.

Από τη φάση του στοχασμού συμπεραίνουμε ότι όλοι οι μαθητές προσέγγισαν το θέμα με ενδιαφέρον. Η επιτυχία της παρέμβασης έγκειται στο γεγονός ότι ενεργοποίησε όλους τους μαθητές να ασχοληθούν τόσο εντός όσο εκτός τάξης με ένα μάθημα και μια τόσο σημαντική ενότητά του που σε μια συμβατική διδασκαλία ίσως να μην έδιναν ιδιαίτερη προσοχή. Ο βαθμός ενασχόλησης δεν ήταν ο ίδιος για όλους, αλλά σίγουρα απέδωσε θετικά μαθησιακά αποτελέσματα ακόμα και σε μαθητές με μαθησιακές ή άλλες δυσκολίες, που συνήθως - χωρίς να το θέλουν - αποφεύγουν να εμπλακούν αποτελεσματικά με τη γνώση.

Μετά από τις γενικές διαπιστώσεις του ερευνητή, θα προχωρήσουμε στην επόμενη υποενότητα στα δεδομένα που συλλέχτηκαν από τους μαθητές.

5.2 Δεδομένα από τους μαθητές

Από τη συζήτηση με τους μαθητές, προκύπτουν τα παρακάτω ευρήματα που κατηγοριοποιούνται σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα ως εξής:

1. Ποιες προδιαγραφές θα πρέπει να πληροί το Εκπαιδευτικό Υλικό για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στο πλαίσιο της συμπληρωματικής, σχολικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης;
 - Η παρουσίαση της πληροφορίας με πολλές μορφές, όπως βίντεο, εικόνα, κείμενο είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και συντελεί στη μαθησιακή διαδικασία.

Αναφέρουμε μερικές απόψεις μαθητών:

«Οι φωτογραφίες και τα βίντεο μου αρέσουν πολύ γιατί με βοηθούν να μαθαίνω»

«Μου αρέσει το βίντεο γιατί πρώτα βλέπω και μετά απαντώ»

«Μου άρεσαν τόσο πολύ οι εικόνες και τα κείμενα»

«Μου άρεσε πάρα πολύ που άκουγα τη φωνή σας στον υπολογιστή»

- Η ύπαρξη πολλών δραστηριοτήτων ενισχύει τη μαθησιακή αποτελεσματικότητα.

«Όλο το υλικό βοηθάει πολύ αλλά οι δραστηριότητες περισσότερο γιατί με βάζουν να σκεφτώ»

«Με τις ασκήσεις μάθαμε νέα πράγματα»

«Οι δραστηριότητες ήταν πολύ διασκεδαστικές και με βοήθησαν να μαθαίνω»

- Η δυνατότητα επανάληψης των δραστηριοτήτων λειτουργεί ανατροφοδοτικά στη διαδικασία της μάθησης.

«Διαβάζω τα κείμενα και μετά οι ασκήσεις μου δείχνουν αν το έχω κατανοήσει. Αν δεν έχω καλό σκορ το ξανακάνω και πετυχαίνω καλύτερο σκορ»

«Θα το ξανακάνω για να πετύχω 28/28»

- Η προσέλκυση της προσοχής και η διατήρηση του ενδιαφέροντος ως βασικά χαρακτηριστικά του υλικού.

«Τελείωσε κιόλας το μάθημα; Να συνεχίσουμε και την επόμενη ώρα;»

«Θέλω να κάνουμε και τα άλλα μαθήματα με αυτό τον τρόπο, περνάει ευχάριστα η ώρα»

«Είναι πολύ ενδιαφέρον. Να μας ξαναβάλετε τα βίντεο;»

«Να κάνουμε κι άλλα μαθήματα με αυτό τον τρόπο»

- Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία ως ενισχυτικός παράγοντας μάθησης.

«Να κάνουμε και τη φωτοτυπία με την ομάδα μας, όπως πριν; Είναι πιο εύκολο.»

«Ναι, καλύτερα πάλι σε ομάδες, η άσκηση με τα Μαθηματικά με δυσκολεύει»

- Η ευκολία χρήσης και πλοήγησης στο εξ αποστάσεως υλικό είναι καθοριστικός παράγοντας της αυτονομίας στη μελέτη και την κατάκτηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

«Δεν δυσκολεύτηκα καθόλου»

«Δυσκολεύτηκα στην αρχή γιατί δεν έγραφα σωστά το e-mail της μαμάς, αλλά όταν μπήκα στην ιστοσελίδα ήταν τέλεια»

«Δεν με δυσκόλεψε καθόλου, εγώ ξέρω από υπολογιστές έτσι κι αλλιώς.»

«Όλα ήταν πολύ εύκολα, μόνο η άσκηση αντιστοίχισης με μπερδέψα, ενώ ήξερα τις σωστές απαντήσεις δεν μπορούσα να αντιστοιχίσω τα κουτάκια»

«Δεν με δυσκόλεψε, πατούσα τα βελάκια και πήγαινα στην επόμενη σελίδα»

- Το συμπληρωματικό εξ αποστάσεως υλικό ενισχύει τη διαδικασία της μάθησης.

«Κάποια πράγματα δεν ήταν στο βιβλίο και τα έμαθα από τον υπολογιστή»

«Όταν κάναμε μάθημα με την κα Ε.... δεν προλάβαινε να τα εξηγήσουμε και δεν τα καταλάβαινα, ενώ τώρα μπορώ να μπαίνω κάθε μέρα από τον υπολογιστή και μελετώ»

«Είχα κάτι να ασχολούμαι στο σπίτι και έμπαίνα στην πλατφόρμα και τα έκανα ξανά»

2. Ποια είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης, σε επίπεδο επίτευξης στόχων της Αγωγής του Πολίτη;

Τα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αποτυπώνονται μέσα από τις συζητήσεις είναι πολλά και δεν αφορούν μόνο στην αποκτηθείσα γνώση, αλλά επεκτείνονται στο επίπεδο δεξιοτήτων και στάσεων, που είναι απαραίτητα στοιχεία της αγωγής των πολιτών του 21ου αιώνα. Αναφέρονται μερικές χαρακτηριστικές τοποθετήσεις των μαθητών:

«Μάθαμε ότι έχουμε δικαιώματα, αλλά πρέπει να είμαστε εντάξει στις υποχρεώσεις μας. Έμαθα ακόμη ότι πρέπει να σκέφτομαι πριν ενεργήσω»

«Έμαθα ακριβώς τι σημαίνει η λέξη δικαίωμα. Τώρα μπορώ να την εξηγήσω και στους άλλους»

«Έμαθα να γίνομαι πιο σωστός και να σέβομαι τους άλλους γιατί όλοι έχουν δικαιώματα»

«Έμαθα να βάζω σωστά τις λέξεις στα κενά, πριν μπερδεύομαι πολύ»

«Όταν κάποιος έχει ανάγκες, έχουμε υποχρέωση να τον βοηθάμε»

«Μου άρεσε που όλα τα έθνη συνεργάστηκαν για να βγει η Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων»

«Έχω πολλά δικαιώματα και μπορώ να τα υπερασπίζομαι»

«Έμαθα να χειρίζομαι τον εαυτό μου και τη συμπεριφορά μου... έμαθα να ακούω τις απόψεις των άλλων.»

«Για τους υπολογιστές δεν έμαθα κάτι καινούριο. Μου άρεσε που τη δεύτερη φορά στον υπολογιστή είχε πιο πολλές πληροφορίες»

«Έμαθα ότι η τεχνολογία μπορεί να μπει μέσα στα μαθήματα και αυτό μου άρεσει»

«Έμαθα για τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους και για τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών»

«Ήταν πολύ ενδιαφέρουσα η ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ότι χρειάστηκαν πολλά χρόνια για να καθιερωθούν»

«Τώρα ξέρω να ξεχωρίζω το σωστό και το λάθος και θα σκέφτομαι πριν κάνω κάτι»

«Πρέπει να σκεφτόμαστε και τους άλλους, υπάρχουν τόσα παιδιά που δεν έχουν νερό και φαγητό»

«Μάθαμε ότι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις είναι κοινά για όλους, όσο χρονών κι αν είναι, απ' όποια χώρα κι αν κατάγονται.»

5.3 Δεδομένα από την κριτικό φύλη

Η κριτικός φύλη μετά από προσεκτική μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού μας έδωσε τα παρακάτω δεδομένα που αφορούν στο 1ο ερώτημα της έρευνας.

1. Ποιες προδιαγραφές θα πρέπει να πληροί το Εκπαιδευτικό Υλικό για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στο πλαίσιο της συμπληρωματικής, σχολικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης;

Μελέτησε και αξιολόγησε το υλικό τόσο από τη σκοπιά των προδιαγραφών της ΕΞΑΕ, όσο και από τη σκοπιά της ΚΠΑ και της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης γενικότερα. Αρχικά τόνισε την επιστημονικότητα που το διέπει σε όλα του τα στάδια. Αναλυτικότερα:

1^{ος} Άξονας : Προδιαγραφές υλικού για την ΚΠΑ

Το εκπαιδευτικό υλικό φαίνεται να πληροί ως επί τω πλείστο τις προδιαγραφές της ΚΠΑ και να καλύπτει τους στόχους της ενότητας. Πρόκειται για μια ολοκληρωμένη παρέμβαση συμπληρωματικής εκπαίδευσης όπου τόσο μέσα στη τάξη μέσω των παρουσιάσεων και των βιωματικών δραστηριοτήτων, όσο και μέσα από το εκπαιδευτικό υλικό προωθείται, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης απέναντι σε κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, η απόκτηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων που θα πρέπει να έχουν οι μαθητές ως μελλοντικοί πολίτες, για να συμβάλλουν ενεργά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή και ανάπτυξη του κόσμου, ενώ παράλληλα διαμορφώνεται ένα πλαίσιο εννοιών βάσει του οποίου οι μαθητές θα μπορούν να προσεγγίσουν τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου δημοκρατικού, ενεργού πολίτη. Επιπλέον, τα κείμενα και οι δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού υποστηρίζουν και σέβονται την έννοια της διαφορετικότητας, ενώ ταυτόχρονα καλλιεργείται μέσα από αυτό η ατομική ευθύνη, σε συνάρτηση με την κοινωνική αλληλεγγύη και την κοινωνική συνοχή. Τέλος, θεωρεί ότι αξιοποιούνται σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις και τεχνικές όπως η βιωματική προσέγγιση, η συνεργατική προσέγγιση της μάθησης, η επίλυση προβλήματος, η προσομοίωση κοινωνικών καταστάσεων και η μελέτη περίπτωσης που είναι κάποιες από τις πιο αποτελεσματικές τεχνικές για την προσέγγιση των στόχων της ΚΠΑ, οι οποίες ωθούν τον μαθητή στην ενεργό εμπλοκή του με τη μαθησιακή διαδικασία, που αποτελεί και βασικό στοιχείο της εξ αποστάσεως διδασκαλίας.

2^{ος} Άξονας: Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Σε αυτόν τον άξονα εντοπίζει τα στοιχεία του υλικού συνάδουν και με τις προδιαγραφές του εκπαιδευτικού υλικού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Υπάρχουν στοιχεία διαθεματικότητας σε αρκετά σημεία με μια ολιστική αντίληψη της γνώσης, όπως επίσης μεθόδους ενεργητικής απόκτησης της. Άλλο σημαντικό στοιχείο του υλικού είναι η διερευνητική προσέγγιση της γνώσης, η ανακαλυπτική μάθηση, η οποία συμβάλλει ενεργά στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και στον χειρισμό πολύπλοκων εννοιών. Επιπλέον, όλα τα παραπάνω ενισχύονται από τη συνεργατική μάθηση και τη βιωματική διδασκαλία. Θεωρεί ότι οι ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες που έχουν ενταχθεί στο υλικό βοηθούν τους μαθητές να προσεγγίσουν τη γνώση αποτελεσματικότερα αφού μέσα σε αυτό το πλαίσιο οι κοινωνικές δεξιότητες της επικοινωνίας, της παρουσίασης σκέψεων, απόψεων και πληροφοριών, η υποστήριξη επιχειρημάτων καλλιεργούνται σε πολύ μεγάλο βαθμό.

3^{ος} Άξονας: Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού για ΕΞΑΕ

Αναφορικά με τις προδιαγραφές της ΕΞΑΕ, το εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με την αξιολόγησή της έχει όλα τα απαραίτητα δομικά στοιχεία που προβλέπονται από τη μεθοδολογία σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού, όπως τίτλο, εισαγωγικά στοιχεία, περιεχόμενα, οδηγό μελέτης. Ανακοινώνονται επίσης, ο σκοπός, οι στόχοι, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα κάθε ενότητας και γίνεται ανάκληση της προϋπάρχουσας γνώσης για τη σύνδεση των εννοιών. Επίσης θεωρεί ότι πολύ σωστά έχει συμπεριληφθεί ο εκτιμώμενος χρόνος μελέτης της κάθε ενότητας έτσι ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να οργανώσουν καλύτερα τη μελέτη τους.

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι κατάλληλα σχεδιασμένο για παιδιά δημοτικού, τα χρώματα και οι χαρακτήρες δημιουργούν ένα ευχάριστο περιβάλλον μάθησης, το οποίο κρατά το ενδιαφέρον των μαθητών αμείωτο. Είναι εύκολο στη χρήση του και τα σταθερά κουμπιά πλοήγησης διευκολύνουν ώστε ακόμα και άτομα που χρησιμοποιούν για πρώτη φορά τέτοιο υλικό δε θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες, καθώς διαθέτει υψηλό βαθμό λειτουργικότητας.

Επίσης τονίζει ότι το ύφος γραφής είναι φιλικό, με απλά διατυπωμένες προτάσεις, βασικά στοιχεία για παιδιά δημοτικού. Επιπλέον η ύλη είναι κατατεταγμένη σε μικρότερες ενότητες οι οποίες έχουν συνοχή μεταξύ τους, ενώ η σύνδεσή τους είναι γραμμική, ώστε ο

μαθητής να μπορεί να ελέγχει το ρυθμό και τη σειρά της παρουσίασης του περιεχομένου. Τα πλαίσια κειμένου που έχουν χρησιμοποιήσει για την επεξήγηση δύσκολων λέξεων και εννοιών, διευκολύνουν τον μαθητή στη μελέτη του.

Μέσα από δραστηριότητες δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας σύνοψης και ανακεφαλαίωσης της πληροφορίας, ενώ σε συγκεκριμένα σημεία παρέχεται βοήθεια στους μαθητές για να συνεχίσουν τη μελέτη τους. Οι δραστηριότητες του μαθήματος είναι ανάλογες της ύλης και καλύπτουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και σε συνδυασμό με το τεστ αυτοαξιολόγησης βοηθούν στην αμεσότερη κατάκτηση της γνώσης, εμπλέκοντας ενεργά τον μαθητή στη μαθησιακή διαδικασία.

Η χρησιμοποίηση διαφόρων μέσων παρουσίασης του περιεχομένου, με εικόνα, ήχο και βίντεο, με στόχο όχι τον εντυπωσιασμό, αλλά για τη μαθησιακή βοήθεια, είναι πολύ σημαντικό στοιχείο του υλικού.

Συμπερασματικά, θεωρεί ότι έχει σχεδιάσει ένα πολύ καλά δομημένο εκπαιδευτικό υλικό καλύπτοντας πολύπλευρα τις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών. Συνδυάστηκαν με επιτυχία όλα τα στοιχεία τόσο εκείνα που αφορούν το περιεχόμενο του μαθήματος όσο και εκείνα που αφορούν την παρουσίασή του και θεωρεί ότι έτσι επιτυγχάνεται η μέγιστη μαθησιακή αποτελεσματικότητα.

Ως διορθωτικές παρεμβάσεις του υλικού προτείνει ότι θα ήταν χρήσιμο να έχουν ενταχθεί προτεινόμενες σωστές απαντήσεις στις δραστηριότητες ή τουλάχιστον κάποιες κατευθυντήριες γραμμές ώστε να φτάσουν οι μαθητές στη σωστή απάντηση, καθώς επίσης και κάποιες διευκρινίσεις στα σημεία που πιστεύετε ότι μπορεί να δυσκολευτούν. Επίσης, προτείνει στη δεύτερη ενότητα του υλικού να τροποποιηθεί το υλικό καθώς το πλήθος των πληροφοριών μπορεί να θεωρηθεί, από κάποιους μαθητές, πολύ μεγάλο και να οδηγήσει σε γνωσιακή υπερφόρτωση, καθώς δεν έχουν όλοι οι μαθητές το ίδιο μαθησιακό στυλ.

5.4 Δεδομένα από τη δασκάλα – γονέα

Η τελευταία πηγή παροχής δεδομένων ήταν η δασκάλα – γονέας. Να σημειώσουμε ότι παρόλο που δεν είναι γνώστης της μεθοδολογίας της ΕξΑΕ, η κριτική της ματιά ως δασκάλα από τη σκοπιά των προδιαγραφών του υλικού για την ΚΠΑ και γενικότερα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και ως γονέας – δασκάλα στα μαθησιακά αποτελέσματα

που διαπιστώνει στο παιδί της είναι πολύτιμη. Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα τα δεδομένα που μας παρέιχε έχουν ως εξής:

1. Ποιες προδιαγραφές θα πρέπει να πληροί το Εκπαιδευτικό Υλικό για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στο πλαίσιο της συμπληρωματικής, σχολικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης;

Το εκπαιδευτικό υλικό:

- ✓ Ενσωματώνει στοιχεία του σύγχρονου δημοκρατικού, ενεργού πολίτη.
- ✓ Ωθεί την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης
- ✓ Συμβάλλει στη διαμόρφωση αξιών, στάσεων και συμπεριφορών που θα επιτρέψουν της μαθητές να κατανοήσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών στη σύγχρονη κοινωνία
- ✓ Προωθεί την απόκτηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων που θα πρέπει να έχουν οι μαθητές ως μελλοντικοί πολίτες, για να συμβάλλουν ενεργά στην κοινωνική ζωή του τόπου.
- ✓ Υποστηρίζει το σεβασμό στη διαφορετικότητα.
- ✓ Προωθεί την καλλιέργεια της ατομικής ευθύνης, σε συνάρτηση με την κοινωνική αλληλεγγύη.
- ✓ Είναι αμερόληπτο.
- ✓ Αξιοποιεί σύγχρονες προσεγγίσεις και τεχνικές στη διδασκαλία, όπως η βιωματική προσέγγιση, η συνεργατική μάθηση και η αξιοποίηση της τεχνολογίας.
- ✓ Ωθεί τους μαθητές στην ενεργό εμπλοκή με τη μαθησιακή διαδικασία.

2. Ποια είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης, σε επίπεδο επίτευξης στόχων της Αγωγής του Πολίτη;

Από τη διπλή σκοπιά του γονιού – δασκάλας θεωρεί επιτυχημένη την εκπαιδευτική παρέμβαση ως προς τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία συνοψίζει στο ότι η μαθήτρια:

- ✓ Κατανόησε την ερμηνεία νέων εννοιών και είναι σε θέση να τις ερμηνεύει και η ίδια.
- ✓ Γνώρισε την ύπαρξη των δικαιωμάτων του παιδιού και των ανθρώπων γενικότερα και πως αυτά διασφαλίζουν ποιότητα ζωής
- ✓ Έμαθε τη δυνατότητα διεκδίκησης των δικαιωμάτων της, και να απαιτεί το σεβασμό τους όταν αυτά καταπατηθούν.

- ✓ Κατανόησε ότι δεν υπάρχουν μόνο δικαιώματα, αλλά και υποχρεώσεις, οι οποίες πρέπει να τηρούνται.
- ✓ Γνώρισε την ιστορική πορεία των δικαιωμάτων και αντιλήφθηκε ότι πολλοί άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους εξ αιτίας της μη τήρησης των δικαιωμάτων.
- ✓ Γνώρισε ότι η χώρα μας σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και έχει υπογράψει τις διεθνείς συμβάσεις που τα προστατεύουν.
- ✓ Έμαθε να παρέχει βοήθεια σε περιπτώσεις ανθρώπων που στερούνται βασικών αγαθών.

5.5 Σύνοψη των δεδομένων

Στον πίνακα που ακολουθεί θα συνοψίσουμε τα δεδομένα που προέκυψαν από τους συμμετέχοντες της έρευνας:

<p>1. Ποιες προδιαγραφές θα πρέπει να πληροί το Εκπαιδευτικό Υλικό για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στο πλαίσιο της συμπληρωματικής, σχολικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης;</p>	<p>Το ΕΥ που μετασχηματίστηκε για τις ανάγκες της διδακτικής παρέμβασης συγκεντρώνει τις παρακάτω προδιαγραφές:</p> <p><u>Ως προς τους στόχους της ΚΠΑ:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Προωθεί την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης απέναντι σε κοινωνικοπολιτικά ζητήματα • Βοηθάει τους μαθητές να αποκτήσουν ικανότητες και δεξιότητες, απαραίτητες ως μελλοντικοί πολίτες • Διαμορφώνει πλαίσιο εννοιών, για την προσέγγιση των χαρακτηριστικών του σύγχρονου δημοκρατικού πολίτη • Προωθεί το σεβασμό στην έννοια της διαφορετικότητας • Καλλιεργεί την ατομική ευθύνη • Χρησιμοποιεί σύγχρονες διδακτικές τεχνικές <p><u>Ως προς τις προδιαγραφές για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Έχει στοιχεία διαθεματικότητας και ολιστικής αντίληψης της γνώσης • Προσεγγίζει τη γνώση μέσα από την ανακαλυπτική μάθηση
---	--

	<ul style="list-style-type: none">• Έχει ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες για αποτελεσματικότερη προσέγγιση της γνώσης• Αξιοποιεί τα βιώματα των μαθητών κατά τη διδασκαλία• Καλλιεργεί δεξιότητες επικοινωνίας, παρουσίασης απόψεων και επιχειρημάτων <p><u>Ως προς τις προδιαγραφές της ΕΞΑΕ:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Έχει βασικά δομικά στοιχεία όπως: τίτλο, εισαγωγικά στοιχεία, περιεχόμενα, οδηγό μελέτης, εκτιμώμενο χρόνο μελέτης• Ενημερώνει για σκοπό, στόχους και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα• Παρουσιάζει τη νέα γνώση μέσα από πολλές μορφές και αξιοποιεί τις τεχνολογικές δυνατότητες με στόχο τη μαθησιακή βοήθεια• Οικοδομεί πάνω στην προϋπάρχουσα γνώση• Διαθέτει ευχάριστο περιβάλλον μάθησης με την επιλογή χρωμάτων και χαρακτήρων• Διαθέτει φιλικό ύφος γραφής και απλή διατύπωση• Είναι εύκολο στη χρήση με σταθερά πλήκτρα πλοήγησης και έχει υψηλό βαθμό λειτουργικότητας• Επεξηγεί δύσκολα σημεία και έννοιες• Η ύλη είναι κατατεταγμένη σε μικρότερες ενότητες, με συνοχή μεταξύ τους• Δημιουργεί συνόψεις μέσω των δραστηριοτήτων• Παρέχει βοήθεια και καθοδήγηση στο μαθητή να συνεχίσει• Οι δραστηριότητες είναι ανάλογες της ύλης και καλύπτουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Εμπλέκει ενεργά το μαθητή στη διαδικασία
<p>2. Ποια είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης, σε επίπεδο επίτευξης στόχων της Αγωγής του Πολίτη;</p>	<p>Οι πηγές άντλησης δεδομένων συγκλίνουν στο ότι η συγκεκριμένη παρέμβαση έχει επιφέρει σημαντικά μαθησιακά αποτελέσματα μέσα από την κατάκτηση των στόχων από τους μαθητές.</p> <p>Συγκεκριμένα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γνώρισαν τη σημασία των λέξεων δικαίωμα και υποχρέωση και μπορούν να την ερμηνεύουν • Μπορούν να διακρίνουν τις ανάγκες από τις επιθυμίες • Αντιλήφθηκαν ότι για κάθε δικαίωμα υπάρχει αντίστοιχη υποχρέωση • Κατανόησαν ότι η ικανοποίηση των βασικών αναγκών είναι κοινή για όλους τους ανθρώπους • Κατανόησαν ότι τα δικαιώματα του ενός σταματούν εκεί που ξεκινούν τα δικαιώματα των άλλων • Γνώρισαν την ιστορική πορεία της κατάκτησης των δικαιωμάτων και ότι χρειάστηκαν πολλοί αγώνες και θυσίες για να καθιερωθούν • Έμαθαν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα προστατεύονται από διεθνείς συμβάσεις και οργανισμούς • Έμαθαν ότι υπάρχει ξεχωριστή σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού • Συνειδητοποίησαν ότι η μη τήρηση των δικαιωμάτων επηρεάζει την ποιότητα ζωής • Έμαθαν να χρησιμοποιούν τη γνώση τους για να υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους • Έμαθαν να μπαίνουν στη θέση του άλλου και να κατανοούν ότι έχει κι αυτός δικαιώματα

	<ul style="list-style-type: none">• Έμαθαν ακόμα περισσότερο να σέβονται τη διαφορετικότητα απόψεων, καταγωγής, εθνικότητας• Αντιλήφθηκαν ότι με τη συνεργασία μπορούν να επιτευχθούν πολλά πράγματα• Να συναισθάνονται την ευθύνη που απορρέει από τις υποχρεώσεις τους• Να αναζητούν λύσεις σε περιπτώσεις καταπάτησης δικαιωμάτων• Κατανόησαν ότι όλα τα παραπάνω είναι απαραίτητα για την αρμονική συμβίωση μέσα στην κοινωνία
--	--

Πίνακας 1: Σύνοψη των ευρημάτων

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκαν τα δεδομένα της έρευνας όπως προέκυψαν από τις διαφορετικές πηγές άντλησης δεδομένων, αναλυτικά από κάθε πηγή, και κωδικοποιήθηκαν συγκεντρωτικά στον πίνακα 1 που προηγήθηκε.

6. Κεφάλαιο 6ο: Συζήτηση των ευρημάτων - Συμπεράσματα

6.1 Συζήτηση – Συμπεράσματα

Στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας μελετήθηκε η εφαρμογή συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πέμπτης τάξης Δημοτικού Σχολείου, στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής. Για την πραγματοποίηση της εφαρμογής αυτής ήταν απαραίτητος ο μετασχηματισμός του συμβατικού εκπαιδευτικού υλικού (σχολικού εγχειριδίου) σε πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό με τη μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Παράλληλα όμως ελήφθησαν υπόψη οι προδιαγραφές που πρέπει να έχει το υλικό τόσο από την πλευρά της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, όσο και από τη σκοπιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αφού απευθυνόταν σε μαθητές Ε΄ Δημοτικού. Το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε, εφαρμόστηκε στην τάξη και με τη μεθοδολογία της έρευνας δράσης έγινε προσπάθεια να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην παρούσα εργασία.

Η εφαρμογή του υλικού αυτού έφερε μια καινοτόμο προσέγγιση της μαθησιακής διαδικασίας, στους μαθητές που εφαρμόστηκε, με διπλή διάσταση. Από τη μία εισήγε ένα νέο τρόπο αντιμετώπισης του διδακτικού έργου στην τάξη, βάσει του οποίου η νέα πληροφορία παρουσιάζεται με πλήθος μορφών (κείμενο, εικόνα, βίντεο, κινούμενη εικόνα (animation), χρήση άλλων εφαρμογών που προσφέρονται δωρεάν στο διαδίκτυο). Έτσι το σχολικό εγχειρίδιο και ο εκπαιδευτικός δεν αποτελούν τις μοναδικές πηγές γνώσης, αλλά συμπληρώνονται ευχάριστα – αξιολογώντας τις αντιδράσεις των δικών μας μαθητών - από την παιδαγωγική αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών. Και φυσικά όλα τα παραπάνω με τη χρήση σύγχρονων τεχνικών διδασκαλίας, όπως η εργασία σε μικρότερες ομάδες, η βιωματική προσέγγιση των νέων γνώσεων, η ανακαλυπτική μάθηση, το παιχνίδι ρόλων, και η οικοδόμηση της νέας γνώσης πάνω στην προϋπάρχουσα που φέρνουν τους μαθητές στο επίκεντρο δίνοντας τους ενεργητικό ρόλο στη διαδικασία και αυτό αποτυπώθηκε στη διάθεση για συμμετοχή των συγκεκριμένων μαθητών. Να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι ο μόνος εξοπλισμός που χρειάστηκε ήταν ένα laptop και ένας προτζέκτορας και αυτό αναφέρεται γιατί οι εκπαιδευτικοί, στα πλαίσια εκσυγχρονισμού και εμπλουτισμού της διδασκαλίας με την αξιοποίηση των ΤΠΕ, παρουσιάζουν διστακτικότητα, όπως διαπιστώνει και η Κεραμιδά (2010) στη διδακτορική της διατριβή.

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Από την άλλη έφερε καινοτομία ως προς τη δυνατότητα που έδωσε στους μαθητές να συμπληρώσουν τις γνώσεις τους γύρω από την διδαχθείσα ενότητα με το να μελετήσουν επιπλέον στοιχεία ή και να εμβαθύνουν σε αυτό που διδάχθηκαν, το οποίο στα πλαίσια των 45 λεπτών της διδακτικής ώρας, που διατίθεται για το μάθημα της ΚΠΑ δεν ήταν εφικτό να γίνει. Και αυτή η διάσταση πραγματοποιήθηκε μέσω πολυμορφικού και πάλι εκπαιδευτικού υλικού που σχεδιάστηκε ειδικά για το σκοπό αυτό αποκλειστικά στην εκπαιδευτική πλατφόρμα, απαιτώντας βέβαια συσκευή (υπολογιστή/ laptop/ tablet) και σύνδεση στο διαδίκτυο και τις στοιχειώδεις γνώσεις χειρισμού τέτοιων συσκευών από τους μαθητές για να το μελετήσουν.

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της έρευνας δράσης, που επιλέχτηκε για την προσέγγιση των ερευνητικών ερωτημάτων, τα ευρήματά της δεν μπορούν να γενικευτούν γιατί αφορούν τη συγκεκριμένη ομάδα με στόχο τη βελτίωση της, τόσο από την πλευρά των διδακτικών μεθόδων του εκπαιδευτικού – ερευνητή, όσο και από την πλευρά των μαθησιακών αποτελεσμάτων των παιδιών. Μπορούν να προσφέρουν όμως πηγή έμπνευσης για εφαρμογή από άλλους εκπαιδευτικούς παρόμοιων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που βελτιώνουν την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Μπορεί επίσης να αποτελέσει την εφόρμηση για περαιτέρω ερευνητική μελέτη του θέματος.

Αναφορικά με τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της ΔΕ και τα ευρήματα της έρευνας μπορούμε να συμπεράνουμε τα εξής:

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα για το ποιες προδιαγραφές πρέπει να πληροί το ΕΥ για μια τέτοιου είδους εκπαιδευτική παρέμβαση καταλήγουμε στο ότι η πολυμορφικότητα ως κύριο χαρακτηριστικό του εκπαιδευτικού υλικού, είτε στο αποκλειστικά εντός τάξης υλικό, είτε στο υλικό που μελετήθηκε εξ αποστάσεως, έδωσε τη δυνατότητα παρουσίασης της νέας γνώσης, με ποικίλες μορφές και αυτό συνετέλεσε έντονα στην ενεργοποίηση των μαθητών και τη διαρκή συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία. Κάλυψε επίσης πολλά μαθησιακά στύλ, αφού με την πολυμορφία του «σπάει» τη μονοδιάστατη κειμενική παρουσίαση της ύλης, που όπως έχει φανεί απέτρεπε πολλούς μαθητές να εμπλακούν ενεργά στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία στο μάθημα της ΚΠΑ και όχι μόνο. Δίκαια ο Λιοναράκης (2001) χαρακτήρισε την πολυμορφικότητα συνώνυμο της ποιότητας στο ΕΥ.

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Ο σεβασμός κατά το μετασχηματισμό και τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού όλων των βασικών αρχών, έτσι όπως έδειξαν και τα ευρήματα της έρευνας, από τη σκοπιά της μεθοδολογίας της ΕξΑΕ, από τη σκοπιά των στόχων της ΚΠΑ και από τη σκοπιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έδωσε στο υλικό την επιστημονικότητα που απαιτείται για την επιτυχή ολοκλήρωση της εν λόγω διδακτικής παρέμβασης.

Η αλληλεπίδραση των μαθητών με το μετασχηματισμένο εκπαιδευτικό υλικό είτε στην τάξη με την συντονιστική παρουσία του εκπαιδευτικού – ερευνητή, είτε στο εξ αποστάσεως υλικό μέσω της καθοδήγησης που αυτό προσέφερε ήταν καίριας σημασίας για την επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Κυρίαρχος παράγοντας προσέγγισης της μάθησης αναδεικνύονται οι δραστηριότητες. Είτε οι δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εντός τάξης, όπως οι ομαδοσυνεργατικές δράσεις και το παιχνίδι ρόλων, είτε οι δραστηριότητες στο εξ αποστάσεως υλικό, συνέβαλαν αποτελεσματικά στην προσέγγιση της γνώσης.

Εκτός από τα θετικώς αξιολογούμενα στοιχεία που συγκεντρώνει το εν λόγω υλικό, από τα ευρήματα της έρευνας που αποτυπώθηκαν διεξοδικά στο 5ο Κεφάλαιο, διαφάνηκε ότι θα μπορούσε στις δραστηριότητες του εξ αποστάσεως υλικού να έχει προστεθεί επιπλέον καθοδήγηση για το που θα αναζητούσε ο μαθητής τη σωστή απάντηση. Με τον τρόπο αυτό καλύπτονται τόσο οι «δυνατοί» όσο και οι «αδύναμοι» μαθητές. Ανεξάρτητα όμως από τον παράγοντα αυτόν, το εξ αποστάσεως υλικό κατάφερε να προάγει περισσότερη αυτονομία στους μαθητές, που αποτελεί στοίχημα τόσο για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση όσο και για το συμβατικό εκπαιδευτικό σύστημα. Το ζήτημα της καλλιέργειας της αυτονομίας στη μάθηση συνδέεται και με την αυτονομία στον τρόπο σκέψης των παιδιών της ηλικίας αυτής. Το γεγονός αυτό μας συνδέει και με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα αφού η καλλιέργεια της αυτόνομης σκέψης και της κριτικής ικανότητας είναι πρωτεύοντες στόχοι του μαθήματος της ΚΠΑ.

Ως προς το δεύτερο, λοιπόν, ερευνητικό ερώτημα, για τα μαθησιακά αποτελέσματα που επετευχθησαν από τη σκοπιά της εκπλήρωσης των στόχων της ΚΠΑ, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η εκπλήρωση των στόχων που τέθηκαν πραγματώθηκε σε μεγάλο βαθμό, σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας. Δεν κατέκτησαν βέβαια όλοι οι μαθητές τα ίδια μαθησιακά αποτελέσματα και στον ίδιο βαθμό. Θα ήταν άλλωστε ουτοπικό – και αυτό

είναι γνωστό σε όσους ασχολούνται με το διδακτικό έργο – να θεωρήσουμε ότι όλοι οι μαθητές θα κατακτήσουν τους στόχους του μαθήματος στο μέγιστο βαθμό.

Η επιτυχία όμως της εκπαιδευτικής αυτής παρέμβασης έγκειται στο γεγονός ότι οι στόχοι που τέθηκαν κατακτήθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό από τη μια, και από την άλλη ενεργοποιήθηκε το σύνολο των μαθητών, τόσο μέσω του εντός τάξης όσο και του εξ αποστάσεως υλικού. Έτσι μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε ότι η καινοτόμος αυτή παρέμβαση έφερε σημαντικά μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία με τη συμβατική διδασκαλία του μαθήματος θα είχαν επιτευχθεί πιθανότατα μόνο από τους παραδοσιακά «δυνατούς» μαθητές. Προς αποφυγή παρερμηνείας, δεν θεωρούμε ότι η καινοτόμος αυτή παρέμβαση ωφέλησε και πραγματοποιήθηκε μόνο για τους μαθητές με δυσκολίες. Αντίθετα θεωρούμε ότι ωφέλησε πολύπλευρα την ομάδα – στόχο, για την οποία είχε σχεδιαστεί.

Με αυτή την πρόταση, κλείνουμε λοιπόν την ενότητα των συμπερασμάτων και είμαστε σε θέση να επιβεβαιώσουμε το γεγονός ότι τελικός στόχος της έρευνας δράσης είναι η βελτίωση των συμμετεχόντων, πραγματικά αυτό έχει επιτευχθεί, τόσο για τον εκπαιδευτικό ερευνητή, όσο και για τους μαθητές.

6.2 Θέματα για περαιτέρω διερεύνηση

Η συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπως έδειξε και η έρευνα μας, και επιβεβαιώνεται και από τη βιβλιογραφία (Αναστασιάδης, 2006, 2017), μπορεί να συμπληρώσει αποτελεσματικά τη μάθηση που παρέχεται από το συμβατικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η σπουδαιότητα της λοιπόν είναι αδιαμφισβήτητη και ως καινοτόμος παρέμβαση κερδίζει την αποδοχή της εκπαιδευτικής κοινότητας. Οι μέχρι τώρα εφαρμογές της όμως περιορίζονται συνήθως σε λίγες εβδομάδες και σε μεμονωμένες τάξεις.

Ένας προβληματισμός, που γεννήθηκε στα πλαίσια της παρούσας ΔΕ, είναι να μελετηθεί η εφαρμογή της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ σε ολόκληρη τη διάρκεια του σχολικού έτους σε μαθήματα μονόωρα, όπως την ΚΠΑ και όχι μόνο, με το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό να είναι κομμάτι της καθημερινότητας των μαθητών και όχι μια καινοτόμος δράση λίγων εβδομάδων.

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Κλείνουμε την παρούσα διπλωματική εργασία με ένα προβληματισμό του Α. Λιοναράκη που με αντιπροσωπεύει από τα φοιτητικά μου χρόνια μέχρι και σήμερα.

*Αν το σύνθημα στο 19^ο αιώνα ήταν «εκπαίδευση για τους μη έχοντες και μη γνωρίζοντες»,
αν το σύνθημα στον 20^ο αιώνα ήταν «ακόμα περισσότερη εκπαίδευση για τους μη έχοντες
και μη γνωρίζοντες»,*

*το σύνθημα στον 21^ο αιώνα θα πρέπει να είναι «προσβάσιμη και ποιοτικότερη εκπαίδευση
για όλους»*

Α. Λιοναράκης, 2001

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Carr, C.S. & Carr, A.M. (2000). Instructional Design in Distance Education (IDDE): A Web-based Performance Support System for Educators and Designers. *Quarterly Review of Distance Education*, 1(4), 317. Retrieved July 9, 2018 from <https://www.learntechlib.org/p/90438/>.
- Dick, W., & Carey, L. (1978). The Systematic Design of Instruction, Retrieved 09/07/2018 from: https://www.ou.nl/Docs/Faculteiten/OW/O22411_the%20systematic%20design%20of%20instruction.pdf
- Fischer G., Giaccardi E. (2006) Meta-design: A Framework for the Future of End-User Development. In: Lieberman H., Paternò F., Wulf V. (eds) *End User Development. Human-Computer Interaction Series*, vol 9. Springer, Dordrecht. Retrieved 09/07/2018 from: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F1-4020-5386-X.pdf>
DOI: https://doi.org/10.1007/1-4020-5386-X_19
- Garrison, R. (2000). Quality and access in distance education: theoretical considerations. In Keegan, D. (Ed.) *Theoretical Principles of Distance Education*, 8- 19. New York: Routledge.
- Gollob, R., et al. (2010). Educating for democracy. Background materials on democratic citizenship and human rights education for teachers. Council of Europe, Publishing editions.
- Holmberg, B. (2005). Theory and practice of distance education. Routledge.
- Kantzara, V.(2011). Social Cohesion and Development. Ανακτήθηκε στις 25/06/2018 από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/SCAD/article/viewFile/8973/9167>
- Keller, J. (2006). What is motivational design? Retrieved 09/07/2018 from: https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=N_MVUyHxnkcC&oi=fnd&pg=PA383&dq=keller+motivational+design&ots=GM6AayIAZ2&sig=DAB8W649eht5Y5JVRTNFadRwBj0&redir_esc=y#v=onepage&q=keller%20motivational%20design&f
- Manousou, E , Lionarakis, A. (2015). Design And Development Of A Polymorphic Pedagogical Material For Supplementary Distance Learning In Primary Education In *The Field Of Environmental Education In Greece*. Turkish Online Journal of Distance Education, 14 (3), 12-32. Retrieved from: <http://dergipark.gov.tr/tojde/issue/16897/176069> (01/07/2018)
- Molenda, M. (2003). In search of the elusive ADDIE model. Retrieved 09/07/2018 from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/pfi.4930420508>
<https://doi.org/10.1002/pfi.4930420508>
- Moore, M. (2013). Handbook of Distance Education (3rd ed.). New York: Routledge
- Oliver, R. & Herrington, J. (2003) Exploring Technology-Mediated Learning from a Pedagogical Perspective. *Interactive Learning Environments*, 11:2, 111-126. Retrieved 09/07/2018 from: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1076/ilee.11.2.111.14136?needAccess=true>
DOI: [10.1076/ilee.11.2.111.14136](https://doi.org/10.1076/ilee.11.2.111.14136)

- Reigeluth, C. M. (1999). What is instructional-design theory and how is it changing? In C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional–design theories and models: A new paradigm of instructional theory*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. Retrieved 09/07/2018 from: https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=FW9BA3c_VRkC&oi=fnd&pg=PT438&dq=elaboration+theory+reigeluth&ots=hr4zWunGKT&sig=YGfUsFVVrLwSLG8RE7DKzLaGaAQ&redir_esc=y#v=onepage&q=elaboration%20theory%20reigelut
- Rowntree, D. (1994). *Preparing Materials for Open, Distance and Flexible Learning*. London: Kogan Page.
- Tait, A. (2000). Planning Student Support for Open and Distance Learning. *Openlearning*, Vol 15 (No 3), 287-299. Retrieved 08/07/2018 from: <http://www.c3l.uni-oldenburg.de/cde/support/readings/tait00.pdf>
- Veldhuis, Ruud. (1997). Education for Democratic Citizenship: dimensions of citizenship, core competences, variable and international activities. Retrieved 10/07/2018 from: <https://eric.ed.gov/?id=ED430867>

Ελληνόγλωσση

- Αλαχιώτης, Σ. (2016). Η Διαθεματικότητα και η Ευέλικτη Ζώνη αλλάζουν την Παιδεία και αναβαθμίζουν την ποιότητα της Εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε στις 02/07/2018 από <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>
- Altrichter, H., Posch, P., & Somekh, B. (2001). *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Αναστασιάδης, Π. (2006). Περιβάλλοντα Μάθησης στο Διαδίκτυο και Εκπαίδευση από Απόσταση. Στο Α. Λιοναράκης, (Επιμ.) *Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Προπομπός
- Αναστασιάδης, Π. & Σπαντιδάκης, Ι. (2013). Διαδικτυακά Περιβάλλοντα για τους μαθητές της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στη Διασπορά: Βασικές αρχές σχεδιασμού. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 7, 12-19. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.603>
- Αναστασιάδης, Π. (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 88-128. doi:<http://dx.doi.org/10.12681/jode.14057>
- Αναστασίου, Α., Ανδρούτσου, Δ., & Γεωργάλας, Π. (2016). Η δυνατότητα αξιοποίησης των ΤΠΕ για τη συμπληρωματική εξ αποστάσεως ηλεκτρονική διδασκαλία θεμάτων της αγγλικής γραμματικής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 11(1), 106-123. doi:<http://dx.doi.org/10.12681/jode.9823>

- Γκιμίσης, & Αποστολάκης (2011). Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη Βόρεια Αμερική Το παράδειγμα των ΗΠΑ και του Καναδά. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 6, 231-241. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.733>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Βάμβουκας, Μ. (2000). Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία (6^η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη
- Εθνικός Διάλογος για την Παιδεία (2016). Προτάσεις εκπαιδευτικών για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε στις 02/07/2018 από: <https://dialogos.minedu.gov.gr/tag/%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CF%8C%CF%89%CF%81%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/>
- Καραγιάννη, Δ. & Αναστασιάδης, Α. (2009). Συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Πιλοτικού Έντυπου Εκπαιδευτικού Υλικού με την μέθοδο της εξάε με θέμα: «Βιώσιμη Ανάπτυξη και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας». Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 5, 97-110 DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.502>
- Κατσαρού, Ε., & Τσάφος, Β. (2003). Από την έρευνα στη διδασκαλία. Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης. Αθήνα: Σαββάλας.
- Κελενίδου, Αντωνίου & Παπαδάκης (2017). Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Συστηματική ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 9, 168-184. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.1141>
- Keegan, D. (2001). Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Κεραμιδά, Κ. (2010). Η ενσωμάτωση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας (ΤΠΕ) στη διδασκαλία των Μαθηματικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: οικοσυστημική προσέγγιση. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/eadd/18940>
- Ευδιάς, Ι. (2010). Εφαρμογή σύγχρονων διδακτικών προσεγγίσεων στη διδασκαλία προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Δημοτικό σχολείο με τη μέθοδο της συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Διπλωματική εργασία, ΕΑΠ. Ανακτήθηκε στις 02/07/2018 από: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/19367>
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. Ανακτήθηκε στις 04/07/2018 από: <http://elektra.teilar.gr/syncppt/qualityDesignOfTeachingMaterial.pdf>
- Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Ανοικτή και εξ*

- Μουζάκης, Χ. Κουτρομάνος, Γ. Ζερβός, Γ. Σουδίας, Ι. & Κατσιαγιάννη, Β. (2017) Εμπειρίες από την αξιοποίηση της Ανεστραμμένης Τάξης για τη διδασκαλία των Μαθηματικών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 9, 164-178. Ανακτήθηκε στις 02/07/2018 από: <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/1332/1318>
DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.1332>
- Μουσένα, Ε. (2004). Η Πολιτική Αγωγή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Νηπιαγωγείο και Δημοτικό Σχολείο) μεταπολεμικά στην Ελλάδα. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πατρών. Ανακτήθηκε 10/7/2018 από: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/31942#page/1/mode/2up>
<http://hdl.handle.net/10442/hedi/31942>
- Μπονίδης, Κ. (χχ). Η έρευνα δράσης με παράδειγμα. Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ανακτήθηκε 13/07/2018 από: <https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php/OCRS325/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%9C%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BC%C.pdf>
- Παναγιωτακόπουλος, Χ., Καρατράντου, Α., Πιντέλας, Π. (2012). Η αξιολογήση του Εκπαιδευτικού Λογισμικού και το Περιεχόμενό της: Τεχνική Αναφορά. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών. Ανακτήθηκε στις 12/7/2018 από: <http://hdl.handle.net/10889/8149>
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2003). Αναφορά στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, Έκδοση του Π.Ι. Ανακτήθηκε στις 10/07/2018 από: <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>
- Παπανικολάου, Κ. (2017). Συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε μαθητές δημοτικού. Μία Έρευνα Δράσης για τη μελέτη στο σπίτι. Διπλωματική εργασία. ΕΑΠ. Ανακτήθηκε στις 05/07/2018 από: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/35717>
- Ποζίδης, Π. (2015). Η συνεργατική μάθηση της συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε δίκτυο Δημοτικών Σχολείων της Κέρκυρας. Διπλωματική εργασία, ΕΑΠ. Ανακτήθηκε στις 02/07/2018 από: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/30103>
- Ραφτοπούλου, Ζ., (2009). Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στη ΣΤ Τάξη του Δημοτικού Σχολείου με την παιδαγωγική αξιοποίηση υπερμεσικού και μοντελοποιητικού εκαπιδευτικού λογισμικού. Διδακτορική Διατριβή, ΕΚΠΑ. Ανακτήθηκε στις 29/06/2018 από : <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/25975#page/1/mode/2up>
DOI: 10.12681/eadd/25975
- Σαρημπαλίδης, & Αντωνίου (2013). Εφαρμογή ενός μετασχηματιστικού μοντέλου μικτής μάθησης στη διδασκαλία του Scratch σε σχέση με τους μαθησιακούς τύπους των μαθητών. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 7, 181-194. Ανακτήθηκε στις 04/07/2018 από: <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/619/609>

- Σκουλαρίδου, Ε., & Μαυροειδής, Η. (2016). Συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση με χρήση μαθησιακών αντικειμένων από το Πανελλήνιο Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων – Φωτόδεντρο. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 12(2), 56-72. doi:<http://dx.doi.org/10.12681/jode.10862>
- Σπανακά, Α. (2016). Μακροχρόνια Έρευνα Δράσης: ένα Μεθοδολογικό Πλαίσιο με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 4(1), 61-71. doi:<http://dx.doi.org/10.12681/jode.9725>
- Σπανακά, & Λιοναράκης (2017). Οι Επτά Αρχές Δημιουργίας Εκπαιδευτικού Υλικού. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9, 121-123. Ανακτήθηκε 10/07/2018 από: <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/1363/1260>
DOI:<http://dx.doi.org/10.12681/icodl.1363>
- Στεφανόπουλος, Ν., Φλώρου, Δ. & Χριστοπούλου, Ε. (2009). Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Ε΄ Δημοτικού, ΒΙΒΛΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Τζίμογιάννης, Α. (2002). Προετοιμασία του Σχολείου της Κοινωνία; της Πληροφορίας. Προς ένα Ολοκληρωμένο Μοντέλο Ένταξης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα..*Σύγχρονη Εκπαίδευση: Τρίμηνη Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 0(122), 55-65. Ανακτήθηκε στις 24/6/2018 από: <http://ejournals.lib.auth.gr/1105-3968/article/view/4356>
- Φιλίππουσης, Γ., (2015). «Ποιος φοβάται το διαδίκτυο;» Μια πλουραλιστική προσέγγιση της μάθησης με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Στο Α. Λιοναράκης, κ.α. (Επιμ.) Πρακτικά 8^{ου} συνεδρίου για την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Καινοτομία και Έρευνα, 7-8 Νοεμβρίου 2015, 68-75 DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.29>
- Χουλιάρα, Ξ., Λιοναράκης, Α., & Σπανακά, Α. (2011). Η έννοια της πολυμορφικότητας στο εξΑΕ διδακτικό υλικό: θεώρηση, σχεδιασμός, ζητήματα εφαρμογής. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 6, 397-410. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.767>

Παράρτημα Α: «Ημερολόγιο ερευνητή»

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΗΤΗ

20 Φεβρουαρίου – τέλος Φεβρουαρίου 2018

Πραγματοποιήθηκε η πρώτη επικοινωνία με την επόπτρια της Διπλωματικής Εργασίας και οριστικοποιήθηκε το θέμα της εργασίας. Συνεχίστηκε η μελέτη της βιβλιογραφίας που είχε συλλεχθεί και η αναζήτηση περαιτέρω βιβλιογραφικών πηγών για το θέμα.

1 & 2 Μαρτίου έως τέλος Μαρτίου 2018

Εξασφάλιση προϋποθέσεων διεξαγωγής έρευνας.

Πρώτη συζήτηση με τους μαθητές για συμμετοχή στην ερευνητική διαδικασία. Οι αντιδράσεις θετικές από την πλειοψηφία. Κάποιοι μαθητές εκφράστηκαν ουδέτερα.

Ελέγχθηκαν οι τεχνολογικοί πόροι που ήταν απαραίτητο να υπάρχουν για εφαρμογή συμπληρωματικής σχολικής ΕΞΑΕ. Οι περισσότεροι μαθητές διαθέτουν υπολογιστή ή τάμπλετ. 6 μαθητές αναφέρουν ότι δεν διαθέτουν τέτοιου είδους συσκευές ή ότι είναι πολύ παλιές και δεν λειτουργούν ομαλά. Με την ενημέρωση ότι έχουν τη δυνατότητα να μελετήσουν το υλικό όπου κι αν βρίσκονται (συγγενικά σπίτια, χώρο εργασίας γονιών κτλ) αναπτέρωνει το ηθικό.

Συνέχιση της μελέτης της βιβλιογραφίας και τελική επιλογή των ενοτήτων της ΚΠΑ που θα μετασχηματίζαμε σε ΕΥ με τη μεθοδολογία της ΕΞΑΕ.

Επικοινωνία και επιβεβαίωση συμμετοχής στην έρευνα με την κριτικό φίλη και τη δασκάλα – γονέα που θα μας προσέφεραν την αξιολογική τους ματιά στο υλικό.

Απρίλιος 2018

Μελέτη της βιβλιογραφίας, σχεδιασμός και κατασκευή του ΕΥ. Ενημέρωση Δ/ντριας και συλλόγου διδασκόντων για τη διεξαγωγή της έρευνας. Θετική αποδοχή από το σύνολο των συναδέλφων.

2 Μαΐου 2018

Αποστολή ενημερωτικού σημειώματος στους γονείς για τη διεξαγωγή της έρευνας. Παράλληλα ζητήθηκαν και οι λογαριασμοί ηλεκτρονικού ταχυδρομείου των γονιών για τη δημιουργία λογαριασμού χρήστη στην πλατφόρμα. Πολλοί μαθητές δεν διαθέτουν λογαριασμό ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Συζήτηση με τους μαθητές και παροχή επιπλέον πληροφοριών για την καινοτόμο εκπαιδευτική παρέμβαση. Επίλυση αποριών.

22 Μαΐου 2018

Δημιουργία λογαριασμών στην πλατφόρμα για όλους τους μαθητές.

23 Μαΐου 2018

Νέα συνάντηση με τους μαθητές ώστε να γνωρίσουν καλύτερα την πλατφόρμα, να εξοικειωθούν με τη χρήση της και να δουν τη μεθοδολογία μελέτης. Ο ενθουσιασμός είναι διάχυτος. Οι μαθητές παραλαμβάνουν τους προσωπικούς κωδικούς εισόδου και εκτυπωμένο φύλλο οδηγιών εισόδου και πλοήγησης στην πλατφόρμα.

Ενημέρωση μαθητών για διαμόρφωση της τάξης και χωρισμός ομάδων κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

24 Μαΐου 2018

Πραγματοποίηση της διδασκαλίας της 1ης υποενότητας. Χαρούμενο κλίμα και άκρως συμμετοχικό, σε όλες τις δραστηριότητες που έλαβαν χώρα εντός τάξης

Ανατίθεται στους μαθητές η μελέτη του εξ αποστάσεως υλικού και δίνεται ως καταληκτική ημερομηνία μελέτης η 29^η Μαΐου.

30 Μαΐου 2018

Συνάντηση με τους μαθητές και αποτίμηση της πρώτης εφαρμογής του υλικού. Καταγραφή εντυπώσεων, αποριών, αποτελεσμάτων, δυσκολιών που συνάντησαν. Οι μαθητές που το είχαν ολοκληρώσει διαδικτυακά ήταν ενθουσιώδεις, χωρίς να αναφέρουν ιδιαίτερες δυσκολίες. Δύο μαθητές δεν πληκτρολογούσαν σωστά τα e-mails και τους κωδικούς και δεν μπορούσαν να εισέλθουν. Μια μικρή μερίδα μαθητών δεν κατάφεραν να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπολογιστή, αλλά επέμειναν ότι θα τα καταφέρουν και δεν ήθελαν την έντυπη εκδοχή του υλικού. Δόθηκε επιπλέον χρόνος στους μαθητές να μελετήσουν το υλικό στην πλατφόρμα.

25 Μαΐου - 5 Ιουνίου 2018

Ολοκλήρωση από πλευράς δημιουργίας του ΕΥ της 2^{ης} υποενότητας. Παρατήρηση των αντιδράσεων των μαθητών στην αλληλεπίδραση με το ΕΥ στην πλατφόρμα. Κάποιοι μαθητές δεν κατάφεραν τελικά να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπολογιστή ή τάμπλετ και πήραν την έντυπη εκδοχή της 1^{ης} υποενότητας του υλικού.

6 Ιουνίου 2018

Διδασκαλία 2^{ης} υποενότητας στην τάξη. Το κλίμα παραμένει χαρούμενο, δημιουργικό και συμμετοχικό, παρουσιάζοντας μικρή κάμψη όμως λόγω λήξης σχολικού έτους. Δόθηκε χρόνος μίας εβδομάδας στους μαθητές να αλληλεπιδράσουν με το νέο υλικό και δόθηκε και η έντυπη εκδοχή στους μαθητές χωρίς πρόσβαση σε υπολογιστές.

14 Ιουνίου 2018

Τελική αποτίμηση της διδακτικής παρέμβασης σε συζήτηση με τους μαθητές και καταγράφηκαν οι συνολικές απόψεις, σχόλια, παρατηρήσεις και δυσκολίες.

Παράρτημα Β: «Έκθεση δασκάλας - γονέα»

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Στα πλαίσια της Διπλωματικής Εργασίας του συναδέλφου – ερευνητή, μου ζητήθηκε να συμμετέχω στη διαδικασία της έρευνας, που πραγματοποιεί, με το να παρέχω κριτικό σχολιασμό στο εκπαιδευτικό υλικό που δημιούργησε. Δέχτηκα με χαρά να συμμετέχω παρόλο που δεν είμαι γνώστης του αντικειμένου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Θα σχολιάσω το υλικό από τη σκοπιά της δασκάλας και του γονέα, αφού η κόρη μου είναι μαθήτρια της Ε΄ τάξης και συμμετέχει στην έρευνα.

Έτσι λοιπόν και σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας του μπορώ να πω τα εξής:

1. Ποιες προδιαγραφές θα πρέπει να πληροί το Εκπαιδευτικό Υλικό για την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στα πλαίσια της συμπληρωματικής, σχολικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης;

Από τη σκοπιά της ΚΠΑ το εκπαιδευτικό υλικό που έχει δημιουργηθεί ενσωματώνει στοιχεία που πρέπει να έχει ο σύγχρονος δημοκρατικός πολίτης. Βοηθάει τους μαθητές μέσα και από τις δραστηριότητες που φαίνονται στο σχέδιο διδασκαλίας να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη. Μαθαίνει στους μαθητές τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν και πρέπει να έχουν ως μελλοντικοί πολίτες. Καλλιεργεί ακόμα δεξιότητες και στάσεις απαραίτητες στη σύγχρονη κοινωνία. Προωθείται επίσης ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν ότι οι βασικές ανάγκες και τα δικαιώματα είναι κοινά για όλους ανεξάρτητα από το φύλο, την καταγωγή, την ηλικία. Το υλικό είναι αμερόληπτο, χωρίς να δημιουργεί ακραίες θέσεις και συμπεριφορές. Μέσα από το υλικό φαίνεται επίσης ότι αξιοποιούνται σύγχρονες διδακτικές τεχνικές στη διδασκαλία όπως η βιωματική προσέγγιση, η συνεργατική μάθηση και η αξιοποίηση της τεχνολογίας και με τον τρόπο αυτό εμπλέκονται ενεργά οι μαθητές στη διδασκαλία.

2. Ποια είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης, σε επίπεδο επίτευξης στόχων της Αγωγής του Πολίτη;

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Από τη διπλή σκοπιά του γονιού – δασκάλου θεωρώ ότι είναι μια καινοτόμος παρέμβαση και φέρνει νέα δεδομένα στο σχολείο. Επιτυγχάνει σημαντικά μαθησιακά αποτελέσματα που εντοπίζω στην κόρη μου. Μπορώ λοιπόν να πω ότι:

- ✓ Κατανόησε την ερμηνεία νέων εννοιών και είναι σε θέση να τις ερμηνεύει και η ίδια.
- ✓ Έμαθε να διακρίνει τις πραγματικές ανάγκες από τις επιθυμίες της.
- ✓ Γνώρισε την ύπαρξη των δικαιωμάτων του παιδιού και των ανθρώπων γενικότερα και πως αυτά διασφαλίζουν ποιότητα ζωής
- ✓ Έμαθε τη δυνατότητα διεκδίκησης των δικαιωμάτων της, και να απαιτεί το σεβασμό τους όταν αυτά καταπατηθούν.
- ✓ Κατανόησε ότι δεν υπάρχουν μόνο δικαιώματα, αλλά και υποχρεώσεις, οι οποίες πρέπει να τηρούνται.
- ✓ Γνώρισε την ιστορική πορεία των δικαιωμάτων και αντιλήφθηκε ότι πολλοί άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους εξ αιτίας της μη τήρησης των δικαιωμάτων.
- ✓ Γνώρισε ότι η χώρα μας σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και έχει υπογράψει τις διεθνείς συμβάσεις που τα προστατεύουν.
- ✓ Έμαθε να παρέχει βοήθεια σε περιπτώσεις ανθρώπων που στερούνται βασικών αγαθών.

Καλλιόπη Σεβδαλή

Δασκάλα

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Παράρτημα Γ: «Έκθεση κριτικού φίλης»

Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού με θέμα: «Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις»

Δ.Ε.1: Γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας, αναλαμβάνουμε τις υποχρεώσεις μας.

Δ.Ε 2: Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας

Δημιουργός Εκπαιδευτικού Υλικού: Σηφάκης Νικόλαος

Κριτικός – Φίλη: Επταμηνιτάκη Μαγδαληνή

Ημερομηνία: 14/6/2018

Αγαπητέ κύριε Σηφάκη,

Μελέτησα με μεγάλη προσοχή και ενδιαφέρον το **εκπαιδευτικό υλικό** που δημιουργήσατε με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) και θα ήθελα να σας συγχαρώ για την επιστημονικότητα το διέπει σε όλα του τα στάδια.

Αρχικά θα ήθελα να σας αναλύσω τους τρεις **άξονες** σύμφωνα με τους οποίους αξιολογήθηκε το υλικό σας. Ο **πρώτος** άξονας είναι οι **προδιαγραφές** που πρέπει να πληροί το εκπαιδευτικό υλικό της «**Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής (ΚΠΑ)**», σύμφωνα με τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ). Ο **δεύτερος** άξονας αφορά τις προδιαγραφές γενικά για το **εκπαιδευτικό υλικό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση**, σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και ο **τρίτος** ελέγχει την αρτιότητα του εκπαιδευτικού υλικού ως προς τις **προδιαγραφές του υλικού για ΕξΑΕ**.

1^{ος} Άξονας : Προδιαγραφές υλικού για την ΚΠΑ

Το εκπαιδευτικό υλικό σας φαίνεται να πληροί ως επί το πλείστο τις προδιαγραφές της ΚΠΑ και να καλύπτει τους στόχους της ενότητας. Πρόκειται για μια ολοκληρωμένη παρέμβαση συμπληρωματικής εκπαίδευσης όπου τόσο μέσα στη τάξη μέσω των παρουσιάσεων και των βιωματικών δραστηριοτήτων, όσο και μέσα από το εκπαιδευτικό υλικό προωθείται, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης απέναντι σε κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, η απόκτηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων που θα πρέπει να έχουν οι μαθητές ως μελλοντικοί πολίτες, για να συμβάλλουν ενεργά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή και ανάπτυξη του κόσμου, ενώ παράλληλα διαμορφώνεται ένα πλαίσιο εννοιών βάσει του οποίου οι μαθητές θα μπορούν να προσεγγίσουν τα χαρακτηριστικά του **σύγχρονου** δημοκρατικού, ενεργού πολίτη. Επιπλέον, τα κείμενα και οι δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού υποστηρίζουν και σέβονται την έννοια της διαφορετικότητας, ενώ ταυτόχρονα καλλιεργείται μέσα από αυτό η ατομική ευθύνη, σε συνάρτηση με την κοινωνική αλληλεγγύη και την κοινωνική συνοχή. Τέλος αξιοποιείτε σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις και τεχνικές οι οποίες ωθούν τον μαθητή στην ενεργό εμπλοκή του με τη μαθησιακή διαδικασία, που αποτελεί και βασικό στοιχείο της ΕΞΑΕ διδασκαλίας.

2^{ος} Άξονας: Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Επίσης, προκύπτει από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, ότι η βιωματική προσέγγιση, η συνεργατική προσέγγιση της μάθησης, η μέθοδος project, η επίλυση προβλήματος, η προσομοίωση κοινωνικών καταστάσεων, η μεθοδολογία εκπαιδευτικού σεναρίου και η μελέτη περίπτωσης είναι κάποιες από τις πιο αποτελεσματικές τεχνικές για την προσέγγιση των στόχων της ΚΠΑ, μέσω του εκπαιδευτικού υλικού. Τα στοιχεία αυτά εντοπίζονται στο υλικό σας και συνάδουν και με τις προδιαγραφές του εκπαιδευτικού υλικού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Μελετώντας το υλικό σας και παρατηρώντας τα δομικά του στοιχεία βλέπουμε ότι υπάρχουν στοιχεία **διαθεματικότητας**, καθώς έχουμε σε αρκετά σημεία υπάρχει μια ολιστική αντίληψη της γνώσης, όπως επίσης συναντάμε και μεθόδους ενεργητικής απόκτησης της γνώσης. Άλλο σημαντικό στοιχείο του υλικού σας είναι η διερευνητική προσέγγιση της γνώσης, η **ανακαλυπτική** μάθηση, η οποία συμβάλλει ενεργά στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και στον χειρισμό πολύπλοκων εννοιών. Επιπλέον, όταν όλα τα παραπάνω ενισχύονται από τη **συνεργατική** μάθηση και τη **βιωματική**

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

διδασκαλία η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού υλικού αυξάνεται κατά πολύ. Διότι, μέσα από τις **ομαδοσυνεργατικές** δραστηριότητες που έχετε εντάξει στο υλικό σας, οι μαθητές μέσα από την ομάδα εργασίας τους μπορούν να προσεγγίσουν τη γνώση αποτελεσματικότερα αφού μέσα σε αυτό το πλαίσιο οι κοινωνικές δεξιότητες της επικοινωνίας, της παρουσίασης σκέψεων, απόψεων και πληροφοριών, η υποστήριξη **επιχειρημάτων** καλλιεργούνται **σε πολύ μεγάλο βαθμό**. Ακόμα, η μελέτη περίπτωσης που χρησιμοποιείτε κατά τη διδασκαλία σας ενισχύει την ενσυναίσθηση των μαθητών, μέσω της τεχνικής της **βιωματικής** μάθησης κι έτσι μέσα από το βίωμα και την εμπειρία προσεγγίζουν πιο αποτελεσματικά τη γνώση.

3^{ος} Άξονας: Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού για ΕξΑΕ

Αναφορικά με τις προδιαγραφές της ΕξΑΕ το εκπαιδευτικό υλικό σας έχει όλα τα απαραίτητα δομικά στοιχεία που προβλέπονται από τη μεθοδολογία σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού, όπως τίτλο, εισαγωγικά στοιχεία, περιεχόμενα, οδηγό μελέτης. Ανακοινώνονται επίσης, ο σκοπός, οι στόχοι, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα κάθε ενότητας και γίνεται ανάκληση της προϋπάρχουσας γνώσης για τη σύνδεση των ενοτήτων. Επίσης πολύ σωστά έχετε συμπεριλάβει και τον εκτιμώμενο χρόνο μελέτης της κάθε ενότητας έτσι ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να οργανώσουν καλύτερα τη μελέτη τους για να επιτύχουν τη μέγιστη αποτελεσματικότητα.

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι κατάλληλα σχεδιασμένο για παιδιά δημοτικού, τα χρώματα και οι χαρακτήρες που χρησιμοποιήσατε δημιουργούν ένα ευχάριστο περιβάλλον μάθησης, το οποίο κρατά το ενδιαφέρον των μαθητών αμείωτο. Είναι εύκολο στη χρήση του και τα σταθερά κουμπιά πλοήγησης διευκολύνουν ώστε ακόμα και άτομα που χρησιμοποιούν για πρώτη φορά τέτοιο υλικό δε θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες, καθώς διαθέτει υψηλό βαθμό λειτουργικότητας.

Επίσης το ύφος γραφής σας είναι φιλικό, με απλά διατυπωμένες προτάσεις, βασικά στοιχεία για παιδιά δημοτικού. Επιπλέον η ύλη είναι κατατεταγμένη σε μικρότερες ενότητες οι οποίες έχουν συνοχή μεταξύ τους, ενώ η σύνδεσή τους είναι γραμμική, ώστε ο μαθητής να μπορεί να ελέγχει το ρυθμό και τη σειρά της παρουσίασης του περιεχομένου. Τα πλαίσια κειμένου που έχετε χρησιμοποιήσει για την επεξήγηση δύσκολων λέξεων και εννοιών, διευκολύνουν τον μαθητή στη μελέτη του.

Νικόλαος Σηφάκης, Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Μέσα από δραστηριότητες δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας σύνοψης και ανακεφαλαίωσης της πληροφορίας, ενώ σε συγκεκριμένα σημεία παρέχεται βοήθεια στους μαθητές για να συνεχίσουν τη μελέτη τους. Οι δραστηριότητες του μαθήματος είναι ανάλογες της ύλης και καλύπτουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και σε συνδυασμό με το τεστ αυτοαξιολόγησης βοηθούν στην αμεσότερη κατάκτηση της γνώσης, εμπλέκοντας ενεργά τον μαθητή στη μαθησιακή διαδικασία.

Έχετε εύστοχα χρησιμοποιήσει διάφορα μέσα παρουσίασης του περιεχομένου, με εικόνα, ήχο και βίντεο, με στόχο όχι τον εντυπωσιασμό, αλλά για τη μαθησιακή βοήθεια.

Συμπερασματικά, έχετε σχεδιάσει ένα πολύ καλά δομημένο εκπαιδευτικό υλικό καλύπτοντας πολύπλευρα τις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών σας. Συνδυάσατε με επιτυχία όλα τα στοιχεία τόσο εκείνα που αφορούν το περιεχόμενο του μαθήματος όσο και εκείνα που αφορούν την παρουσίασή του και επιτυγχάνετε έτσι τη μέγιστη μαθησιακή αποτελεσματικότητα.

Ωστόσο, θα ήταν χρήσιμο να εντάξετε προτεινόμενες σωστές απαντήσεις στις δραστηριότητες ή τουλάχιστον κάποιες κατευθυντήριες γραμμές ώστε να φτάσουν οι μαθητές στη σωστή απάντηση, καθώς επίσης και κάποιες διευκρινίσεις στα σημεία που πιστεύετε ότι μπορεί να δυσκολευτούν. Επίσης, θα μπορούσατε στη δεύτερη ενότητα του υλικού να τροποποιήσετε το υλικό καθώς το πλήθος των πληροφοριών μπορεί να θεωρηθεί, από κάποιους μαθητές, πολύ μεγάλο και να οδηγήσει σε γνωσιακή υπερφόρτωση, καθώς δεν έχουν όλοι οι μαθητές το ίδιο μαθησιακό στυλ.

Σε γενικές γραμμές, το παρόν το παρόν εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί αναμφισβήτητα μια αξιόλογη προσπάθεια, η οποία χαρακτηρίζεται από επιστημονικότητα και προσεγμένο σχεδιασμό.

Παράρτημα Δ: «Ενημέρωση γονέων»

Ενημερωτικό Σημείωμα

Αγαπητοί γονείς, στα πλαίσια των μεταπτυχιακών σπουδών μου στο Πανεπιστήμιο Κρήτης θα ερευνήσουμε μαζί με τους μαθητές της Ε΄ τάξης ένα νέο τρόπο μελέτης στο σπίτι. Προσπαθούμε με τον τρόπο αυτό οι μαθητές μας να μελετούν πολύ διασκεδαστικά αλλά και να συμπληρώνουν τις γνώσεις τους αποτελεσματικά σε μονώρα μαθήματα όπως η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή που η μία ώρα την εβδομάδα στο σχολείο δεν είναι αρκετή για να δώσουμε στους μαθητές όλες αυτές τις πολύτιμες γνώσεις και δεξιότητες.

Η μελέτη του υλικού θα γίνεται μέσω διαδικτύου και συγκεκριμένα μέσα από μία εκπαιδευτική πλατφόρμα και έτσι ο μαθητής θα μπαίνει στον υπολογιστή ή laptop ή tablet και θα μελετάει, αφού πρώτα θα έχει διδαχθεί στο σχολείο το σχετικό μάθημα. Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να δημιουργηθεί λογαριασμός για τον κάθε μαθητή και θα μπαίνει με τους προσωπικούς του κωδικούς. Το μόνο που χρειάζεται λοιπόν από εσάς είναι να γράψετε το λογαριασμό του ηλεκτρονικού σας ταχυδρομείου στο πλαίσιο παρακάτω:

Email	sifakisnikos@gmail.com (ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ)
Email	

Ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία

Με εκτίμηση

Νίκος Σηφάκης